

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ DEVÁTÝ ROČNÍK

6

Nad novým předpisem o průběhu služby vojenských kádrů

Na počátku letošního roku se k jednotlivým útvarům, jednotkám a součástem naší armády dostal služební předpis „Ustanovení o průběhu vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů Československé lidové armády“ Všeob-P-2 (práv.). Tento předpis je základní prováděcí normou k zákonné úpravě služebních poměrů vojáků, přijaté na 8. schůzi Federální shromáždění dne 21. června 1978.

Jsou v něm zakotveny a konkretizovány požadavky naší strany na vojenské kádry, formulované ve vojenskopolitické linii XIV. a XV. sjezdu Komunistické strany Československa a dalších usnesení nejvyšších orgánů strany. K nejvýznamnějším z nich patří usnesení předsednictva ÚV KSČ k systému přípravy kádrů a k dalšímu rozvoji vojenského školství z roku 1972, k zásadám nového průběhu služby z roku 1975, ke zvýšení úrovně branne propagandy a účinnější popularizace ČSLA ve společnosti z roku 1978 a další. Je to svědectví trvalé pozornosti naší strany o Československou lidovou armádu, o její bojovost a všestrannou připravenost a o její kádry zvláště.

Při tvorbě nového předpisu byla věnována mimořádná pozornost usnesení předsednictva ÚV KSČ z 6. 11. 1970 „Ke kádrové a personální práci“ jako trvale platnému dokumentu, závaznému i pro práci s vojenskými kádry. Nejdůležitější místo v této práci zaujímá příprava velitelských, po-

litických a inženýrsko-technických kádrů, bezmezně oddaných věci socialismu, s vysokými pracovními a morálně bojovými vlastnostmi, správné rozmístování vojenských kádrů, vytvoření podmínek pro úspěšné plnění úkolů v oblasti obrany socialistické vlasti.

Důsledné promítnutí vojenskopolitické linie strany do jednotlivých ustanovení patří k základním charakteristikám nového předpisu.

Druhý významný rys „Ustanovení o průběhu vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů Československé lidové armády“ spočívá v přísném respektování norm vyšší právní síly, které se promítají do jednotlivých ustanovení předpisu. Je to především zákon č. 64/1978 Sb., kterým se mění a doplňuje branný zákon (úplné znění č. 121/1978 Sb.), a zákon č. 65/1978 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o některých služebních poměrech vojáků (úplné znění č. 122/1978 Sb.), ale i usnesení vlády ČSSR, k jejichž vydání byla zmocněna zákonem.

Předpis respektuje i další zákony, které se vztahují na vojáky jako občany našeho státu nebo které se vztahují výhradně na příslušníky ozbrojených sil. Je jím např. zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, zákon č. 88/1952 Sb., o materiálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil, zákon č. 87/1968 Sb., o změnách v nemocenském pojištění a v nemocenské péči.

Tím se stává nový předpis významným příspěvkem dalšího prohlubování sociální a právních jistot vojáků v souladu se závěry XV. sjezdu strany, který těmto otázkám věnoval velkou pozornost.

Konečně třetím základním rysem vydaného předpisu o průběhu služby je jeho komplexnost a perspektivnost. Skutečnost, že vychází ze základních dokumentů nejvyšších orgánů strany a že se důsledně opírá a respektuje československý právní řád, umožňuje řešit souhrnně základní problematiku všech kategorií vojáků z povolání, v další službě i v záloze, a to jak v době míru, tak za branné pohotovosti státu.

Předpis je určen především veliteli a náčelníkům, kteří mají působnost v kádrové práci s jednotlivými kategoriemi vojáků. Je pro ně konkrétním návodem k tomu, jak postupovat v nových podmínkách při realizaci usnesení předsednictva ÚV KSČ z 6. 11. 1970 „Ke kádrové a personální práci“, jak dělat kádrovou práci s velitelským sborem ČSLA v rozsahu stanoveném působností, pro kterou jsou vybaveni velkou pravomocí, za níž nesou také plnou odpovědnost.

Obsah předpisu, jeho uspořádání včetně příloh umožňuje veliteli a náčelníkům snadnou orientaci v kádrové práci; ostatním vojákům, zejména vojákům z povolání, podává ucelený souhrn povinností, ale i práv a nároků, které vojenská služba zahrnuje.

Konkrétní obsah jednotlivých hlav a článků nového předpisu vychází z hluboké a všestranné analýzy zkušeností z výchovy a výcviku velitelských kádří v podmínkách vědeckotechnické revoluce, ve správném respektování potřeb armády a také osobních zájmů praporčíků, důstojníků a generálů.

Zvláštní pozornost byla věnována právě na realizaci nových služebních poměrů vojáků. Od července 1978 probíhala v několika etapách intenzivní příprava velitelů, náčelníků a politických orgánů všech stupňů. V celém tomto období byli postupně seznamováni všichni praporčíci, důstojníci a generálové s obsahem nových zákonů, s návrhy navazujících prováděcích předpisů a s konkrétními postupy, jak je uplatňovat. Těžiště bylo položeno na pochopení obsahu jednotlivých ustanovení, ale i poslání a cílů, které nový průběh služby sleduje v perspektivě výstavby velitelského sboru. Významnou úlohu v tomto období sehrály stranické organizace, které na svých jednáních odpovědně projednávaly politické přístupy k dokonalému pochopení objektivních potřeb a požadavků nového průběhu služby a přijímaly

konkrétní opatření k jeho důsledné realizaci. Zvláštní pozornost byla věnována přípravě kádrových a finančních orgánů. Z tohoto hlediska lze tedy říci, že tento předpis není pro velitelský sbor v právním slova smyslu nový.

Celý proces přípravy na nový průběh vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů potvrdil, že přijatá opatření jsou v zásadě správně chápána jako opatření objektivně nutná a z hlediska perspektivy výstavby socialistické armády nezbytná. Podstatné změny v technickém vybavení naší armády, změny v charakteru a metodách vedení boje sebou nesou nejen změny v organizační struktuře vojsk, ale současně se promítají do naplnění funkcí velitelského sboru, do obsahu jeho vojenské činnosti. Úloha vojenských kádří nadále roste. O konkrétním vlivu vědeckotechnické revoluce ve vojenství svědčí např. trvalý růst potřeby důstojnických kádří s vojenským vysokoškolským inženýrským vzděláním i středně technických kádří. K tomu máme vytvořeny systémem vojenského školství potřebné podmínky a tyto potřeby se daří zabezpečovat. To však spolu s potřebou vysoké a nepřetržité bojové pohotovosti a připravenosti armády vyžaduje od všech generálů, důstojníků i praporčíků každodenní usilovnou práci, vynakládání značných fyzických a psychických sil. Výrazně vzrosta jejich osobní odpovědnost za výkon svěřených funkcí, za morálně politickou a psychologickou přípravu vojsk, za zvládnutí bojové techniky, za kvalitu bojové přípravy, organizovanost života vojsk a kázeň. To se nutně promítá do nároků na jejich třídně politické, odborně vojenské a morální kvality. Není náhodou, že dnešní vojenská služba, zejména vojáků z povolání, má charakter spíše poslání než povolání. K jeho základním požadavkům a cílům především patří dosažení vysoké bojové pohotovosti a všestranné připravenosti svěřené jednotky, útvaru, štábu, ale současně i příprava a výchova nadšeného obránce a budovatele socialistické vlasti. To na druhé straně vyžaduje být nejen vojenským odborníkem, ale i psychologem, pedagogem, dobrým didaktikem, který si hluboce osvojil marxisticko-leninskou teorii a který tuto teorii důsledně se vši odpovědností uplatňuje v každodenním životě.

Proto úvodní část předpisu stanoví okruh základních požadavků na velitelský sbor, které vyplývají z jeho úlohy a místa v ČSLA.

Zavazuje praporčíky důstojníky a generály

— k věrné službě své vlasti — Československé socialistické republice, nešetřit

svých sil ani života při plnění vojenských povinností, pevně snášet všechny těžkosti a strádání vojenské služby, důsledně uvádět do života politiku a usnesení Komunistické strany Československa a vlády Československé socialistické republiky, přísně a přesně plnit požadavky zákonů, vojenské přísahy a vojenských řádů a předpisů, všestranně napomáhat upevňování bojeschopnosti ČSLA;

— ve služební činnosti, společenském a osobním životě být příkladem ukázněnosti, čestnosti a pravdomluvnosti, vzorného plnění povinností, pracovitosti a vysoké kulturnosti a důsledně dodržovat principy socialistické morálky;

— vždy a všude dbát cti a bojové slávy ČSLA a svého útvaru, chránit čest a vážnost vojenské hodnosti, projevoval vysokou politickou bdělost, přísně střežit státní a vojenské tajemství;

— soustavně si osvojovat marxistickoleninskou teorii, neustále zdokonalovat své vojenské, technické a odborné znalosti, dovednosti a návyky;

— dokonale ovládat své zbroj a bojovou techniku, všemožně chránit majetek armády a lidu;

— neustále pečovat o výchovu, výcvik a materiální zabezpečení podřízených, hájit jejich práva a zákonné zájmy;

— aktivně upevňovat vztahy a bojovou družbu mezi armádami členských států Varšavské smlouvy a být připraven bránit nepochvěnost zemí socialistického společenství.

Souhrn těchto povinností, který má povahu normy, tvoří svou podstatou nesvratelnost vojenského povolání s kterýmkoliv jiným povoláním. Tato náročná kritéria ne vždy a v dostatečné míře zná široká veřejnost.

Avšak náročnost kritérií na velitelský sbor nespočívá jen v požadované kvalifikaci. Náročnější je sám praktický vojenský život, vyplněný úkoly bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy vojsk, náročnými prověrkami a cvičeními. Jejich plnění sebou objektivně nese pro velitelský sbor řadu omezení, která vyplývají z povinnosti vykonávat službu v místě a ve funkcích podle potřeb armády a bez ohledu na dobu potřebnou k jejich plnění. Důkazem, že náš velitelský sbor tyto náročné úkoly dobře a obětavě plní, jsou dosahované výsledky v bojové a politické přípravě vojsk, výsledky cvičení s vojsky a štáby.

Současně s vytyčením požadavků na důstojnický sbor ukazuje naše strana a vláda také na nutnost neustále o něj pečovat. Ministr národní obrany ČSSR armádní generál Martin Džúr zdůrazňuje

— věnovat pozornost a zkvalitnit individuální práci s mladými důstojníky, praporčíky a nově ustanovenými veliteli,

— systematicky prohlubovat jejich velitelské návyky při každodenní výchově a výcviku podřízených,

— účinně jim pomáhat při řešení jejich osobních a rodinných problémů,

— vytvářet podmínky pro plánovitou činnost podřízených velitelů štábů a vojsk,

— důsledně dodržovat schválené plány a zabezpečovat jejich stabilitu,

— zlepšovat životní a pracovní prostředí v kasárnách,

— zvyšovat úroveň kultury stolování a vytvářením podmínek v týlových zařízeních,

— zkvalitňovat úroveň služeb poskytovaných vojákům z povolání.

Velitelé a náčelníci musí citlivě reagovat na potřeby a obtíže, které vznikají v životě a službě vojáků z povolání, vyloučit různé případy a příčiny, které vyvolávají nespokojenost.

V souladu s právní úpravou zakotvuje nový předpis povinnost vojáků z povolání konat vojenskou činnou službu do věkových hranic, které stanoví branný zákon podle dosažených vojenských hodností. Stanovené věkové hranice pro konání vojenské činné služby však umožňují podle rozhodnutí ministra národní obrany ČSSR nejen starším, ale i mladším praporčíkům a důstojníkům dlouho a tvrdějším způsobem pracovat v ČSLA a ke konci služby téměř všem, kteří zasvětili život vojenskému povolání, splnit podmínky na starobní důchod. Stejně tak je upravena i služba praporčíků, důstojníků a generálů v záloze. Toto ustanovení je osou celého předpisu. Podstatu i objektivní příčiny jeho přijetí v průběhu seznamování většina velitelského sboru správně pochopila. To je důkazem politické a vojenskoodborné vyspělosti kádru naší armády a jejich odpovědnosti za další plynulou výstavbu velitelského sboru, která je jednou ze základních podmínek k udržení a rozvíjení úspěchů v bojové a politické přípravě vojsk, v bojové pohotovosti a v plnění všech náročných úkolů, které pro armádu vyplývají z linie XV. sjezdu strany. Je přirozené, že úkoly obrany země a z nich odvozené úkoly a poslání ČSLA musí stát v popředí, a proto hledisko potřeb celospolečenských ve vztahu k potřebám a zájmům velitelského sboru musí být hlediskem určujícím.

Tato dialektika vztahu celospolečenských a individuálních potřeb a zájmů, vztahu potřeb armády socialistického státu a jeho velitelského sboru prolíná celým předpisem. Proto např. náročná kritéria

na službu vojáků z povolání jsou v souladu s ekonomickými možnostmi naší země, vyvážená potřebnými právy a nároky vojáků z povolání jak v průběhu jejich odpovědné služby, tak po skončení jejich služebního poměru při plném respektování principu odměňování za socialismu — každému podle vykonané práce. Proto předpis zvýrazňuje hledisko rovnosti funkce svěřené tomu kterému praporčíkovi, důstojníkovi a generálovi.

Tento princip prolíná celým předpisem. Zvlášť zřetelně je patrný však v oblasti jmenování a povyšování do vojenských hodností. V souladu se zákonem o některých služebních poměrech vojáků je vojenská hodnost výrazem politických kvalit, vojenských znalostí, zkušeností a schopností velet vojskům nebo vykonávat funkce ve štábech a zařízeních ozbrojených sil. Uděluje se vojákům s přihlédnutím k jejich morálně politickým kvalitám, výsledkům služební činnosti, zásluhám, funkčnímu zařazení a délce vojenské služby. V koncepci nového průběhu služby nabývá hodnost na významu. S dosaženou vojenskou hodností je spjatá délka služební povinnosti, postup ve funkcích i některé právní nároky vojáků z povolání.

Velitelský sbor zná konkrétní podmínky pro povýšení do vyšší vojenské hodnosti. Jsou tři: kladné hodnocení, úspěšný výkon funkce, pro kterou je plánována vyšší hodnost, než dosavadní hodnost vojáka navrhovaného k povýšení a uplynutí stanovené doby výsluhy v předchozí hodnosti. Tyto konkrétní podmínky musí být splněny současně. Ustanovení předpisu o povýšení vytváří příznivé podmínky pro pravidelné hodnocení výsledků práce vojenských kádřů, pro jejich každodenní citlivé vedení a systematickou výchovu. Proto předpis stanoví příslušným velitelům a náčelníkům, jak postupovat v případech, kdy se u vojáků projevují nedostatky ve výkonu služby nebo v chování, i když splňují ostatní podmínky pro povýšení.

Významným opatřením, zakotveným v novém předpisu, je zkrácení doby výsluhy ve většině hodností o jeden rok a u letajícího personálu o dva roky. Spolu s možnostmi mimořádného povýšení, tj. před uplynutím stanovené doby výsluhy nebo po uplynutí stanovené doby výsluhy i do hodností o jeden stupeň vyšší, než je plánovaná pro zastávanou funkci, a to za úspěšné splnění úkolů vlády ČSSR, za hrdinství nebo statečnost, za výtečné výsledky v bojové a politické přípravě a vzorný výkon služby, jsou tato opatření významným stimulem služby vojáků.

Tento systém povyšování umožňuje rychlejší růst v hodnostech především těm

vojákům, kteří si to nejvíce zaslouží, kteří jsou příkladem v plnění vojenských povinností, kteří dosahují v bojové a politické přípravě výtečných výsledků.

Mimořádné povýšení do praporčíckých a důstojnických hodností je důležité pobídkové opatření a mohutná páka k upevnění vojenské kázně a zvýšení kvality bojové přípravy. V naší armádě je za vysoké ukazatele v bojové a politické přípravě a vzorný výkon služby každoročně odměňováno mnoho praporčíků a důstojníků. V posledních letech začali být častěji navrhováni k mimořádnému povýšení velitelé jednotek a útvarů, kteří dosáhli ve výcvikovém roce v plnění úkolů v bojové a politické přípravě nejlepších výsledků.

Nový předpis stanoví, že důstojníky, kteří byli jmenováni (povýšeni) do hodnosti poručíka po absolvování vojenských vysokých škol s délkou studia pět i více let, a také důstojníkům, kteří absolvovali civilní vysokou školu se stejnou délkou interního studia a vykonávali funkce v ČSLA v téže nebo příbuzné odbornosti, pro kterou se připravovali na vysoké škole, se v míru stanoví doba výsluhy v hodnosti poručíka dva roky.

Jmenování do první a povýšení do vyšší hodnosti jsou důležitou událostí v životě vojáka, jeho rodiny, je oceněním jeho práce i výsledků úsilí kolektivu, v němž pracuje nebo který bezprostředně řídí. A mělo by se stát dobrou tradicí, že vyhlášení rozkazů o povýšení praporčíků, důstojníků a generálů se bude konat u vojsk na shromáždění a slavnostním způsobem.

Stejně jako v další části předpisu, která řeší oblast ustanovování vojáků do funkcí, i zde plně platí zásada, podle níž rychleji postupují ve funkcích ti velitelé, kteří jsou nejschopnější, iniciativní a energičtí, kteří tvůrčím přístupem k práci prakticky prokazují, že mají dobré organizační schopnosti a dosahují značných úspěchů při řízení jednotek a útvarů.

Systém ustanovování do funkcí se opírá o přesně stanovená kritéria. Jsou to politické a morální kvality, velitelské a organizační schopnosti, osobní vlastnosti vojáka z povolání, dosažené vzdělání a praxe. Vycházejí z požadavků naší strany, které znovu na 13. plénu ÚV KSČ zdůraznil generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustav Husák, že čím vyšší funkci kdo zastává, tím větší odpovědnost bude od něj vyžadována a tím větší nároky na něho budou kladeny. Současně se dbá o to, aby správným rozmistřováním kádřů bylo dosaženo jejich co nejefektivnějšího využití, aby se v duchu leninské zásady každý cítil na správném místě.

Přívalem mladých kádří do armády se dostává do popředí kádřová práce s mladými veliteli, důstojníky a praporčíky, každodenní péče o ně, o jejich politický a odborný vojenský růst. Systém vojenského školství dnes připravuje středoškolské a vysokoškolské kádře na požadované úrovni. Dobře je propracován a realizován systém postgraduálního a dalšího studia důstojníků. To zabezpečuje přípravu kádřových rezerv jak na střední, tak i na vyšší velitelské funkce. Těžiště práce velitelů se proto přesouvá především do práce s kádři na základních funkcích u vojsk, do kterých jsou ustanovováni po ukončení středních a vysokých vojenských škol, jak stanoví předpis.

Přechod z teorie do praxe, z vojenské školy do vojenské praxe, není pro mladé velitele, důstojníky a praporčíky jednoduchý. Ustanovením do funkce po ukončení vojenské školy přebírají velení jednotky a tím i plnou odpovědnost za přípravu a výchovu vojáků, za bojovou techniku, zbraně a ostatní materiál. To je významný specifický rys vojenského povolání. Proto v tomto složitém procesu adaptace na nové podmínky, provázeném vysokou osobní odpovědností za dosahované výsledky jednotky, je nezbytná bezprostřední a konkrétní pomoc starších, zkušenějších kádří. Ne náhodou je v práci, spojení s rozmisťováním kádří, zdůrazňována zásada správného spojování zkušeností starších s elánem mladých kádří.

V ustanovování vojáků z povolání do funkcí sleduje předpis vedle přirozené obměny kádří a plynulého růstu ve funkcích i zdravou stabilitu při současném prohlubování služebně právního postavení z hlediska zastávané funkce. Proto předpis taxativně stanoví podmínky a funkce, do nichž se vojáci z povolání ustanovují a taktéž i konkrétní případy, kdy mohou být ustanoveni z vyšších funkcí do nižších.

Systém práce s vojenskými kádři, zakončený v novém předpise, sleduje rozmisťovat je tak, aby byla zabezpečena důsledná realizace vojenské politiky strany na všech stupních velení a současně aby bylo účelné a efektivně využito všech stránek jejich kvalifikace.

Významná úloha připadá aktivní účasti politických orgánů a stranických organizací jako jedné z nejdůležitějších podmínek plnění leninských principů práce s kádři, které naše strana právem považuje za to nejcennější co naše socialistická společnost má.

Na ustanovení vojáků z povolání do funkcí a jejich přemisťování navazuje v předpisu stáť o jejich hodnocení. Pravi-

delné hodnocení je základní podmínkou správného rozmisťování a cílevědomé výchovy a vedení kádří. Zkušenosti ukazují, že systém hodnocení praporčíků, důstojníků a generálů se osvědčil. Od jeho zavedení v roce 1973 vzrostla úroveň hodnocení, což se kladně odráží v růstu kvalit vojáků z povolání a také v upevňování soudružských vztahů mezi vojáky navzájem a i mezi nadřízenými a podřízenými.

Objektivnost a úplnost hodnocení, které vyjadřuje politické a pracovní kvality důstojníka, jeho silné i slabé stránky, je dosahovaná především tím, že hodnocení sestavuje přímý náčelník a bere přitom v úvahu názory politického orgánu a stranické organizace, svých zástupců a náčelníka orgánu pro kádřovou a personální práci. Správnou úlohu sehrává i kontrola závěrů komplexního hodnocení, která byla v souladu s usnesením předsednictva ÚV KSČ poprvé na sklonku uplynulého roku. Tento systém hodnocení umožňuje důsledně aplikovat toto usnesení do podmínek naší armády a prodloužit interval mezi jednotlivými komplexními hodnoceními na pět let.

Velká pozornost je v novém předpise věnována základním právním nárokům vojáků z povolání a vojáků v další službě, které jim vyplývají zejména z branného zákona, zákona o některých služebních poměrech vojáků ale i dalších zákonů a obdobných norem. Kromě nároku vojáků na dovolenou zakotvuje předpis nároky na peněžní a naturální náležitosti, možnost poskytnutí preventivní rehabilitace, léčebné péče nebo nemocničního a lázeňského léčení. Předpis dále upřesňuje otázky srovnatelnosti civilního a vojenského vzdělání, zabezpečování bytů vojákům z povolání v místě jejich služebního zařazení, zakotvuje nároky vojáků z povolání při skončení poměru a další. Tím předpis dává souhrnný přehled práv a nároků praporčíků, důstojníků a generálů v činné službě.

Samostatná část nového předpisu podrobně pojednává o tom, kdy se propustí a kdy lze propustit vojáka z povolání ze služebního poměru v souladu s § 26 zákona o některých služebních poměrech vojáků. Stejně tak je v dalších částech předpisu rozveden průběh vojenské služby vojáků přijatých do další služby a průběh vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů v záloze a ve výslužbě. V jedné z příloh předpisu jsou pak uvedeny zvláštnosti průběhu služby vojáků z povolání a vojáků přijatých do další služby — těchto žen a matek vyplývajících z aplikace zákoníku práce.

Nový předpis Ustanovení o průběhu vojenské služby praporčíků, důstojníků a generálů Československé lidové armády je významnou právní normou a jeho důsledné uvádění do života velitelského sboru je závažnou událostí. Koncentruje dlouholeté zkušenosti velitelů a náčelníků z kádrové práce s vojáky z povolání, v další službě i s vojáky v záloze. Vychází z požadavků, kladených v současné době na vojenské kádry a zároveň přihlíží k perspektivním potřebám výstavby velitelského sboru moderní socialistické armády, jejíž je páteří.

Rozpracovává a konkretizuje obsah ustanovení zákonů, které přijalo Federální shromáždění v červnu 1978, do podmínek ČSLA a stanoví postup velitelů a náčelníků v kádrové práci s velitelským sborem.

V souladu s vojenskopolitickou linií XV. sjezdu strany a v duchu usnesení předsednictva ÚV KSČ z 6. 11. 1970 „Ke kádrové a personální práci“ vyjadřuje požadavky na vojenské kádry v etapě budování rozvinuté socialistické společnosti, nároky a požadavky na činnost velitelů a náčelníků s působností v kádrové práci.

Svým komplexním pojetím je nový předpis významným dokumentem pro všechny kategorie velitelského sboru. Jako právní norma, na jejímž základě se řídí průběh služby, má zvláštní význam pro vojáky z povolání a pro vojáky v další službě. Tím, že důsledně respektuje práva a povinnosti, které vyplývají z norem vyšší právní síly, prohlubuje předpis služební a sociální jistoty vojáků. Všem praporčíkům, důstojníkům a generálům vytváří potřebné perspektivy služby a záruky, že odpovědná, poctivá a obětavá služba bude spravedlivě oceněna, a to jak v samotném průběhu vojenské služby, tak po propuštění ze služebního poměru. Mladým kádrům, praporčíkům a důstojníkům navíc dává nebyvalé možnosti rozvoje schopností a

tvůrčího elánu. Celým předpisem proto prolíná zásada: čím delší a odpovědnější je služba v armádě, tím větší a všestrannější je zabezpečení vojáka z povolání.

Komplexní pojetí problematiky průběhu služby vojenských kádrů objektivně vyžaduje i jeho komplexní chápání ze strany všech vojáků z povolání a v další službě. Proto nelze vytrhávat jednotlivá ustanovení z kontextu širších ani navazujících souvislostí, tím méně ztrácet ze zřetele prioritu zájmů společnosti a armády. Stejně tak nemůže být uplatňován např. nárok, aniž by byly splněny ze strany vojáků podmínky tohoto nároku.

Dosavadní zkušenosti z realizace nového předpisu nelze zatím pro krátkost doby zobecňovat. To, že samotní vojáci z povolání všeobecně příznivě přijali nový průběh služby, svědčí o tom, že velitelé a náčelníci, politické orgány i stranické organizace v přípravném období sehrály očekávanou úlohu. Současně svědčí o politické vyspělosti našich vojenských kádrů. Přesto nelze přehlédnout některé dílčí nedostatky, které plynou převážně z dosud neúplného zvládnutí předpisu nebo z rozdílné interpretace jeho některých ustanovení.

Proto je nejbližším úkolem všech příslušníků velitelského sboru hluboce zvládnout obsah předpisu, který svou šíří je velmi náročný. Úkolem velitelů, kteří mají působnost v kádrové práci, je nový předpis důsledně uplatňovat v každodenní práci s vojenskými kádry a k tomu dále vytvářet všechny potřebné předpoklady, s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám u jednotky, útvaru či štábu. Vzájemná spjitost uplatňování nového předpisu s citlivým řešením problémů kádrů, které každodenně přináší, je zárukou, že nový průběh služby praporčíků, důstojníků a generálů splní dobře očekávané poslání.

K novým základním řádům

Vydání nových základních řádů je důležitou etapou v dalším rozvoji naší armády, ve zvyšování její bojové pohotovosti a připravenosti. Ztělesňují politiku Komunistické strany Československa a vlády Československé socialistické republiky v oblasti výstavby ozbrojených sil, odrážejí kvalitativní změny, ke kterým došlo v Československé lidové armádě a vytvářejí podmínky pro zvyšování její bojové schopnosti.

Československá lidová armáda má ve výzbroji moderní bojovou techniku a zbraňové systémy. Došlo k organizačním změnám a v souvislosti s tím i k nezbytným úpravám v organizaci a řízení bojové a politické přípravy, jakož i v obsahu forem a metod výchovy a výcviku. Zvýšily se nároky na způsoby organizace a vedení boje, na práci a činnost s bojovou technikou a výzbrojí, na celkový systém přípravy vojsk a výkon služby. V souvislosti s tím se zvýšily požadavky na každého příslušníka armády a podstatně stoupl význam kázně a organizovanosti života vojsk.

Organizovanost, přísná centralizace řízení, vojenská kázeň, zásada nedílné velitelské pravomoci, plnění a zachovávání zákonů, vojenských základních řádů a plnění rozkazů — to všechno jsou zásady, bez nichž se vojenská organizace nemůže obejít. Vojenské základní řády jsou tedy důležitým prostředkem organizace života vojsk i komunistické výchovy vojáků k uvědomělému plnění úkolů bojové a politické přípravy. Jejich významná úloha spočívá v tom, že jsou závaznou směrnicí pro činnost vojsk. S tímto jejich organizátorským významem souvisí rovněž politickovýchovné zaměření řádů na výchovu vojáků k uvědomělému plnění povinností, požadavků a úkolů v nich obsažených.

Vzhledem k těmto skutečnostem a poznatkům z realizace dosavadních základních řádů, dále s využitím zkušeností vojsk bratrských armád, zejména Sovětské armády, byly zpracovány a prezident Československé socialistické republiky schválil nové základní řády, které odpovídají současným a perspektivním požadavkům výstavby Československé lidové armády.

Zakotvují leninské principy a politikou linie Komunistické strany Československa v otázkách vojenské výstavby. Tyto principy se promítají do ustanovení o rostoucí vedoucí úloze strany, do požadavků na vysokou bojovou pohotovost a připravenost ozbrojených sil, do zvýšených nároků na upevňování kázně a organizovanosti, do posilování nedílné velitelské pravomoci i odpovědnosti. Řády zvýrazňují velmi důležitý faktor — posílení úlohy a vlivu stranických organizací na všechny oblasti života a činnosti ozbrojených sil.

Nové základní řády stanoví práva a povinnosti vojáků, upravují jejich vzájemné vztahy v každodenním životě, při výcviku i při plnění bojových úkolů. Obsahují přesné pokyny k organizaci života a veškeré činnosti vojsk. Zvláštní pozornost věnují výchově k marxisticko-leninskému světovému názoru a ke komunistickému přesvědčení, smyslu pro vojenskou odpovědnost za obranu socialistické vlasti u všech vojáků i za jejich výchovu v duchu socialistického vlastenectví a socialistického a proletářského internacionalismu, výchově ke komunistickému vztahu k práci, vysoké ukázně a organizovanosti. Zvýrazňují povinnost vojáka dbát cti a bojové slávy ozbrojených sil ČSSR a svého útvaru i cti své vojenské hodnosti, rozvíjet a upevňovat bratrské vztahy mezi příslušníky našich národů a národností a družbu s vojáky Sovětské ar-

mády a armád ostatních socialistických zemí.

Rády ukládají velitelům a náčelníkům, aby pevně a důsledně uváděli v život politiku Komunistické strany Československa a vlády ČSSR, všem vojákům, aby neustále zdokonalovali své vojenské a politické znalosti, dokonale ovládali a opatrovali světenou výzbroj, bojovou a jinou techniku a šetřili majetek v socialistickém společenském vlastnictví.

Rády přesně formulují ustanovení o vzájemném poměru mezi nadřízenými a podřízenými. Např. v Řádu vnitřní služby najdeme, že voják je povinen prokazovat úctu nadřízeným a vyšším, pomáhat jim v udržování pořádku a kázně, přísně zachovávat pravidla vojenské zdvořilosti, pozdravu a vzdávání pocty, bez odmluv se podřizovat velitelům a bránit je v boji. Velitelé jsou povinni všestranně se seznamovat s podřízenými osobním stykem ve službě i mimo ni, znát jejich pracovní, politické a morální kvality, včas uspokojovat osobní potřeby vojáků, osobně s nimi besedovat. Nepřetržitý styk s podřízenými je nedílnou součástí řídicí práce velitele, kde nejlépe v otevřeném a soudružském prostředí pozná své podřízené. To tedy znamená vysokou velitelskou náročnost k podřízeným spojovat s důvěrou a úctou k lidem, s neustálou péčí o ně a s respektováním jejich důstojnosti. Podřízeným být příkladem v přísném dodržování morálních a etických zásad chování, nesmlouvavého plnění požadavků zákonů, vojenské přísahy, řádů, předpisů a služebních povinností.

Tato ustanovení vyžadují, aby každý velitel nebo náčelník si je uvědomoval a ve své činnosti realizoval, promýšlel jejich význam pro upevňování vlastní autority.

Předpokladem úspěchu v práci a tudíž i v přípravě vojáků k obraně socialistické vlasti je ukázněnost občana — vojáka. Pevná, uvědomělá vojenská kázeň vždy byla a je v naší armádě hlavním faktorem její vysoké bojeschopnosti. V současné etapě však úloha a význam kázně neobyčejně vzrostly. Základem vojenské kázně je vysoké politické uvědomění vojáků, hluboké chápání jejich vlastenecných a internacionálních povinností a jejich bezmezná oddanost socialistické vlasti. Rády proto ukládají všem příslušníkům ozbrojených sil osobní odpovědnost za obranu své vlasti, za svědomité plnění požadavků vojenských řádů, předpisů a svých povinností. V podmínkách soudobé války, za možného použití zbraní hromadného ničení, moderní techniky a zbraňových systémů se od každého vojáka vy-

žaduje mimořádná ukázněnost, organizovanost, volní stabilita, smělost a přesné plnění rozkazů a nařízení velitelů. Každý voják je povinen nešetřit svých sil ani života při plnění vojenských povinností. Jakékoli, sebemenší porušení kázně v boji, může vést k nenapravitelným následkům. Proto se požadavky na zabezpečení vysoké vojenské kázně každého jednotlivce a kolektivů promítají do ustanovení základních řádů.

Velitelé jsou povinni věnovat zvláštní pozornost upevňování uvědomělé vojenské kázně a předcházení trestným činům, přečinům a přestupkům podřízených a mimořádným událostem a všestranně využívat vlivu veřejného mínění v boji proti narušitelům vojenské kázně a veřejného pořádku. Na rozhodujících stupních jsou povinni pravidelně dělat rozboru stavu kázně.

Kázeňský řád podrobně upravuje vojenské kázeňské právo. Určuje ve svém obsahu podstatu vojenské kázně. Zdůrazňuje zvýšenou úlohu velitele s nedílnou velitelskou pravomocí a zvýrazňuje pravomoc jako nástroj výchovného působení na podřízené. Vytváří velitelům velké možnosti k diferencovanému přístupu ke každému příslušníku armády. Zvyšují odpovědnost velitelů za politickou a vojenskou výchovu vojáků. Kázeňský řád a jeho ustanovení tak přispívají k upevňování socialistického morálně politického profilu vojáků a k prohlubování jejich společenského vědomí. Komplexní pojetí kázně se promítá do zásady, že kázně dosahují velitelé kromě doposud stanovených směrů a prostředků také výchovu vojáků ke komunistickému světovému názoru. Velitelé a náčelníci jsou také povinni věnovat zvláštní pozornost poznání individuálních vlastností vojáků, udržování správných vzájemných vztahů mezi nimi a pevnému smelování vojenských kolektivů.

Kázeňský řád obsahuje zásady využití odměn jako výchovného prostředku. Nový přístup se projevuje ve stanovení povinnosti odměňovat podřízené vojáky za příkladnou iniciativu, úsilí, hrdinské činy a za vynikající výsledky ve službě v rámci pravomoci. Zakotvují i některé nové odměny a kázeňské tresty. Zároveň snižuje výměru kázeňského trestu domácího vězení pro příslušné kategorie vojáků a u kázeňských trestů odnětí svobody přenáší pravomoc ukládat tyto tresty v plné míře až na velitele svazku a výše. Při stanovení těchto zásad vychází řád z vývoje armády a z potřeby prohlubující se socialistické demokracie. Vytváří rovněž podmínky, aby ukládání maximální výměry trestů bylo výjimečným jevem.

Rád vyžaduje od velitelů a náčelníků, aby promyšleně používali trestů, zejména takových, jako je vězení. Při určování trestů nelze připouštět náhlenost, hrubost a urážení osobní důstojnosti podřízeného. Kázeňský trest musí odpovídat zejména povaze přestupku, jeho následkům a míře zavinění. Velitel je povinen neponechat bez povšimnutí žádný přestupek podřízeného, spravedlivě trestat každé porušení vojenské kázně. Nenáročnost a změkčilost, podbízení se podřízeným vojenské kázní škodí. Zájmy obrany vlasti zavazují velitele (náčelníka), aby rozhodně a důrazně vyžadoval dodržování vojenské kázně.

Vysoká náročnost velitele v duchu základních řádů, spojená s péčí o podřízené, je zárukou pevné vojenské kázně. Kázeňský řád však také v široké míře umožňuje veliteli vytvářet i podmínky k uplatňování kázeňské pravomoci svých podřízených. To zabezpečuje jejich vysokou autoritu a vytváří z nich spolehlivé pomocníky při výchově a výcviku.

Rády stanoví povinnosti všech rozhodujících funkcionářů pluku, velitelů jednotek a vojinů. Zvyšují odpovědnost velitelů s nedílnou velitelskou pravomocí za všechny stránky života a činnosti útvaru nebo jednotky.

Povinnosti velitele je přímo řídit bojovou a politickou přípravu, udržovat vysokou kázeň u útvaru nebo jednotky, neustále zdokonalovat metody velení, studovat a zavádět do praxe vše nové, pokrokové, vše co napomáhá zvyšovat kvalitu a efektivnost výcviku a výchovy podřízených. Rády zdůrazňují příkladnost velitele a ukládají mu, aby neustále zdokonaloval své vojenské a politické znalosti, znal bojovou techniku, výzbroj, zásady jejich provozu a opravy, způsoby jejich použití v boji. Zdůrazňují odpovědnost za úspěšné plnění bojových úkolů.

Zvýrazňují povinnost velitele zavádět a udržovat u útvaru a jednotky přísný vnitřní pořádek, neprodleně odstraňovat závady, zjištěné v chodu služby.

Rády vyžadují od velitelů každodenní politickou, právní a vojenskou výchovu podřízených u ukládají jim opírat se ve své činnosti o stranické a svazácké organizace a plnou měrou využívat jejich vlivu k úspěšnému plnění uložených úkolů. Velitelům a náčelníkům také ukládají povinnost organizovat socialistické soutěžení příslušníků útvaru nebo jednotky, řídit a usměrňovat je tak, aby mobilizovalo všechny vojáky ke splnění úkolů. Přitom vychovávat podřízené k trvalému úsilí o úplné a kvalitní splnění přijatých socialistických závazků.

Rády v mnoha směrech upřesňují povinnosti zástupců velitelů útvarů, náčelníků služeb a velitelů jednotek v míru i za války. U každého funkcionáře stanoví odpovědnost za příslušnou oblast, nadřízenost a podřízenost, jakož i povinnosti. Povinnosti jsou vyloženy a uspořádány tak, aby zabezpečily úspěšné plnění úkolů každé jednotky a pluku jako celku. To znamená, že jsou skloubeny, navazují na sebe a zároveň působí ke sladění práce kolektivu útvaru.

Rády rozšiřují práva a povinnosti nižších velitelů. Např. u velitelů družstev, zástupců velitelů čet a výkonných praporčků zvyšují jejich úlohu a vliv na plnění denního řádu u jednotky, zejména na činnosti, které souvisí s ranními a večerními úkony, s výdejem zbraní, střeliva, stravy. Zvýrazňují povinnosti vychovávat a znát podřízené a mít porozumění pro jejich potřeby.

Z povinností všech vojáků vyplývá, že každý voják musí být vzorně upraven, příkladem vysoké kulturnosti v jednání, skromnosti a sebeovládání a přísně dodržovat požadavky komunistické morálky.

Rád vnitřní služby upravuje ustanovení, která souvisí s rozdělením času a denním řádem u útvaru, která vyžadují nejen pečlivé prostudování, ale také promyšlenou realizaci ze strany velitelů útvarů a svazků. Jejich hlavním cílem je upevnění režimu dne, zabezpečení vysoce organizovaného výcviku, správného ošetřování výzbroje, techniky a výstroje, promyšlená organizace přípravy velitelů a vojinů na zaměstnání a politickovýchovné práce.

Denní řád stanoví a za jeho plnění také odpovídá velitel útvaru a svazku podle druhu vojsk, výcvikového období a podmínek útvaru. Přesné dodržování denního řádu, správně organizovaný výcvikový den, vyžadování a plnění funkčních povinností každým velitelem a funkcionářem útvaru a jednotky, příprava podřízeného, náročnost, ale také důvěra v jeho práci vytvářejí podmínky k úspěšnému plnění úkolů a k uspokojení z vlastní práce.

Rády rozšiřují a přesně specifikují povinnosti všech dozorčích orgánů. Zodpovídají především za udržování pevného vnitřního pořádku u útvaru a v jednotkách, za přesné dodržování všech úkonů a činností podle denního řádu, za zabezpečení střežení zbraní, bojové techniky, střeliva a materiálů. Výkon služby dozorčích orgánů musí zabezpečovat nepřetržitou bojovou pohotovost jednotky a útvaru.

Ke značným změnám dochází v hlavě

Rádu vnitřní služby, která pojednává o vnitřní službě v parcích. Složitá výzbroj, různá bojová a speciální technika i automobilní přepravní prostředky vyžadují řešit tuto oblast v komplexu. Souhrn opatření a systém této služby slouží k udržování techniky v neustálé bojové pohotovosti, v technicky nezavadném a včas ošetřeném stavu. Neobyčejně vzrůstá jak úloha technických orgánů, tak velitelů jednotek, rovněž i dozorcích orgánů, kteří zodpovídají za výkon parkové služby.

Rády rozšiřují a doplňují povinnosti a pravomoci posádkových funkcionářů. Hlavní důraz kladou na zabezpečení vysoké vojenské kázně, plnění úkolů, které souvisí s organizací a výkonem strážní služby v posádce a se zabezpečením vzorného pořádku v posádce. Zvýrazňují úlohu posádkových hlídek. Povinnosti velitele posádky je soustavně analyzovat stav vojenské kázně a strážní služby v po-

sádce, řídit činnost služeb v posádce a organizovat celoposádkové akce.

Požadavky Rádu posádkové a strážní služby zvyšují odpovědnost funkcionářů za spolehlivost střežení objektů. Rád také upřesňuje a velkou pozornost věnuje otázkám použití zbraně, a to jak strážným a vyvaděčem vězňů, tak velitelem a závodčím se směnou strážných při cestě na stanoviště nebo při návratu na strážnici. Upřesňuje činnost velitele stráže při povolování vstupu kontrolním orgánům na strážnici a rozšiřují okruh funkcionářů s ohledem na upřesněná práva, ale i povinnosti kontroly úrovně strážní služby. Rád poskytuje velitelům právo svěřovat kontrolu strážní důstojníkům svých štábů. Rovněž tak zvláštnosti organizace a výkonu strážní služby obsahují ustanovení, která odrážejí současné potřeby a vycházejí i z dlouholetých a ověřených zkušeností a poznatků.

Základní řády jsou obsahově zaměřeny na vojenský útvar a jednotky. Jejich ustanovením se však řídí také všechna velitelství, štáby, vojenské školy, ústavy a zařízení. Důsledné plnění požadavků řádů je tedy normou chování a jednání pro všechny vojáky bez rozdílu funkcí a hodností.

Z toho vyplývá, že ve vojenských školách a na všech vyšších velitelských stupních počínaje svazkem se musí řády jednotně vykládat, prosazovat a příkladně plnit. Takový postup umožňuje účinnou výchovu podřízených k plnění základních řádů.

V této souvislosti musíme respektovat požadavek, aby odpovědný velitel nebo funkcionář vždy posuzoval připravované opatření z hlediska jeho souladu se základními řády (vojenskou právní normou), zda jeho realizace nenarušuje nebo není

se zněním řádů dokonce v rozporu. Zavedení základních řádů se proto neobejde bez pečlivého prověření a posouzení dosavadních rozkazů a nařízení různých předpisů a pomůcek, které by mohly ovlivňovat jejich přesnou realizaci.

Příprava na zavedení a správné prosazování základních řádů také vyžaduje, aby systém řízení a realizace politickoorganizačních opatření působily na správné pochopení politického významu základních řádů, vytvářely podmínky pro plynulý přechod a správnou jejich realizaci. Velitelský sbor a politické orgány, kteří jsou hlavním garantem této správné realizace, pak musí usilovat o to, aby si každý příslušník armády nové řády osvojil, důsledně jejich ustanovení plnil a stal se aktivním bojovníkem při prosazování vojenského pořádku, vysoké organizovanosti a uvědomělé vojenské kázně.

Tridsaťpäť rokov od Karpatsko-duklianskej operácie

V roku 1944 viedla Sovietska armáda v Európe niekoľko mohutných vojenských operácií proti ozbrojeným silám fašistických okupantov so spoločným strategickým cieľom: oslobodiť zvyšok územia ZSSR ešte okupovaného hitlerovcami, preniesť boje na územie nepriateľa a jeho satelitov, vyradiť spojencov fašistického Nemecka z vojny, poskytnúť priamu pomoc ľudu okupovaných štátov, oslobodiť tieto krajiny a plne ich začleniť do boja proti fašizmu.

V súvislosti s oslavami tridsiateho piateho výročia Slovenského národného povstania pripomíname si súčasne aj ďalšiu významnú udalosť novodobých dejín na-

ších národov. Je to tridsiate piate výročie vstupu sovietskych a československých zahraničných vojenských jednotiek na územie Československa a začatie priameho oslobodzovania našej vlasti z fašistickej poroby.

Tieto udalosti bezprostredne súviseli s úderom Sovietskej armády cez Karpaty na pomoc SNP, ktorý sa postupne rozrástol v rozsiahlu operáciu — prvú z niekoľkých operácií, ktoré viedli k oslobodeniu Československa. Hlavnou súčasťou tohto úderu bola Karpatsko-duklianska operácia, ktorej sa v zostave sovietskej 38. armády zúčastnil aj 1. československý armádny zbor v ZSSR.

Úloha pre oslobodenie Československa bola daná vojskám 1., 4., a 2. ukrajinského frontu. V súvislosti s úspešným postupom vojsk 2. ukrajinského frontu do tyla karpatského uskupenia nepriateľa vznikla možnosť začať oslobodzovanie Slovenska bez prekonávania Východných Karpát a úderu proti vojskám nepriateľa z východu. Preto 26. augusta vydal Hlavný stan vrchného velenia 4. ukrajinského frontu smernicu na odloženie predtým plánovanej operácie a na prechod do obrany. Zaskrátko sa však situácia znovu zmenila. No Slovensku vypuklo ozbrojené povstanie. Vyslanec Československa v ZSSR Zdeněk Fierlinger a náčelník československej vojenskej misie v ZSSR generál Pika sa obrátili 31. augusta 1944 na sovietskú vládu so žiadosťou o poskytnutie okamžitej pomoci slovenskému ľudu.

2. septembra 1944 veliteľ 1. ukrajinského frontu maršál Sovietskeho zväzu I. S. Konev poslal správu hlavnému veliteľovi J. V. Stalinovi, že 30. augusta preletela na

sovietskú stranu skupina slovenských lietadiel. Medzi dôstojníkmi, ktorí preleteli na sovietskú stranu, bol tiež zástupca veliteľa východoslovenského zboru plukovník V. Talský. Po zoznámení veliteľa frontu so situáciou na Slovensku Talský vyhlásil, že v prípade útoku sovietskych vojsk západným smerom mohli by dve slovenské divízie (1. a 2.), rozmiestnené na československo-poľských hraniciach, viesť stretný útok vo smere na Krosno.

Hlavný stan vrchného velenia chápal, že operácia vedená s prekonaním Karpát z východu, bude z vojenského hľadiska spojená s nepredvídanými ťažkosťami. Avšak vedomie úprimného priateľstva a túžba pomôcť československému ľudu, ktorý sa stal obeťou nemeckej fašistickej agresie, boli dôvodom prijatia rozhodnutia pre vedenie úderu v Karpatoch, i keď to z operačného hľadiska nebolo vhodné.

Hlavný veliteľ vydal rozkaz 1. ukrajinskému frontu pripraviť a začať útok z priestoru Krosna, Sanoku vo smere na

Prešov, vyjsť na hranice Slovenska a spojiť sa so slovenskými vojskami. Súčasne 4. ukrajinský front dostal rozkaz pravým krídlom viesť úder na nepriateľa z priestoru Sanoku ve smere na Komaňcza s cieľom vyjsť na hranice Slovenska a tak tiež sa spojiť s povstalcami, ktorí začali boj s nemeckými fašistickými okupantmi. Na pomoc 4. ukrajinskému frontu pri prechode Karpát a ovládnutí priestoru Užgorod, Čop, Mukačevo vydal Hlavný stan vrchného velenia rozkaz 2. ukrajinskému frontu pre vedenie úderu z juhu cez Brašov a Sibiu smerom na Kluž.

Vojská 1. a 2. ukrajinského frontu viedli v lete ťažké boje, utrpeli straty a potrebovali doplnenie a odpočinok. Situácia však vyžadovala bezodkladnú činnosť.

Preto veliteľ 1. ukrajinského frontu už 4. septembra vydal operačnú smernicu pre uskutočnenie operácie. V súlade s jeho rozhodnutím 38. armáda pod velením generála K. S. Moskalenka, zosilnená 25. tankovým, 1. gardovým jazdeckým a 1. československým armádnym zborom, ďalej delostreleckými a ženijnými zväzkami a útvarmi mala viesť úder v priestore Krosna, prelomiť obranu nepriateľa v úseku širokom 8 km a zničiť jeho protistojače útvary. Ďalej mala rozvíjať útok vo smere na Prešov, vyjsť na územie Slovenska a spojiť sa s povstalcami.

Armáda viedla hlavný úder pozdĺž cesty z Krosna cez Duklu na Duklianský priesmyk. To bol najkratší smer na Slovensko. Útok na tomto smere zabezpečoval ovládnutie dôležitých komunikácií a umožňoval po vyjdení vojsk na južné svahy Karpát prehradiť hlavné cesty 1. nemeckej tankovej armády, ktoré ju spojovali s hlavnými silami skupiny armád „Severná Ukrajina“.

Operácia bola plánovaná do hĺbky 90—95 km na dobu trvania päť dní. To bolo diktované snahou sovietskeho velenia pokiaľ možno čo najrýchlejšie pomôcť povstalcovi, ktorí začali ozbrojený boj s nepriateľom. Pri plánovaní operácie sa počítalo s tým, že tretí deň v ústrety vojskám 38. armády z priestoru Stropkova začne útok 1. a 2. divízia východoslovenského zboru a partizánske oddiely, ktoré mali pomôcť sovietskym vojskám pri prekonaní horských priesmykov.

Pre podporu vojsk na úseku prielomu bola vytvorená hustota 200 diel a mínometov na 1 km fronty. Delostrelecká príprava bola plánovaná na dobu 125 minút. Podpora útoku mala byť vedená jednoduchým palebným valom. Na celú operáciu bolo vyčlenené 2,8 palebného priemeru munície. Činnosť 38. armády bola podporovaná časťou síl 2. leteckej armády. Pre zabezpečenie spojenia vyslal 6. septembra

veliteľ 1. ukrajinského frontu na Slovensko na štáb J. Goliana skupinu dôstojníkov.

Podľa rozhodnutia veliteľa 4. ukrajinského frontu generála I. E. Petrova 1. gardová armáda, ktorej velil generál A. A. Grečko, zosilnená niekoľkými tankovými, delostreleckými a ženijnými zväzkami a útvarmi prelamovala obranu nepriateľa v priestore Sanoka v úseku širokom 4 km, viedla úder vo smere na Komaňcza.

Hustota delostrelectva na smere hlavného úderu 1. gardovej armády, na styku s úsekom prielomu 38. armády, dosahovala 100 diel a mínometov na 1 km prielomu. Pre vytvorenie úderného uskupenia armáda uskutočnila nevyhnutné preskupenie vojsk.

Sovietske vojská očakával útok v zložitých podmienkach Karpát, cez hrebene Nízkych Beskyd, v husto zalesnenom teréne. Ich výška dosahovala 700 m nad morom. Za najdostupnejší priestor pre postup vojsk bol vybraný Duklianský priesmyk vo výške 502 m, ktorým viedla cesta Krosno - Prešov. Nízke Beskydy boli bohaté na rieky, ktoré sa na severe vlievali do Visly a na juhu do Dunaja. Ich riečistia sa ťahnu úzkymi kamenitými úžľabinami. Dokonca i pri veľmi malom množstve zrážok sa v týchto riekach veľmi rýchlo zvyšuje úroveň vody. V období vydatných dažďov v jeseni sa menia v rozbúrené, ťažko prekonateľné prekážky. Na severných svahoch Nízkych Beskyd viedla len jedna cesta.

Vojská 1. a 4. ukrajinského frontu stáli pred veľmi ťažkou úlohou. Nemecké fašistické velenie sa snažilo za každú cenu udržať Slovensko, ktoré považovalo za prekážku pre Sovietsku armádu na ceste k priemyslovým priestorom Čiech, Moravy, Maďarska a juhovýchodného Poľska. Hitlerovské velenie si veľmi jasne predstavilo, že prekonanie najjužšej časti hlavného karpatského hrebeňa vojskami 1. ukrajinského frontu by viedlo k rýchlemu prielomu a k ich vyjdeniu na územie Československa a do maďarskej nížiny a vytvorilo by podmienky pre spojenie s armádami 2. ukrajinského frontu, ktoré postupovali zo strednej časti Rumunska k hraniciam Československa. Okrem toho vstup sovietskych vojsk cez Slovensko do Maďarska by mal za následok priame nebezpečenstvo pre južné priestory samotného Nemecka. Preto hitlerovci sústredili v tomto priestore mohutné uskupenie vojsk a s využitím systému rovnobežných chrbátov karpatských hôr vybudovali na všetkých najdôležitejších smeroch hlbokú a silnú obranu. Jej základ tvorili do sledov členené opevnené rajóny, budované do

hlbky 60 km chránené v medzerách žienijnými obrannými zariadeniami poľného typu.

Sovietske velenie počítalo s tým, že ťažký terén a silná obrana nepriateľa podstatne sťažia činnosť vojsk i manévry síl a prostriedkov. Preto pri príprave operácie bola venovaná hlavná pozornosť voľbe smeru hlavného úderu, organizácii súčinnosti, delostreleckej a leteckej podpore a ženíjnemu zabezpečeniu.

Vojská 1. a 4. ukrajinského frontu viedli po začatí útoku v úzkom pásme. Potom sa pásmo útoku rozšírilo na niekoľkosto kilometrov. Východokarpatská operácia mala tedy veľký strategický význam. Zahŕňovala dve operácie: Karpatsko-dukliansku a Karpatsko-užgorodskú. Najdôležitejšia bola Karpatsko-duklianska operácia vojsk 58. armády 1. ukrajinského frontu a pravekého krídla 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu. Karpatsko-užgorodskú operáciu viedli vojská stredného a ľavého krídla 4. ukrajinského frontu.

Východokarpatskej operácii sa zúčastnili tri vševojskové armády a dva samostatné strelecké zbory, jeden tankový zbor a jeden jazdecký zbor s posilovými prostriedkami. V ich zostavách bolo 34 streleckých divízií. Počiatkové stavy každej divízie sa pohybovali v rozmedzí 4 500 — 5 000 osôb u 1. ukrajinského frontu a od 4 500 — 6 000 osôb u 4. ukrajinského frontu. Činnosť pozemných vojsk zabezpečovalo letectvo dvoch leteckých armád. Vojská mali na začiatku 246 000 osôb, 5 140 diel a mínometov, 422 tankov a samohybných diel a 1 165 bojových lietadiel.

Proti sovietskym vojskám sa bránila 1. nemecká tanková a 1. maďarská armáda, ktoré mali dovedna 19 divízií s počtami 4 000 — 10 000 osôb. Vojská nepriateľa mali približne 30 000 osôb, 3 250 diel a mínometov, 100 tankov a stíhačov tankov a 450 bojových lietadiel.

Sovietské vojská mali tedy prevahu nad nepriateľom v delostrelectve 1,5násobnú, v tankoch a šhd 3,2násobnú, v letectve 2,5násobnú. Vojská nepriateľa však mali prevahu v živej sile 1,2 : 1.

Vojské rady frontov a armád pred operáciou vyžadovali dokonalú prípravu vojsk na činnosť v podmienkach horského a zalesneného terénu z operačne-taktického, materiálno-technického a morálno-politického hľadiska. Napr. vojská rada 4. ukrajinského frontu v polovici augusta rozpracovala „Organizačné nariadenie pre prípravu vojsk na činnosť v horách“, potom vydala „Pokyny vojskám pre činnosť v horskom a zalesnenom teréne“ a špe-

ciálnu smernicu o plánovanom útoku v Karpatoch.

Vojská rada frontu venovala nepretržitú pozornosť otázkam politickej ostražitosťi a zachovania vojenského tajomstva, a to ako v období prípravy, tak i v priebehu operácie. K tejto otázke prijala vojská rada 13. augusta 1944 špeciálne uznesenie. V ňom sa pripomínala vojskám zložitost' politickej situácie v západných oblastiach Ukrajiny. Hitlerovskí okupanti za podpory nacionalistických skupín, ktoré plnili úlohu fašistickej agentúry, viedli bezuzdnú antisovietsku propagandu a snažili sa zaslať svár medzi Ukrajincov a Poľakov. V uznesení sa hovorilo o tom, že tieto skupiny, ktoré sa ukryli v období rozhodného útoku Sovietskej armády, najaktívnejšie pôsobia tam, kde sa cítia vojaci bezpečne. Vojská rada prijala rad radikálnych opatrení pre zneškodnenie nacionalistickej fašistickej agentúry a pre zaistenie bezpečnosti tyla vojsk frontu. Velitelia a politické orgány mali zaktivizovať politickú prácu medzi vojakmi, zosilniť ochranu štábov, zariadení, mostov a ďalších objektov a bezpodmienečne plniť uznesenie vojskej rady z 10. augusta 1944 „O zavedení vojenského režimu v prirfrontovom pásme“, zosilniť pomoc miestnym stranickým a štátnym orgánom a ukazovať obyvateľstvu zákerné pokusy fašistických agentov postaviť proti sebe ukrajinský a poľský národ.

Velitelia, politické orgány, stranické a komsomolské organizácie začali rozsiahlu prácu pre splnenie pokynov vojskej rady. Politické oddelenia zborov a divízií organizovali semináre agitačných kolektívov, na programe ktorých boli rozborý úloh politickej práce v priebehu bojovej činnosti v horskom a zalesnenom teréne, štúdium zvláštností vojenskopolitickej situácie v západných oblastiach Ukrajiny, v Československu a v Maďarsku. V útvaroch a zväzkoch sa k týmto otázkam organizovali semináre pre agitátorov jednotiek, prednášky a besedy s vojakmi. Velitelia a politickí pracovníci, účastníci bojov o Kaukaz a v horách na Kryme odovzdávali bojové skúsenosti a skúsenosti zo stranickopolitickej práce u vojsk pri činnosti v horách. Organizovali sa stretnutia mladých vojakov s vojakmi, ktorí sa vyznamenali v bojoch.

Nehľadiac na to, že zostávalo veľmi málo času do začatia operácie, vojské rady, velitelia, politické orgány a štáby dokázali vykonať veľa práce pre prípravu vojsk frontov na útok vo východných Karpatoch.

Karpatsko-duklianska operácia bola začatá ráno 8. septembra 1944. Po delostreleckej príprave a úderoch letectva prelomili hlavné sily 38. armády obranu nepriateľa v pásme širokom 12 km a v priebehu dňa postúpili vo smere Duklianského priesmyku do hĺbky 12 km. Avšak po preskúpaní síl, ktoré uskutočnilo nemecké velenie, a po zasadaní do priestoru prielomu troch divízií (z toho dvoch tankových) a samostatných útvarov, boje v ďalších dňoch nadobudli vleklého charakteru. Zasadenie 25. tankového, 1. gardového jazdeckého a 1. československého armádneho zboru do zrazenia podstatne zmenilo situáciu. 10. septembra sa preto veliteľ frontu rozhodol sústrediť v pásme útoku 38. armády aj 4. gardový tankový zbor. To zabezpečilo obrat v boji na hlavnom smere.

Spoločne so sovietskymi vojakmi statočne bojovali vojaci 1. československého armádneho zboru, ktorému od 10. septembra velil generál L. Svoboda. Zvlášť sa vyznamenali pri ovládnutí silného oporného bodu nepriateľa na kóte 534, ktorý bránil cestu k Duklianskému priesmyku. Od výsledku tohto boja v mnohom závisel úspech ďalšieho útoku. Československí vojaci obetavou činnosťou prekonali úporný odpor hitlerovcov a v noci na 11. septembra 1944 obsadili kótu. V priebehu dvoch dní viedol nepriateľ zárlivé protiseče a snažil sa znovu získať stratený oporný bod. Vojaci československého zboru spoločne s vojakmi 25. tankového zboru, 11. gardovej protitankovej delostreleckej brigády a 183. streleckej divízie za podpory letcov 2. leteckej armády však odrazili útoky nepriateľa a pokračovali v útoku k Duklianskému priesmyku.

V priebehu bojov v horských podmienkach prejavili sovietski a československí vojaci hromadné hrdinstvo. Útok sa však rozvíjal veľmi pomaly. Vojská 38. armády prelomili za sedem dní na úzkom úseku len prvé pásmo obrany. V ďalších bojoch však postúpili a prelomili tiež druhé pásmo obrany.

Tažké boje viedli i vojská 1. gardovej armády, ktoré začali útok 9. septembra. Nepriateľ neprestajne pokračoval v posilňovaní vojsk, úporne sa bránil s využitím terénu a včas pripravených obranných postavení. Každú kótu a každú osadu bolo treba dobyť v krvavých bojoch. K večeru 13. septembra zväzky 1. gardovej armády prelomili obranu nepriateľa v pásme širokom 30 km a v bojoch postúpili do hĺbky 15 km.

18. septembra dostala 1. gardová armáda úlohu viesť hlavný úder vo smere Radoszyce a ku koncu dňa 19. septembra vyjsť na poľsko-československé hranice.

Jej vojská prekonávali silný odpor hitlerovcov v urputných bojoch a postupovali vpred. 20. septembra ako prví vstúpili na územie Československa v priestore obce Kalinov vojaci 242. horskej streleckej divízie a 129. gardovej streleckej divízie.

Vstup sovietskych vojsk na územie Československa, ktorý znamenal začiatok jeho oslobodzovania, mal ohromný politický význam. Posilnil oslobodzovací boj Československého ľudu proti fašizmu a dodal mu široký rozmach.

Hitlerovské velenie, znepokojené vstupom sovietskych vojsk na územie Československa, narychlo prisunovalo čerstvé sily v snahe udržať vo svojich rukách priesmyky a komunikácie. V pásme útoku 1. gardovej armády mal mimoriadny význam Ruský priesmyk, ku ktorému sa približovali jej zväzky. Jeho obsadenie zabezpečovalo výhodnejší a rýchlejší manévr vojsk na dôležitej ceste a zväčšovalo možnosť vyjsť do bokov nepriateľa a do rovinnatého terénu.

Na udržanie priesmyku prisunulo hitlerovské velenie ďalšie dve divízie. K zvlášť ťažkým bojom o tento priesmyk došlo v období od 26. do 30. septembra. Odpor nepriateľa silnel a navyiac sa podstatne zhoršilo počasie. Hustá hmľa ráno a večer, súvislá nížka oblačnosť a nepretržité dažde značne sťažovali bojovú činnosť, prácu dopravných prostriedkov a prisun munície, ktorej spotreba neprestajne narastala.

Nemecké fašistické velenie v snahe zastaviť ďalší postup vojsk 1. gardovej armády pokračovalo v presunoch útvarov z iných úsekov frontu, taktiež z úseku, v ktorom pôsobili vojská 18. armády. Prisun nových síl nepriateľa donútil vojská armády koncom septembra dočasne zastaviť útok.

Veliteľ 18. armády využil oslabenia nepriateľského uskupenia vo svojom pásme, sústredil hlavné sily na vedenie mohutného úderu na pravom krídle, ktoré sa priťahovalo k 1. gardovej armáde, a v zostávajúcom pásme ponechal len dve divízie. To umožnilo vojskám prelomiť nepriateľskú obranu.

Výsledkom dvadsaťdenného útoku vojsk 4. ukrajinského frontu a 38. armády 1. ukrajinského frontu, ktoré pôsobili v pásme širokom 300 km, bol postup miestami o 50 km, vyjdenie vojsk k priesmykom karpatského chrbátu a ich prekonanie v pásme širokom cez 100 km.

Pri rozvíjaní útoku sovietske vojská ničili nepriateľské oporné body ich obkľadením alebo obchvatom z bokov a vyjdením do tyla. Čelný útok viedli vojská väčšinou na odpútanie pozornosti nepriateľa od smeru

hlavného úderu na pútanie jeho hlavných síl.

V druhej polovici septembra 1944 vojská 38. armády spoločne s útvarmi 1. československého armádneho zboru pokračovali v bojoch o Duklianský priesmyk a odhodlané sa prebýjali k štátnym hraniciam. 20. septembra útvary 4. gardového tankového zboru, ktoré útočili zo severu a s severozápadu, ovládli dôležitý priestor – mestečko Dukla. 30. septembra po preskupení vojsk bol začatý útok bezprostredne na duklianský priesmyk. Vojská 38. a 1. gardovej armády bočným útokom obchádzali Duklianske uskupenie nepriateľa. Vzniknuté nebezpečenstvo jeho obkľúčenia donútilo nemecké fašistické velenie začať v noci na 6. októbra vyvážanie vlastných útvarov. 38. armáda spoločne s československým zborom okamžite začali prenasledovanie nepriateľa. Vojaci československého zboru v tesnej súčinnosti s útvarmi sovietského 67. streleckého a 31. tankového zboru ničili nepriateľské zadné voje a 6. októbra ovládli Duklianský priesmyk. Československí vojaci vstúpili na rodnú zem a oslobodili dedinu Vyšný Komárnik.

Pri zdôrazňovaní ohromného politického významu, ktorý mal útok sovietskych a československých vojsk cez Duklianský priesmyk, Klement Gottwald povedal: „Na Dukle sa zrodilo heslo, ktoré pevne zakorenilo v citoch a vedomí nášho ľudu: So Sovietskym zväzom na večné časy! So Sovietskym zväzom a nikdy inak!“

V deň vstupu československých vojakov na rodnú zem Ľudvík Svoboda v odpovedi na otázky dopisovateľa „Krasnaja zvezda“ zdôraznil význam bratskej družby medzi československými a sovietskymi vojskami. Poznamenal, že československí vojaci v spoločnom boji nielenže sa opierali o bezmedznú pomoc sovietskych vojakov, ale brali si z nich príklad v bojoch.

V priebehu Karpatsko-užgorodskej operácie vojská 1. gardovej a 18. armády 1. ukrajinského frontu 18. októbra prekonalí Nízke Beskydy a oslobodili mestá Jasínju a Rachov a veľa ďalších osád v Zakarpatskej Ukrajine. 17. samostatný gardový strelecký zbor toho istého dňa obsadil Sighet na rieke Tisza a spojil sa s vojskami 40. armády 2. ukrajinského frontu.

V druhej polovici októbra 4. ukrajinský front viedol bojovú činnosť už na južných a juhozápadných svahoch Nízkych Beskyd. V tom čase vojská pravého krídla 2. ukrajinského frontu v bojoch postúpili do priestoru juhozápadne Užgorodu. Vznik-

la reálna možnosť obkľúčenia nepriateľa, ktorý sa bránil pred stredom a ľavým krídlom 4. ukrajinského frontu. Preto začal nepriateľ ustupovať. Zväzky 18. armády a 17. samostatného gardového streleckého zboru rozhodne prenasledovali ustupujúceho nepriateľa a 26. októbra oslobodili veľké priemyselné stredisko Mukačevo a ďalší deň Užgorod. Koncom októbra v celom svojom útočnom pásme vyšli do maďarskej nížiny.

Východokarpatská operácia bola dôležitou previerkou všetkých vojakov armády, od vojaka po generála. Túto previerku všeci úspešne vydržali.

Vojská 4. ukrajinského frontu po obsadení pohraničných slovenských priestorov vstúpili na územie Československa. Ich úspešný postup priblížil oslobodenie národov Československa.

28. októbra 1944 dokončili vojská 1. a 4. ukrajinského frontu Východokarpatskú operáciu. V jej priebehu bola úplne zničená jedna divízia nepriateľa a päť divízií stratilo 50–75 % vojakov. Sovietske vojská zajačili 31 600 vojakov a dôstojníkov, zmocnili sa 912 diel a mínometov, 40 tankov a stíhačov tankov. Nepriateľ bol donútený naviac prisunúť z iných úsekov frontu do priestoru Karpát 15 divízií. Nemecké fašistické vojská stratili dôležitý strategický priestor – Nízke Beskydy.

Prekonanie Nízkych Beskyd a vstup do maďarskej nížiny otvorili sovietskym vojskám perspektívu vyhnanie nemeckých okupantov z Československa a vyjdenie k južným hraniciam Nemecka.

Po zničení mohutného uskupenia nepriateľa dokončili vyhnanie nepriateľa zo západných oblastí Ukrajiny, oslobodili Zakarpatskú Ukrajinu a časť východného Slovenska.

V priebehu operácie sovietske vojská čestne splnili svoju internacionálnu povinnosť, pomohli bratskému slovenskému ľudu v jeho ťažkom boji s fašistami.

V tejto operácii sa výrazne prejavilo vysoké vojenské umenie sovietského velenia. Boli proň charakteristické predovšetkým: krátky čas na prípravu operácie, značné použitie všetkých druhov vojsk v podmienkach horského a zalesneného terénu a presná súčinnosť 1. a 4. ukrajinského frontu, ktoré viedli úder z východu, s vojskami 2. ukrajinského frontu, ktoré útočili z juhozápadu. V týchto bojoch sovietske zväzky a útvary prejavili schopnosť pružne manévrovať a úporne bojovať za dosiahnutie stanovených cieľov.

Karpatsko-duklianska operácia 38. armády, v rámci ktorej bojoval aj 1. československý armádny zbor, bola najvýznamnejšou bojovou akciou, ktorej sa vo veľkom rozsahu zúčastnili naše vojenské jednotky v ZSSR. Tieto boje sú dôležitým zdrojom bojových skúseností, ktoré slúžia pri výchove a výcviku príslušníkov našej Československej ľudovej armády.

I keď táto operácia neprebehla podľa plánu a nebol dosiahnutý jej pôvodný cieľ t.j. rýchlo poskytnúť priamu vojenskú pomoc Slovenskému národnému povstaniu, i tak jej uskutočnenie malo veľký význam, ktorý spočíva hlavne v tom, že vstup oslobodzovacích jednotiek na územie Československa dal nášmu ľudu reálnu nádej, že celá naša vlasť bude skoro zbavená fašistickej nadvlády, podnietila ho k stupňovaniu odporu proti okupantom a priblížilo i víťazstvo národnej a demokratickej revolúcie, začatej Slovenským národným povstaním.

Hlavným vojenským výsledkom Karpatsko-duklianskej operácie bolo zdolanie dobre pripravenej, do veľkej hĺbky vybudovanej a úporne bránenej nepriateľskej obrany v Nízkych Beskydách a prekročenie tohto horského pásma v celej dĺžke a šírke. To významne naponáhlo, spoločne s úspechmi Sovietskej armády na ostatných úsekoch sovietsko-nemeckého frontu, vytvárať podmienky pre ďalší útok južne tohto karpatského hrebeňa pre postupné oslobodzovanie Československa v nasledujúcich mesiacoch.

Karpatsko-duklianska operácia ukázala zložitosť bojovej činnosti v horskom a zalesnenom teréne. Potvrdila nevyhnutnosť tesnej súčinnosti medzi pechotou, tankami a delostrelectvom a ďalšími druhmi vojsk a zvýraznila jej zvláštnosti v bojoch v horách.

Charakteristickou črtou bojovej činnosti bol útok na smeroch pozdĺž komunikácií a údolí, sprevádzaný úpornými bojmi o ovládnutie výšin a horských chrbátov. Častá bola zmena smeru hlavného úderu, snaha využiť úspech suseda, vedenie obchvatu a obkľadenia s cieľom preniknúť do tyla nepriateľských vojsk a vyvrátiť ich obranu. Strelecké zbory útočili v pásmach širokých 10—13 km, divízie 4—5 km,

hĺbka útoku divízií prvého sledu bola priemerne 10 km, na vedľajších smeroch i menej.

Operácia znovu potvrdila význam nepretržitého prieskumu nepriateľa ako na prednom okraji, tak i v hĺbke. Veľký význam malo i pevné velenie a riadenie bojovej činnosti na všetkých stupňoch.

O rozsah a úpornosti bojov na karpatských hrebeňoch svedčí to, že sa ich na tristo kilometrovom fronte zúčastnilo veľké množstvo síl a prostriedkov — dovedna na oboch stranách asi 70 divízií, do 700 tankov a samohybných diel, takmer 9 500 diel a mínometov, veľké množstvo bojových lietadiel a ostatnej vojnovnej techniky. Len na zadržanie útoku 38. armády na duklianskom smere musel nepriateľ zasadiť v priebehu septembra a októbra 1944 vojská v celkovej hodnote 18 divízií, z toho 3 tankové.

Prvé boje za oslobodzovanie našej vlasti platilo krvou tisíce sovietskych a československých vojakov. Celkové straty 38. armády v Karpatsko-duklianskej operácii len v septembri a októbri 1944 boli 20 000 padlých a 65 000 ranených. Za rovnaké obdobie 1. československý armádny zbor v ZSSR v bojoch na Dukle stratil temer 1 100 padlých, asi 4 350 ranených a temer 1 000 nezvestných, t.j. dovedna 6 500 mužov.

Boje československých vojakov po boju sovietskych vojsk v Karpatsko-duklianskej operácii sa stali najvýznamnejšou bojovou tradíciou Československej ľudovej armády. V bojoch o Duklianský priesmyk sa natrvalo upevnili vzťahy najtesnejšej spolupráce a bojového súdružstva našej armády so Sovietskou armádou. V týchto bojoch silnelo priateľstvo so Sovietskym zväzom, ktorého základom sa stal internacionálny zväzok nášho a sovietskeho ľudu.

V duchu duklianskej tradície prebieha výchova a výcvik Československej ľudovej armády, ktorá je pevnou súčasťou obranného spoločenstva socialistických štátov, združených vo Varšavskej zmluve. V jej duchu bude naša armáda vždy pripravená splniť akúkoľvek úlohu pri obrane socializmu.

Duklianska tradícia bude preto mať vždy čestné miesto v našich dejinách.

K ODRÁŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

V seriálu článků autor generálmajor ing. Jaroslav Jašek, CSc. se vyjádřil k otázkám odrážení agrese pozemními silami nepřítele a k vytváření podmínek pro přechod do rozhodné útočné operace.

V souvislosti s tím zobecnil řadu problémů spojených se zahájením agrese, s organizací a přípravou vyčkávacího prostoru, jakož i rozhodujících druhů zabezpečení. Současně v přijatých teoretických závěrech zdůrazňuje, že z celkového komplexu zaměřil pozornost na zásadní a specifické otázky (limitován rozsahem a stupněm předurčení).

Velmi pozitivním poznatkem je, že publikované materiály dávají nepřebornou řadu podnětů nejen k diskusí, ale i k rozpracování dalších pohledů, popř. problémů druhů vojsk.

Na základě těchto skutečností se chce vyjádřit k problematice a aplikaci použití vzdušných výsadků, které budou ovlivňovat průběh a finalitu bojové činnosti a operace. Bezprostředně s tím ukázat na některé možnosti **vzdušných výsadků** pravděpodobného **nepřítele**, jakož i diferenciaci použití vlastních **padákových, kombinovaných či vrtulníkových výsadků**. Současně ukázat na některé názory, které se určitým způsobem liší oproti vývodům autora.

Mezi **prvé** patří **způsob zahájení agrese**, jak uvádí autor ve VM číslo 2/77. Domnívám se, že zahájení agrese (ať půjde o jakýkoliv způsob) se bude vyznačovat rozsáhlým použitím letectva všeho druhu a zejména **vzdušných výsadků nepřítele**.

Čím je to ovlivněno? Podle ustanovení amerických a západoněmeckých předpisů se hlavní pozornost věnuje otázkám **nenadálého překvapení**. A jedním z prostředků k dosažení uvedeného požadavky jsou právě vzdušné výsadky. Tím, že budou vysazeny do různých prostorů k plnění netradičních úkolů, zcela nových, málo očekávaných, mohou donutit obránce řešit velmi složité situace.

Není správné podcenit **úlohu a význam** vzdušných výsadků nepřítele při zahájení agrese. Uděláme chybu, jestli budeme jejich možnosti, bojové použí-

tí a způsoby vysazení posuzovat (s odstupem několika let) bez docenění veškeré modernizace, která umožňuje variabilní a vysoce efektivní vysazení **do různé hloubky týlu protivníka.**

Zkušenosti z Velké vlastenecké války nás poučily, že již v období několika měsíců před věrolomným přepadením SSSR fašistická armáda dopravila do týlu na tisíce záškodníků. Mnoho jich bylo dříve či později zneškodněno, ale zbývající část se aktivně podílela na diverzi, ničení mostů, telefonního spojení, sloupů vysokého napětí a celé řady dalších zařízení, jejichž zničení ochromilo a ovlivnilo počáteční vývoj.

Nemůžeme přehlédnout, že v současné době má pravděpodobný nepřítel z hlediska vzdušných výsadek všeho druhu podstatně jiné možnosti. To je dáno jejich předurčením, výzbrojí, výcvikem a různým způsobem dopravy do určeného prostoru. Z těchto důvodů nemůžeme připustit, že bojové zasazení vzdušných výsadek bude motivováno pouze získanými zkušenostmi z druhé světové války, popř. z poválečných konfliktů proti poměrně slabším státům. Soudobé americké předpisy a některé pomůcky počítají s omezeným nebo hromadným použitím taktického letectva nejen k vybojování nadvlády ve vzduchu, ale i k **souběžnému vysazení různých výsadek.** Mimo jiné také předpokládají, že nenadálá bojová činnost taktického letectva bude zahájena z mírových letišť s postupným zaujetím operačních letišť až po splnění prvních bojových úkolů. A mezi první úkoly právem patří vysazení „žihadel“ speciálních skupin.

Při docenění celkové koncepce pravděpodobného nepřitele můžeme předpokládat, že v případě zahájení agrese může použít **kdykoliv vzdušných výsadek** různých druhů v těchto variantách:

a) vysazení **speciálních jednotek** typu (Rangers — tulák) k vedení široké diverzní činnosti na velkém prostoru. Zpravidla dojde k použití malých skupin specialistů v počtu 7 nebo až 14 osob do určených prostorů, které mohou být od sebe vzdáleny i několik desítek kilometrů. V těchto prostorech organizují záškodnickou činnost proti důležitým průmyslovým objektům, elektrárnám, vodárnám, rozhlasovým a televizním vysílačům, skladům PHM a zařízením zvláštní důležitosti. K ničení využívají vysoce brizantní trhavy, přenosné jaderné miny, včetně zápalných a bakteriologických prostředků. Podle charakteru a důležitosti objektu (cíle) se předpokládá, že skupiny mohou působit nejen do hloubky 300 km, ale i několik tisíc kilometrů.

K dosažení požadavků překvapení nemůžeme vyloučit, že součástí nenadálé agrese se mohou stát i „turisté“, kteří v určené době se soustředí do předem určených operačních rajónů, kam bude vzdušnou cestou dopravena potřebná výzbroj a výstroj. Obdobně, kdy vysazení speciálních skupin nebude probíhat na směru západ — východ, ale s využitím konfigurace terénu a učlenění jednotlivých států i ze směru jih — sever anebo obráceně. V takovém případě „bočního“ vysazení půjde o překonání vzdálenosti několika desítek kilometrů, ale z hlediska hlavního směru zahájení agrese nepřítel o hloubku 400 až 500 nebo i více kilometrů. Je pochopitelné, že i systém PVO v takové hloubce, popř. proti možnému bočnímu vysazení nemá být natolik efektivní jako nad operační sestavou vojsk na směru hlavního úderu;

b) vysazení **samostatných skupin** „minutových mužů“ (Team of Minnute) v síle čtyř do hloubky 10—30 popř. 50 km k ovládnutí důležitých hraničních, horských přechodů, soutěsek, křižovatek komunikací, mostů, přístupů ke strážím a jiným přístupům, kde není možný přesun mimo komunikace;

c) vysazení **taktických vzdušných výsadků** v síle od čtyř až do zesíleného praporu do hloubky až 50 km. V současné době předpokládají, že může působit do hloubky bližšího úkolu armádního sboru, tj. až 100 km. Vzdálenosti musí být úměrné i zesílení, včetně zabezpečení přepravy důležitého materiálu vzduchem;

d) vysazení **operačních vzdušných výsadků** v hodnotě vzdušné výsadkové brigády nebo divize do hloubky 200—400 km. U tohoto druhu výsadku půjde o dlouhodobé vysazení na dobu 4—6 i více dnů, které se uskuteční za předpokladu povšechného zabezpečení bojové činnosti v týlu protivníka.

Přitom podle názorů západoněmeckého velení na vedení ozbrojeného zápasu se nepočítá s bojovým použitím vzdušné výsadkové divize jako celku. Proto bylo velitelství divize zrušeno a vzdušné výsadkové brigády byly začleněny do organického složení armádních sborů.

Tato opatření přitom vylučují bojové použití zmobilizované nebo jiné vzdušné výsadkové divize z armád NATO;

e) vzdušné **výsadkové přepady**, které mají charakter krátkodobého vysazení jednotky v hodnotě praporu až brigády. Hlavním cílem je zničit důležitý objekt, nebo celý komplex, popř. se zmocnit speciální, nové výzbroje, materiálu včetně osob. Přepady mohou jít do hloubky 100, 150 i více km. Za předpokladu, že v určeném prostoru přijde pouze o ničení, jsou příslušníci vysazování padákovým způsobem, při vzetí kořistného materiálu se přepravují ve vrtulnících anebo kombinovaně.

Mimo jednotek vzdušného výsadku se mohou do týlu protivníka přepravovat i ostatní jednotky, zejména aeromobilní nebo mechanizované. Tím se podstatně rozšiřují možnosti pravděpodobného nepřítele, který je schopen se vysadit podle vývoje situace nejen padákovým způsobem, ale i přistávacím s využitím různých modifikací.

Mezi další prostředky, které mohou působit v týlu patří:

f) brigádní **aeromobilní taktické skupení** složené ze tří aeromobilních (mechanizovaných v ojedinělých případech i vzdušných výsadkových) praporů s posilovými prostředky (protitankové, dělostřelecké, ženijní, dopravní, zdravotnické) se vysazuje do hloubky 50 až 100 km od čáry dotyku. Přitom palebnou podporu mohou zabezpečovat 3 až 4 letecké prapory bitevních vrtulníků;

g) **aeromobilní divize** s posilovými jednotkami se vysazuje do hloubky 100 až 200 km k vedení samostatné bojové činnosti po dobu 4—5 i více dnů.

Nemůžeme přehlédnout, že soudobé typy vrtulníků u aeromobilních jednotek plně nezabezpečují vzdušnou přepravu zejména těžší bojové techniky a rozměrnějších nákladů. To je ovlivněno počáteční koncepcí, která vycházela z bojového předurčení těchto jednotek pro zasazení v asijských státech. V současné době se věnuje zvýšená pozornost vývoji a urychlenému zavedení nové modifikace vrtulníků, který bude schopen přepravovat techniku o hmotnosti do 20 i více tun. V takovém případě splní aeromobilní jednotky požadavky na možné bojové použití i ve středoevropských podmínkách.

ch) **mechanizované prapory** jsou přepravovány přidělenými vrtulníky různých typů do hloubky 50 km a v některých případech i více. Zde půjde o přenášení bojové činnosti na nové směry, překonání zamořených, zatarasených prostorů, popř. ovládnutí důležitého prostoru v týlu protivníka. Současně přisun dalších jednotek vzdušnou cestou je určen k vedení vstřícných protiztečí anebo k zesílení již vysazených jednotek. Přitom můžeme předpokládat, že

od každé brigády může přidělenými vrtulníky přepravit jeden mechanizovaný prapor jedním koloběhem.

Vidíme, že v důsledku modernizace vzdušných výsadek, jakož i zvýšení mobility vojsk a jejich schopnostem se přepravovat vzduchem se stále zvětšují **možnosti rozsáhlého použití** nejen výsadkových, ale i **ostatních vojsk** do týlu protivníka. Proto nemůžeme vyloučit, že od samého počátku zahájení agrese dojde k vysazení různých vzdušných výsadek a ostatních jednotek diferencovaných co do síly, hloubky vysazení a bojového úkolu. Tyto svou vysokou aktivní činností a zejména s využitím momentu překvapení mohou ovlivnit počáteční výsledky agrese. Obdobně vysazení poměrně většího počtu i početně menších skupin vzdušného výsadku a jiných jednotek od armádního sboru a polní armády vytváří předpoklad k vážnému narušení celistvosti týlu protivníka.

V důsledku toho se dostává do popředí požadavek, abychom při **komplexním posuzování** otázek spojených se způsoby zahájení agrese nepřitelem brali v úvahu nejen **možnosti vzdušných výsadek** pravděpodobného nepřitele, ale i **dobry na bojovou činnost** vlastních vojsk. Tato se bude vyznačovat značnou složitostí.

K tomu přistupuje i další požadavek, aby účinná protiopatření proti různým druhům vzdušných výsadek pravděpodobného nepřitele se stala součástí **komplexního plánu** k odražení agrese nepřitele s potřebnou diferenciací podle odbornosti.

V **další části** se zaměřím na zobecnění varianty bojového použití vlastních výsadek. Jmenovaný autor ve VM číslo 6/77 uvádí, že v podmínkách rozpoutání agrese nepřitele jakož i při přechodu do útočné operace z výchozích prostorů mohou **taktické vzdušné výsadky** z prvosledových divízi nejen sehrát významnou úlohu, ale i plnit některé úkoly.

Domnívám se že zúžení této problematiky pouze na taktické výsadky a „... **taktický týl nepřitele**“ není zcela opodstatněná. Obdobně možnosti posuzování, zda tyto výsadky budou tvořeny výhradně z prvosledových divízi, neodpovídá zvláštnostem boje při odražení agrese nepřitele.

Můžeme předpokládat, že při odražení agrese nepřitele bojová činnost se bude vyznačovat velkou složitostí, nepředvídanými změnami v plánovaných sestavách, jakož i v zatarasění, zneprístupnění směrů anebo celých prostorů. V takových podmínkách nemůžeme vyloučit, že na úspěšném použití výsadku se budou podílet i druhsledové divize.

Soudobé zkušenosti dokazují, že operační sestava vševojskové armády je tvořena z prvního a druhého sledu, raketového vojska, vojska PVO, z dalších druhů vojsk a záloh. Přitom při přechodu do útočné operace nabývá na významu silný druhý sled k zabezpečení nepřetržitosti narůstání úsilí na směru hlavního úderu armády. Současně i to, že jedním z prostředků k vytvoření podmínek nepřetržitosti vedení útoku bude i výsadek organizovaný z **druhsledových divízi**.

Naskytá se **další otázka**, zda při odražení agrese nepřitele anebo při bojové činnosti vůbec s aplikací na naše specifické podmínky (konfigurace terénu v zájmovém prostoru, zastavenost, vyšší procento umělých překážek) je správné používat termín **taktický vzdušný výsadek**? Ve skutečnosti přívlastek „taktický“ ... určitým způsobem limituje reálnou hloubku vysazení v bezprostřední návaznosti na význam, charakter bojového úkolu, sílu vysazené jednotky, bojové možnosti a tím i délku bojové činnosti v týlu nepřitele.

Víme, že v soudobých podmínkách v důsledku modernizace armád, zavádění nové bojové techniky, zvyšujících parametrů účinného dosahu dochází k určitému setření rozdílnosti mezi chápáním taktické hloubky dříve (do 50 km) a dnes (až do 100 km). Obdobně se začíná uvažovat o realitě a opodstatněnosti pojmu operačně taktické hloubky (40–80 km).

Na podkladě těchto skutečností se dostává do popředí požadavek, aby **rozhodujícím kritériem** pro posuzování, o jaký výsadek skutečně půjde, **nebyla hloubka vysazení** (vzdálenost od čáry dotyky do prostoru vysazení a vedení boje), **ale charakter předurčeného úkolu z hlediska celkového boje a operace armády.**

Uvedu příklad: K ovládnutí **horského (hraničního) přechodu** můžeme vysadit výsadek do hloubky od několika kilometrů až po vzdálenost 5, 10 i více km. Z hlediska hloubky jde pouze o **taktickou** vzdálenost. Vzhledem k důležitosti a významu tohoto přechodu pro další činnost motostřeleckých svazků půjde o úkol **operačního významu**, protože ovládnutí a udržení přechodu zabezpečí pozemním jednotkám nejen rychlé proniknutí uvedeným prostorem, ale i **nepřetržité pokračování útoku.**

K ovládnutí **důležitého prostoru** anebo k **přehrazení postupu záloh** nepřítele můžeme výsadek vysadit do hloubky 40 popř. 60 km; při střetném boji do větší hloubky zpravidla 60–90 km. Pro uvedené hloubky vysazení bude limitující nejen síla vysazených jednotek, tvářnost prostoru vysazení, denní či noční doba, ale i průměrné **tempo útoku (den — hodina).**

Bylo by správné hovořit o operačním výsadku? Ten z hlediska diferenciacce představuje poměrně větší hodnotu jak z hlediska vysazených vojsk, tak i hloubky vysazení.

Na základě uvedených skutečností je reálné používat v pojmové oblasti termín **vrtulníkový výsadek** (v našich podmínkách přepravován pouze ve vrtulnících), který může plnit bojový úkol charakteru **taktického, operačně taktického i operačního významu.** Prakticky od několika kilometrů až do hloubky 60, 80 — 90 km. Přitom skutečná hloubka vysazení bude záviset na charakteru bojového úkolu, síle vrtulníkového výsadku, způsobu a rozsahu přidělení jednotek druhů vojsk, rozsahu podpory RVD, letectvem a ostatních druhů vojsk.

Výhodou vrtulníkového výsadku je, že může být organizován **z kterékoliv motostřelecké jednotky** v hodnotě čety, roty až praporu a zesilován jednotkami druhů vojsk.

Při **odrážení agrese** nepřítele bude vrtulníkový výsadek vysazen do různé hloubky týlu nepřítele k **zatarasování přísunových komunikací, zakládat požáry lesních komplexů s důrazem na prostory soustředění bojové techniky a jednotek nepřítele, ničení skladovacích prostorů, přísunu zásob všeho druhu, dezorganizování činnosti týlu nepřítele k ničení objektů (stanovišť), které mají vliv na velení a řízení činnosti vojsk nepřítele.**

Je pochopitelné, že celkový rozsah bojových úkolů ovlivní možnosti dopravních a bitevních vrtulníků (pro palebnou podporu) od samého počátku agrese nepřítele.

Jedním z prostředků efektivního použití vrtulníkového výsadku nejen od prvosledových, ale i druhsledových divizí je přizpůsobení dosavadní organizační struktury. Prakticky půjde o doplnění potřebného počtu **dopravních a bitevních vrtulníků** (palebné podpory) přímo k divizím.

Zkušenosti jednoznačně potvrzují, že v soudobém boji prioritní postavení může získat pouze taková divize, která pro bojovou přepravu částí sil, bojové techniky a materiálu vzduchem je schopna využívat vlastních prostředků aerizace. Může vzniknout názor, zda tradicionalismus v přidělování dopravních vrtulníků ze stupně vševojskové armády není již překonán. Domnívám se, že u každé motostřelecké divize by měl být k dispozici **prapor vrtulníků** různé modifikace a předurčení, který je schopen zabezpečit bojovou přepravu vrtulníkového výsadku vzduchem **jedním koloběhem**.

Pouze tak můžeme od počátku zahájení agrese nepřítele aktivně využívat vrtulníkových výsadků o různé síle a vytvářet podmínky pro přechod do rozhodného útoku při rozsáhlém využití **vzdušných výsadků různého druhu**. Tento návrh odpovídá požadavku předpisu Oper-1-1, že „... v útočné operaci musí být co nejvíce využívány **vrtulníkové výsadky** k plnění rozličných úkolů ve prospěch motostřeleckých a tankových divizí“.

Přitom nemůžeme vyloučit (což je dáno specifikou boje při odrážení nepřítele), že v některých případech mohou jednotky předurčené do vrtulníkového výsadku **pronikat do týlu nepřítele i po zemi s využitím různé bojové techniky** (včetně kořistí, popř. i pěšky. Pro bojovou činnost jednotku organizujeme do samostatných skupin o různé síle. V týlu nepřítele má každá skupina vymezen prostor bojové činnosti, včetně prostorů pro manévry. Překvapivá činnost samostatných skupin je ovlivněna tím, že zteče v jednotlivých prostorech organizujeme souběžně, s časovým odstupem anebo v požadované gradaci. Samostatné skupiny mohou ničit různé objekty (cíle) nepřítele v úzké součinnosti s dalšími vrtulníkovými výsadky v úzké součinnosti s dalšími vrtulníkovými výsadky, speciálními skupinami, odřady nebo samostatnou bojovou činností.

Dalším druhem vojska, který se bude podílet na úspěšném odražení agrese nepřítele a zabezpečení přechodu vševojskové armády do rozhodujícího útoku je **výsadkové vojsko**. Právě ono může nejúčelněji využít výsledků konvenčních a zejména jaderných úderů **k rychlému přesunu bojové činnosti** do hlubokého týlu nepřítele.

Výsadkové vojsko můžeme použít v několika variantách:

a) vysazení **padákových výsadků** v hodnotě zesíleného **padákového výsadkového praporu až výsadkového pluku** k plnění samostatných úkolů v hloubce **100 — 200 km**;

b) vysazení **kombinovaného výsadku** v hodnotě **výsadkové divize** k ovládnutí důležitých prostorů, čar po jaderných úderech k zabránění přísunu záloh nepřítele z hloubky, anebo izolaci nepřátelských uskupení. Hloubka bojové činnosti může dosáhnout **100 — 300 i více km**;

c) vysazení **kombinovaného výsadku** v hodnotě jedné výsadkové a jedné motostřelecké divize do hloubky až **500 km** k přenesení bojové činnosti a rozvíjení úspěchu na novém (vstřícném) směru. Obdobně se může použít k obsazení leteckých, raketových základů, letišť a postavení raket, skladů speciální munice, jakož i ovládnutí několika letišť k zabezpečení bojové přepravy dalších výsadkových nebo motostřeleckých svazků vzduchem;

d) vysazení **kombinovaného výsadku** v hodnotě **několika výsadkových divizí** v prvním pořadí a **několika motostřeleckých divizí** v druhém pořadí. Hloubka vysazení může dosahovat až **1 000 km**. Hlavním úkolem tohoto výsadku může být ovládnutí důležitých správních, politických, ekonomických

center, narušit řízení státu a vojenské velení, ovládnout raketové, námořní základny a ochromit hluboký týl nepřítele k znemožnění další podpory agrese.

e) vysazení **speciálního výsadku** do hloubky od několika desítek kilometrů až **2 000 km** k plnění úkolů zvláštní důležitosti. Speciální výsadek má velmi variabilní složení a výzbroj, což je dáno předurčeným bojovým úkolem a hloubkou vysazení.

Z jednotlivých variant vyplývá, že bojové možnosti a tím i rozsah plnění různých úkolů ve prospěch pozemního vojska jsou nespočetné. Je pochopitelné, že uvedené hloubky vysazení odpovídají charakteru operačního strategického výsadku.

Za zajímavost stojí, že právě z výsadkového vojska se nejčastěji používají **padákové** a **kombinované výsadky** o různé síle. **Padákové** (což dává sám název) jsou dopraveny do týlu nepřítele na padácích, včetně bojové techniky a materiálu.

Kombinované výsadky zpravidla jsou členěny do dvou sledů. V **prvém** sledu padákový výsadek ovládne určený prostor a zabezpečí přistání **druhého** sledu, nejčastěji **letadlového** výsadku. Velkou výhodou tohoto způsobu je, že jednotky, útvary či svazky druhého sledu mohou tvořit příslušníci **motostřeleckých divízi a jednotek druhů vojsk**. To je dáno tím, že jednotky pro bojovou přepravu do týlu nepřítele využijí dopravních letounů a přistávají na předem zabezpečených letištích nebo přistávacích pásmech.

Tento způsob je vysoce variabilní a umožňuje rychlé použití kterékoli jednotky bez zvláštní přípravy. Víme, že **priorita kombinovaného výsadku** patří právem **Sovětské armádě**, kdy tyto otázky byly nejen rozpracovány, ale mnohokrát i prověřeny.

Chci též uvést, že bojové použití kombinovaného výsadku v síle divize podstatně oslabí týl nepřítele. Vysazení probíhá na velkém prostoru 30×40 km, což ovlivní způsob komplexního plánování u vševojskové armády.

Problematiky odrážení agrese nepřítele tvoří nerozbornou součást protiopatření celé koalice. Z tohoto důvodu mohou **na jednotlivých směrech působit padákové i kombinované výsadky**, které svým složením budou mít **internacionální charakter**.

Proto i tyto otázky se musí stát součástí přípravy velitelů a štábů na různých stupních velení.

V **závěru** chci zdůraznit, že při odrážení agrese nepřítele v prvém pořadí najdou své uplatnění zejména vrtulníkové výsadky a speciální výsadky, které vzhledem k síle a hloubce vysazení budou tvořit určitý „první sled“. Zatím co při přechodu do rozhodné útočné operace dojde k širokému uplatnění vrtulníkových výsadků před prvosledové divize a padákových, kombinovaných a speciálních výsadků do hlubokého týlu nepřítele.

OBRANA DIVIZE ZA ZVLÁŠTNÍCH PODMÍNEK

Organizace a vedení obranného boje je vzhledem ke své podstatě ovlivněno více než ostatní druhy boje terénními podmínkami. Jestliže je obrana založena na využití terénu ve spojení s větší efektivností palby, pak terén a terénní objekty, omezující na jedné straně manévr útočníka, anebo skýtající větší ochranu obránci, ovlivňuje bojové možnosti a vyžaduje respektování některých zvláštností. Kromě jiných podmínek se vyznačuje určitými odlišnostmi **obrana divize s využitím vodní překážky a obrana ve velkých městech.**

Vodní překážka (jako každá přírodní překážka) umožňuje organizovat obranu menšími silami a na široké frontě. Význam vodní překážky pro obranu je dán jejími vlastnostmi, jako např. šířkou, hloubkou, rychlostí proudu, pevností břehů a dna, dále vlastnostmi přilehlého terénu, jeho členitostí, pokrytostí, dostupností, možnostmi pozorování a vedení palby, popř. vodními stavbami. Kromě těchto vlastností bude charakter vodní překážky ovlivněn počasím a ročním obdobím. Např. v době jarních a podzimních dešťů význam vodních překážek vzrůstá, v suchém létě nebo v zimě při dostatečné síle ledu některé vodní překážky své charakteristické rysy ztrácí. Vzhledem k hustotě vodních překážek v Evropě, můžeme je poměrně často využívat podle potřeby pro organizaci obrany.

Vodní překážky jsou výhodné pro organizaci obrany vzhledem k tomu, že omezují hromadné a současné použití bojové techniky útočníka při zteči, zejména že útočník nemůže využít hromadně hlavní úderné síly a soustředování sil na bráněném břehu probíhá postupně a umožňuje obránci ničení útočníka po částech. Přepraviště a vojska při přepravě jsou více zranitelná, manévr druhými sledy, zálohami, materiální, technické a zdravotnické zabezpečení útočníka je ztíženo.

Charakter vodní překážky na všech směrech nebývá stejný a při organizaci obrany je nutné vodní překážku vyhodnotit. Prostory s brody a stálými pře-

pravišti, zejména mosty, úzká řečiště, přístupné břehy a směry se skrytými přístupy k vodní překážce bráníme větší hustotou sil a zátarasy.

Obranu můžeme organizovat **dvěma základními způsoby**. Zpravidla hlavní síly rozmísťujeme na vlastním břehu přímo u vodní překážky nebo v její bezprostřední blízkosti. Tato varianta je založena na úsilí nedovolit nepříteli překonat vodní překážku a pokud by se částem nepřítelů podařilo proniknout a zachytit se na bráněném břehu, ihned ho soustředěnou palbou a protiztečemi zničit nebo srazit zpět. Tíhu boje nese první sled a je tedy silnější oproti druhému sledu a zálohám. Předpokladem pro takto organizovanou obranu je terén v okolí vodní překážky. Má umožnit postřelovat přístupy k řece, vodní hladinu, zejména brody a jiné vhodné úseky a současně na bráněném břehu umožnit vybudování odolné obrany.

V jiném případě, pokud břehy nejsou vhodné pro organizaci a budování obrany, ponecháme bezprostředně u vodní překážky jen síly zajištění nebo předsunuté postavení, zřizujeme zátarasy a hlavní síly budují přední okraj obrany ve vzdálenosti 1 až 3 km od vodní překážky, v prostoru který umožňuje vedení paléb i protiztečí. Podstata této varianty je v předpokladu, že připustíme přepravu části sil nepřítel na bráněný břeh, ale pouze v takové síle, abychom byli schopni ho ničit po částech vlastními protiztečemi.

Při zaujetí obrany **mimo dotyk** s nepřítel, organizuje divize na přístupech k vodní překážce zabezpečovací pásmo hluboké 20 km i více, kam si vysílá zesílené prapory druhého sledu divize, popř. celý pluk. Boj těchto vyčleněných částí podporuje část dělostřelectva z dočasných palebných postavení a ženijní zálohy aktivizující připravené zátarasy. Boj v zabezpečovacím pásmu řídí velitel divize a na jeho rozkaz odchází jednotky z jedné obranné čáry na druhou a posléze po vymezeném přepravišti pod ochranou palby dělostřelectva a prvního sledu divize tak, aby toto přepraviště mohlo být včas před příchodem nepřítel zničeno.

Je-li nutné udržet předmostí na protilehlém břehu, organizujeme obranu podle obvyklých zásad.

Nejtypičtější bude obrana zaujímaná bezprostředně na bráněném břehu s předním okrajem poblíž vodní překážky, nešablonovitě a nelineárně uspořádaná, tak aby neprozrazovala vlastní sestavu. Úseky výhodné pro násilný přechod bráníme většími silami, organizujeme zde hustou protitankovou palbu, zátarasy a léčky. Současně víme, že nepřítel se bude snažit nás překvapit a udeřit na nejslaběji bráněná místa i za cenu překonávání vodní překážky v méně výhodném prostoru. Proto musíme mít vyčleněny zálohy v hodnotě čtvrtiny až třetiny sil a umístit je tak, aby měly možnost zásahu na všechny směry.

Bojovou sestavu divize v obraně na vodní překážce tvoří zpravidla obvyklé prvky:

- první sled nejčastěji se třemi pluky (na široké frontě);
- druhý sled v síle pluku, popř. 2 až 3 vševojskové zálohy v síle zesíleného praporu každá, rozmístěné na různých směrech;
- dělostřelectvo, raketové prostředky a prostředky PVO;
- jedna až dvě protitankové zálohy a pohyblivé odřady zatarasovací.

Vodní překážka umožňuje obranu na široké frontě, širší než je obvykle v dostupném terénu. Jestliže soudobá obrana má ohniskový charakter, vyznačuje se rozptýlením vojsk do šířky a do hloubky, pak tyto rysy jsou zvýrazněny při obraně za vodní překážkou.

Vycházíme-li ze srovnání bojových možností vlastních svazků a divizí kapitalistických armád, zejména USA a NSR, je msd schopna odrazit útok půl-druhé až dvou divizí nepřítele v závislosti na výzbroji, ztrátách, posilových a podpůrných prostředcích a dalších vlivech situace. Divize USA a NSR při násilném přechodu vodní překážky útočí zpravidla v šíři 25 až 30 km, motostřelecká divize při využití vodní překážky je schopna tedy bránit pásmo 40 i více km široké, při čemž pluky v prvním sledu mohou bránit úseky 12 až 15 km široké.

Uspořádání a struktura obrany závisí na terénu a konkrétní situaci vojsk. Praporní rajóny na důležitých směrech, kde vodní překážka je méně výrazná a přípustnější, mohou být široké jako obvykle do pěti km. Naopak tam kde vodní překážka dovoluje zřídit jen omezený počet přepravišť a část terénu je nedostupná (např. lužní lesy, podmačené bažinaté přístupy, velmi strmé břehy apod.) bráníme vodní překážku samostatnými rotními opěrnými body s vyčleněním více záloh na různých směrech, zatarasováním a střežením pasivních směrů.

Druhý sled divize a vševojskové zálohy se rozmisťují na několika směrech tak, aby měly možnost k zásahu na kterýkoliv úsek bráněné vodní překážky a to především k protiztečím, ničení vzdušných výsadek nepřítele, nebo k přehrazení směru v hloubce zaujetí třetího postavení. Protizteče druhými sledy a zálohami divize připravujeme mezi prvním a druhým postavením, dříve než se nepříteli podaří upevnit se na námi bráněném břehu a přepravit sem větší síly.

PTZ a POZ divize je účelné vytvářet rovněž na více směrech. Jako další PTZ můžeme vyčleňovat tankovou rotu nebo motostřeleckou rotu na bojových vozidlech pěchoty. Zásahy PTZ připravujeme ve více variantách, zpravidla v mezeře mezi prvním a druhým postavením a na úrovni druhého postavení.

Dělostřelectvo zaujímá dočasná palebná postavení v zabezpečovacím pásmu před řekou nebo na bráněném břehu a co nejbližší k vodní překážce pro vedení palby na nepřítele na přístupech k obraně. Po proniknutí nepřítele k vodní překážce zaujímá palebná postavení za prvosledovými prapory 4 až 5 km od břehu a dále připravuje záložní postavení v hloubce.

Prostředky PVO je účelné rozmístit na předpokládaných rozhodujících směrech mezi prvním a druhým postavením a za druhým postavením tak, aby byly schopny bránit první sled divize i zálohy před údery letectva nepřítele.

Systém paleb musí umožňovat ničení nepřítele na přístupech k vodní překážce, při jejím překonávání i na bráněném břehu. Je účelné připravit boční a křížové palby k ničení nepřítele na vodě ve spojení s ženíjnými zátarasy. Větší část protitankových prostředků se vysunuje co nejbližší břehu k ničení nepřítele přímou palbou při pokusu o překonání vodní překážky a to s největší hustotou na dostupných směrech. Jsme si vědomi, že pro nepřítele má mimořádný význam zjištění našeho palebného systému a bojové sestavy, aby mohl jadernými údery, letectvem a palbami všeho druhu naše prostředky ničít a umlčovat. Proto předsunuté jednotky nepřítele, které se snaží zjistit náš palebný systém a strukturu obrany, ničíme vyčleněnými prostředky z dočasných palebných postavení a po odrážení nepřítele je opouštíme. Až po zahájení násilného přechodu vodní překážky hlavními silami nepřítele zahajujeme palbu všech prostředků z hlavních palebných postavení. Podaří-li se nepříteli proniknout na některém směru na bráněný břeh, učiníme manévr palbou a soustředujeme palebné úsilí na ničení proniknuvšího nepřítele spolu s proti-

zpečení. Jaderné údery připravujeme proti hlavnímu uskupení nepřítele na přístupech k vodní překážce, na jeho prostředky jaderného napadení, přepravní prostředky a nejdůležitější přepraviště a na místa velení.

Při vedení obranného boje se snažíme ničit nepřítele již na přístupech a maximální hustotou palby nedovolit mu zachytit se na bráněném břehu. Jestliže se nepříteli podaří na některém směru překonat vodní překážku, poutáme ho prvními sledy a zásahem PTZ a POZ, dělostřelectvem bráníme přepravě dalších částí nepřítele a protiztečemi záloh ničíme ty části nepřítele, které pronikly na bráněný břeh. Na rozdíl od obecných zásad obranného boje kdy dílčí protizteče jednotkami jsou výjimkou a divizní protizteče jsou připravovány v hloubce obranného pásma, při obraně vodních překážek jsou dílčí protizteče velmi častým jevem a rovněž protizteče divizními zálohami zahájíme dříve a blíže přednímu okraji. Využíváme tedy toho, že vodní překážka nám rozděluje bojovou sestavu útočníka a tak umožňuje jeho zničení po částech. Po odražení nepřítele musíme změnit uspořádání vlastní bojové sestavy a palběného systému.

Obrana divize ve velkých městech

Ta má řadu zvláštností, v mnoha případech jsou města důležitými komunikačními uzly, mají politický a ekonomický význam a nebude vždy účelné ničit je jadernými údery a ppoř. obcházet, ale bude veden boj o jejich ovládnutí. Dále v některých částech válčiště vytváří města rozsáhlé aglomerace, zahrnující jak sídliště, tak i průmyslové objekty rozložené na desítky km. Boj o jejich ovládnutí bude zpravidla veden bez jaderných zbraní nebo s velmi malými rážemi jaderné munice. Města a zastavené prostory s odolnými zděnými budovami, železobetonovými objekty a množstvím podzemních staveb mohou být přeměna v silné uzly obrany. Bojiště ve městech je charakterizováno oproti polním podmínkám omezenými možnostmi palby a manévru bojovou sestavou, což je nevýhoda zejména pro útočníka. Bojová činnost se vede na směrech a člení se na řadu dílčích místních bojů. Hlavní tíha boje spočívá na motostřeleckých jednotkách, které se posilují tanky, dělostřelectvem a ženijními jednotkami. Městská zástavba umožňuje skryté rozmístění bojových sestav, klamání nepřítele, rychlé vytvoření odolné obrany v kratších lhůtách s využitím objektů, bočních a křížových paleb, vytváření úseků a podobně.

Naproti tomu zástavba ve městech vytváří do jisté míry obtíže v pozorování, možnostech postřelování souvislé fronty před obrannými postaveními, v celkové orientaci o situaci, umožňuje skryté pronikání menších částí nepřítele. Tyto podmínky vyžadují při obraně ve městech zabezpečení boků a mezer v sestavách a týlu, organizaci kruhové obrany a široce rozvětvený systém pozorování. Boj ve městech se vyznačuje vysokou aktivností, úporností a snahou o překvapení.

Při organizaci obrany bereme v úvahu taktiku nepřítele. Podle názorů velení NATO se předpokládá využití letectva, vrtulníků a vzdušných výsadek v součinnosti s motorizovanými vojsky k překvapení obránce, zmocnění se klíčových objektů a tím vytvořit podmínky k ovládnutí města z chodu. Ze zkoumání zkušeností z bojové činnosti vojsk NATO v lokálních válkách můžeme vyvodit tyto závěry: Divize USA (pěší nebo mechanizovaná) v prvním sledu armádního sboru útočila na hlavním směru zpravidla v pásmu 7 až 10 km, brigády útočily v šíři 2 až 3 km, prapory útočily dvěma až třemi souběžnými ulicemi, což

s přilehlými čtvrtěmi činilo šířku 1 až 1,5 km, rota útočila podél jedné ulice v šíři 500 m. Bojová sestava svazků se členila do 2 až 3 sledů, vojska byla posilována větším množstvím dělostřelectva a ženijních prostředků. Brigáda v prvním sledu divize se posiluje 2 až 3 dělostřeleckými oddíly, až ženijním praporem, vrtulníky palebné podpory a zápalnými prostředky. Blíže úkol brigády byl stanoven do hloubky 2 až 3 km, divize do hloubky 6 až 8 km. Na základě těchto poznatků můžeme vyvodit bojové možnosti pro vymezení úkolů divizí při obraně ve městech.

Volba předního okraje obrany závisí na charakteru městské zástavby. Na okraji města mohou být buď průmyslové objekty, nebo výškové stavby nového typu s mezerami mezi jednotlivými budovami, nebo menší přízemní domky se zahrádkami a to v různé hustotě. Přední okraj může být veden po okraji města, nebo v hloubce města, popř. můžeme vytvořit vnější pásmo obrany na přístupech k městu. Jestliže jsou před městem výhodné překážky, dominující výšiny a podobně, jak je účelné přední okraj vysunout dopředu, ale tato vzdálenost musí umožňovat podporu částí bránících se na předním okraji přímou palbou děl a tanků. Pokud jsou na okraji města nepevné stavby, např. menší domky, pak přední okraj volíme v hloubce města a ke zlepšení výhledu a výstřelu odstraníme nepotřebné objekty. Jednotlivé pevné objekty na okraji města mohou zaujímat bojová zajištění a připravují je ke zničení. Pokud jsou na okraji města v přiměřené hustotě pevné objekty průmyslových závodů nebo výškové objekty nové zástavby se železobetonovou konstrukcí, je vhodné volit přední okraj obrany na okraji města.

Charakter měst ovlivňuje i taktické normy. Na jedné straně větší odolnost proti úderům letectva a paleb všeho druhu, proti úderům zbraněmi hromadného ničení, na druhé straně větší předpokládané hustoty útočícího nepřítele i omezený výhled a výstřel, to vše způsobuje menší prostorový rozmach při bojové činnosti ve městech.

Motostřelecká divize brání ve městě pásmo široké 10 až 12 km a hluboké 6 až 8 km.

Motostřelecký pluk v prvním sledu divize brání úsek široký 4 až 5 km a hluboký 3 až 4 km. Při obraně ve druhém sledu může dostat poněkud širší úsek 5 až 7 km.

Praporní rajón obrany ve městě je široký 1,5 až 2 km a 1 km hluboký. Rota brání opěrný bod široký 600 m a hluboký 300 a 400 m. Mezery mezi opěrnými body rot v husté zástavbě jsou 200 až 400 m, někdy i méně, v odkrytých úsecích mohou činit 500 až 700 m.

Vzdálenosti mezi postaveními jsou rovněž menší než v polních podmínkách a činí 1 až 1,5 km.

Uspořádání bojové sestavy divize při obraně města se vyznačuje řadou zvláštností. Kromě členění do dvou sledů, a to v prvním sledu dva motostřelecké pluky a ve druhém sledu jeden motostřelecký pluk, se vyčleňují jedna až dvě vševojskové zálohy rozmístěné na různých směrech. Možné složení VŠZ: msr až mspr zesílený tř až čtyř, baterií dělostřelectva, popř. plamenomety. Zesílení záloh těmito prostředky předem má za cíl zabezpečit jejich maximální samostatnost a vyplývá rovněž z obtížnosti přidělování těchto prostředků až v průběhu boje.

Vytváří se více PTZ a POZ a to zpravidla dvě. Dělostřelecké skupiny budou slabší, dělostřelectvo se přiděluje ve větším rozsahu jednotkám a používá se i k vedení přímé palby. Palebná postavení dělostřelectva se volí v parcích,

velkých dvorech a jiných vhodných místech pro vedení palby. Jednotlivá děla vyčleněná do opěrných bodů k vedení přímé palby se rozmísťují v průjezdech, za stěnami s vytvořenými střílnami, na okraji zahrad a podobně.

Tankový pluk se používá zpravidla v záloze, umísťuje se buď za městem a je připraven k zásahu proti nepříteli obcházejícímu město, k ničení vzdušných výsadek, nebo v hloubce města k zásahu na palebné čáry a přehrazení nejvíce tankodostupných směrů. Tanky motostřeleckých pluků se přidělují do sestav opěrných bodů rot k posílení protitankové obrany a vytváření tankových léček. Část tankových jednotek vytváří PTZ.

Ovr zaujímá prostor bojového rozmístění mimo město, ve městě jen tehdy, hrozí-li obklíčení nebo obejití města. Rozmísťuje se za druhým sledem divize.

Vytváří se silná ženijní záloha a rozmísťuje se na 2 až 3 směrech, při čemž každá část musí být schopna samostatně plnit úkol. Odřad zabezpečení pohybu zabezpečuje přesuny záloh k protiztečím. Dále se organizují odřady k boji s požáry a odřady odstraňování následků po úderech zbraněmi hromadného ničení.

Specifické podmínky města mají vliv na palebný systém. Charakteristický je ohraničený výhled a výstřel, velké množství nepostřelovaných prostorů a mezer mezi opěrnými body. Větší část palebných prostředků se rozmísťuje ve spodních částech pevných budov, současně využíváme i horních pater budov a tím vytváříme možnost několikavrstvové palby k postřelování hlavních ulic a náměstí. Značný význam má odolnost opěrných bodů proti tankům. Základní množství protitankových prostředků je nutné začlenit přímo do opěrných bodů. Motostřelecké jednotky se posilují tanky, dělostřelectvem, PTRS a ženijními prostředky k vytváření zátarasů. Pro každý palebný prostředek se připravují 2 až 3 záložní palebná postavení a palebný systém každého opěrného bodu je uspořádán kruhově. V mezerách a v hloubce se připravují tankové léčky. Kromě zátarasů, které přehrazují jednotlivé směry se připravuje vytváření závalů demolicí budov a objektů.

Ženijní budování obranného pásma kromě obvyklých ženijních prací zahrnuje:

- přizpůsobení jednotlivých budov k obraně, příprava ostatních budov ke zničení,
- vytváření průchodů a průjezdů uvnitř domovních bloků, skrytých cest a průchodů mezi budovami,
- přizpůsobení kanálů a jiných podzemních objektů, zatarasení nevyužitých podzemních staveb,
- zřizování mostů přes řeky a kanály,
- protipožární opatření.

Přizpůsobení objektů k obraně je značně kratší, než objem ženijních prací v polních podmínkách, vyžaduje menší množství sil a prostředků. V méně zastavěných částech města, např. v sídlištích s jednotlivými objekty vzdálenými od sebe, se budují úseky spojovacích zákopů.

Práce velitele a štábu divize při organizaci obrany se vyznačuje zejména nezbytností většího rozsahu rekognoskace z většího počtu stanovišť s přihlédnutím k charakteru zástavby a podrobná příprava organizace součinnosti zpravidla o dva stupně níže. Důležité je oddělit pěchotu od tanků a dalších doprovodných prostředků, ničit obrněné cíle útočníka při manévru na zátarasech. Protizteče připravit ve více variantách z různých směrů i menšími silami.

mi a to nikoliv až při vklínění nepřítele do hloubky, ale již při boji o první postavení (plukovní protizteče) a mezi prvním a druhým postavením (protizteč divizních záloh). Při organizaci součinnosti je nutné promyslet a stanovit zřetelné signály k rozpoznávání vlastních vojsk, ukazování cílů i pro velení a zdvojené různými způsoby.

Pro nepřetržitě a pevné velení je nutné připravit široce rozvinutou síť pozorovatelů, pro které využíváme vysoké objekty, a místa velení máme v pevných sklepních objektech. Velitelské stanoviště divize se rozvíjí ve vzdálenosti 5–6 km od předního okraje, zpravidla za třetím postavením, záložní velitelské stanoviště v hloubce 6–8 km za druhým sledem divize. Týlové velitelské stanoviště se rozvíjí v prostoru týlu v hloubce 10 až 12 km i více. Místa velení se budují jako opěrné body, k obraně a ochraně se vyčleňují doplňkové síly ze záloh a druhých sledů.

Závěrem chci uvést, že hustota jak vodních překážek, tak i osídlení na středoevropském válečnickém území je poměrně značná a v řadě případů bude účelné využívat je k obraně. Obrana za těchto podmínek má řadu zvláštností. Jejich znalost a využití umožní správně organizovat boj a úspěšně čelit nepříteli. Uvedené taktické zásady a normy vychází ze současných podmínek výzbroje, organizační struktury a dalších vlivů situace, včetně forem útočného boje nepřítele a nejsou tedy neměnné. Můžeme je uplatňovat s přihlédnutím ke všem činitelům v každé konkrétní situaci tvůrčím způsobem.

ORGANIZACE SOUČINNOSTI

Organizace součinnosti nabývá v soudobém boji velkého významu. Přesto tuto činnost velitelé a štáby často na jedné straně podceňují a na druhé straně, vzhledem k náročnosti na přípravu, ne vždy dostatečně zabezpečují. Přitom úspěch operace i boj může být v současných podmínkách zabezpečen jen při vysoké efektivnosti velení a součinnosti druhů vojsk. Zkušenosti z Velké vlastenecké války Rudé armády nám ukazují, že často právě vysoká úroveň organizace součinnosti mezi jednotlivými druhy vojsk byla podmínkou dosažení úspěchu v boji. Organizací součinnosti se zabývali i ti nejnižší velitelé. Právě podmínky vedení války, zkušenosti těžce nabyté v boji a často i krvavě zaplacené byly hlavní hybnou pákou, kterou se součinnost prosazovala v práci všech velitelů a štábů.

Co vlastně zahrnujeme pod pojem součinnost? Z hlediska materialistické filosofie všechny jevy, které probíhají v přírodě i společnosti nemůžeme chápat jako nahodilé, samostatné, oddělené a vzájemně na sobě nezávislé, ale právě naopak jako organický svazek předmětů a jevů, které jsou navzájem propojeny, závisí na sobě a jsou si navzájem podmíněny. Pochopit jakýkoliv jev v přírodě i společnosti znamená proniknout do jeho samé podstaty, poznat jeho spojení s ostatními jevy, poznat zákony jimiž se řídí apod. Toto v plné míře platí o součinnosti z vojenského hlediska. Musíme dokonale poznat zákony vedení ozbrojeného zápasu ve všech jejích souvislostech a potom můžeme v souladu s nimi předvídat a záměrně ovlivňovat jejich působení v průběhu vedení ozbrojeného zápasu.

Proto nejdůležitější povinností velitelů a štábů všech stupňů je organizace součinnosti a zabezpečení její nepřetržitosti v průběhu bojové činnosti. Organizace součinnosti záleží ve sladění palebné činnosti a manévru vojsk podle cíle, místa, času a způsobu plnění úkolů a v usměrnění jejich úsilí k dosažení stanovených cílů.

Součinnost musíme udržovat nepřetržitě a v případě narušení ji ihned obnovovat.

Předpis Oper-1-1 a Oper-2-1 nám stanoví hlavní zásady organizace a je do určité míry vodítkem jak ji organizovat. Na druhé straně tyto předpisy dávají i dostatečnou volnost všem velitelům, štábům při organizaci součinnosti zejména na nejnižších stupních velení. Proto chceme ukázat z jakých podkladů při organizaci součinnosti vycházíme, jaké dokumenty a s jakým obsahem zpracováváme.

Podklady pro organizaci součinnosti

Součinnost připravujeme souběžně s přípravou rozhodnutí velitele. Úkoly součinnosti stanoví velitel při přijímání rozhodnutí a předává je podřízeným při vydávání bojových úkolů. Z těchto zásad je třeba vycházet. Hlavním základem pro organizaci součinnosti je tedy rozhodnutí velitele. Velitel musí již při ujasnění úkolu a hodnocení situace myslet na to, které hlavní otázky bude třeba při součinnosti dále rozpracovat. Z tohoto pohledu hodnotí i návrhy náčelníků druhů vojsk a služeb.

Praxe bývá taková, že jeden důstojník - operátor na základě podrobných pokynů velitele zahájí přípravu organizace součinnosti. Je důležité abychom organizaci součinnosti řádně připravili. Řádnou přípravu zabezpečuje zejména přesné stanovení úkolu velitelem a dostatečná praxe i teoretická úroveň zpracovatele.

Je správné, abychom již při zpracování podkladů pro organizaci součinnosti měli k dispozici nejen písemné, ale i grafické rozhodnutí velitele. Jen tak můžeme zabezpečit realitu navržených závěrů.

Soudobý boj je charakterizován mimo jiné i nedostatkem času. Čas je důležitým kritériem v činnosti všech velitelů a štábů. Jestliže jsme dříve mohli počítat s přípravou operace na týdny, dnes můžeme počítat jen na dny a hodiny. To má velký význam i pro metodu součinnosti. Jestliže dříve mohla probíhat součinnost formou pokynů velitelů a návrhů podřízených k jednotlivým řešeným otázkám, nedostatek času v soudobém boji bude stále více vyžadovat od velitele direktivní formu řešení všech úkolů součinnosti. To klade velké nároky na teoretickou i praktickou připravenost, vysokou úroveň vojenského myšlení nejen velitele, ale i celého štábu včetně zpracovatele.

Které hlavní otázky budeme při součinnosti řešit? Nějakou šablonu nechceme pro organizaci součinnosti uvádět. Součinnost musí vždy vycházet z konkrétní situace vedení boje. Přesto můžeme uvést obecné zásady a otázky, ke kterým je nutné součinnost organizovat, nebo které je nutné při součinnosti řešit.

Je to sladění:

- vlastních jaderných úderů s údery nadřazeného a sousedů,
- paleb a úderů letectva, manévru a činnosti pozemních vojsk s jadernými údery,
- paleb a manévru vševojskových svazků se svazky a útvary druhů vojsk podle úkolů, místa a času při společném plnění stanovených úkolů,
- opatření k všestrannému zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Rozpracováním těchto obecných zásad na konkrétní situaci vytvoříme předpoklady pro úspěšnou organizaci součinnosti. Řešené otázky budou zále-

žet na druhu bojové činnosti, jestli půjde o první nebo druhý sled, na dosa-
vadním charakteru bojové činnosti, pravděpodobném zámyslu nepřítele atd.
V každém případě chceme organizací součinnosti dosáhnout toho, aby podří-
zení přesně znali svoje úkoly i způsoby jejich plnění v možných variantách
bojové činnosti ve spolupráci s ostatními vojsky, silami a prostředky.

Dokumenty pro organizaci součinnosti

Pro organizaci součinnosti zpravidla zpracujeme dva dokumenty „Plán
práce velitele při organizaci součinnosti“ a „Plán součinnosti“. Při nedostat-
ku času můžeme organizovat součinnost na základě bojových úkolů a pokynů
velitele, které vydává přímo podřízeným velitelům.

Na taktických stupních se v praxi se zpracováním „Plánu součinnosti“ ne-
setkáme. Součinnost řeší často jen organizační otázky a je velmi obecná. Je to
zejména proto, že pro zpracování náročného dokumentu není na tomto stupni
dostatek času. Proto při zpracování dokumentů pro součinnost je třeba vychá-
zet z toho, co je jejich hlavním úkolem, komu slouží a jaké jsou časové mož-
nosti jejich zpracování.

Hlavním úkolem „Plánu práce velitele“ je zejména stanovit, kdo se součin-
nosti zúčastní, kde a kdy bude probíhat a jaké hlavní otázky budou řešeny.
„Plán součinnosti“ již jednotlivé otázky přímo řeší. Stanoví pravděpodobné
varianty zahájení a vývoje boje a slaďuje činnost vševojskových svazků se
svazky a útvary druhů vojsk, s jadernými údery a palbami dělostřelectva co
do úkolu, místa a času. Případné další řešené otázky při součinnosti zapracu-
jeme dodatečně do plánu.

Časové možnosti pro zpracování těchto dokumentů jsou zpravidla na všech
stupních velmi omezené. Je to dáno tím, že i doba potřebná pro přijetí roz-
hodnutí se neustále zkracuje.

Například doba pro přijetí rozhodnutí na stupni svazu v průběhu vedení
bojové činnosti je asi 5 hodin, na stupni svazku je asi 3 hodiny a na nižších
stupních je tato doba ještě kratší. Přitom zpracování „Plánu součinnosti“ je
poměrně náročné a dokonce i zkušenému štábnímu pracovníku jeho příprava
a zpracování trvá 2–3 hodiny.

Z toho vyplývají pro zpracovatele i štáb tyto závěry:

1. Zpracování podkladů pro součinnosti je třeba zahájit současně s tvorbou
závěrů pro přijetí rozhodnutí (po přijetí zámyslu).

2. Dokumenty, tj. „Plán práce velitele“ i „Plán součinnosti“ sloučit a vytvo-
řit jediný dokument, který bude řešit otázky organizační i obsahové.

Plán součinnosti je třeba připravit pro celou operaci. Zatím se osvědčilo,
aby zpracovatel měl připravenou pro urychlení zpracování plánu součinnosti
pomůcku — metodiku tvorby tohoto dokumentu. Obsahem metodiky jsou kromě
stanovení jednotlivých období, ke kterým bude velitel součinnost organizovat,
také otázky, které budou v jednotlivých obdobích řešeny, kdo je připravuje,
s kým a ve kterém čase v návaznosti na metodiku práce štábu organizuje sou-
činnost.

V každém plánu součinnosti musí být vyjádřen charakter činnosti nepříte-
le a vlastních vojsk v dané situaci, pravděpodobný zámysl nepřítele, zámysl
velitele k řešení dané situace a úkoly pro první a druhý sled, raketové vojsko

a dělostřelectvo, vojsko PVO, ženijní, chemické vojsko a úkoly pro materiální, technické a zdravotnické zabezpečení.

V plánu součinnosti jsou zpravidla stanovena při plánování operace tato období:

1. Uvedení vojsk do plné bojové pohotovosti a překrytí státní hranice.
2. Příprava zaujetí výchozího prostoru.
3. Zabezpečení prvního jaderného úderu.
4. Splnění bližšího úkolu.
5. Splnění dalšího úkolu.

V jednotlivých obdobích je třeba podrobně rozpracovat jednotlivé dílčí úkoly.

V prvním období to bude zejména jaká opatření učinil nepřítel ke zvýšení bojové pohotovosti, co mu zbývá vykonat k dosažení plné bojové pohotovosti a jaký může být jeho zámysl.

Jaká opatření k dosažení plné bojové pohotovosti učinila vlastní vojska, co zbývá vykonat po jednotlivých družích vojsk a jaké závěry z toho vyplývají pro dosažení plné bojové pohotovosti ve stanovené době.

Způsoby překrytí státní hranice dalšími silami a prostředky na předpokládaných směrech hlavního úderu nepřítele.

Ve druhém období to bude zjistit možný zámysl nepřítele k zaujetí operační sestavy a zahájení agrese. Stanovit zámysl velitele svazu k zaujetí výchozího prostoru motostřeleckými a tankovými svazky, RVD, letectvem, vojskem PVO, ženijním a chemickým vojskem, místy velení a týlovými svazky a útvary.

Ve třetím období půjde o vedení prvního jaderného úderu. Zámysl nepřítele k možnému přechodu na použití jaderných zbraní, které cíle budou ničit a pravděpodobnou dobu přechodu.

Zámysl velitele svazu k přechodu na použití jaderných zbraní. Kolik vést v 1. jaderném úderu celkem úderů a kterými prostředky a na které cíle. Sladění jaderných úderů raketového vojska s údery letectva a metodika vedení jaderného úderu. Současně řešit odstranění následků prvního hromadného úderu nepřítele.

Ve čtvrtém období (splnění bližšího úkolu) řešíme zámysl nepřítele při vedení vzdušného a pozemního úderu. Zámysl vlastních vojsk k odražení agrese a způsobu přechodu do útoku úderného uskupení. Boj jednotek vyčleněných do překrytí a způsob vyvedení hlavních sil do útoku. Úkoly raketového vojska a dělostřelectva při odražení agrese nepřítele a zabezpečení přechodu vlastního úderu uskupení do útoku. Průlom hlavního pásma obrany nepřítele, vytvoření průlomového uskupení, dosažení potřebných hustot dělostřeleckých hlavních a tanků v úseku průlomu.

Vysazení výsadek a jejich zabezpečení letectvem a vlastními silami a prostředky. Způsob násilného přechodu vodních toků, úseky přechodu a metodika přechodu. Zámysl velitele k zasazení druhého sledu a zabezpečení narůstání tempa útočné operace v hloubce.

V pátém období řešíme splnění úkolu: jakými silami, na kterých směrech vést údery a jak splnit úkol. Jak zaměřit úsilí týlu pro plnění dalšího úkolu a jaké zásoby mít na konci operace. V závěru stanovit signály pro velení vojskům.

Závěrem chceme zdůraznit, že nejdůležitější povinností velitelů a štábů při přípravě i řízení operace (boje) podřízených vojsk je udržení **nepřetržité součinnosti**. Je-li součinnost narušena, musí štáb neprodleně učinit opatření k jejímu obnovení.

Součinnost na operačním stupni zpravidla organizujeme na mapách a plastických stolech, na taktickém stupni zpravidla v terénu.

Štáby vojsk, které plní společné úkoly, jsou povinny nepřetržitě se vzájemně informovat o situaci. K tomu si mohou vyměňovat představitele, pomůcky utajeného velení, signální tabulky a jiné nezbytné dokumenty.

Stanovení součinnostních signálů, signálů výstrahy a rozpoznávání je rovněž velmi důležitým úkolem, zejména při plnění společných úkolů, např. likvidaci obklíčeného uskupení nepřítelů, ovládnutí přepravišť přes vodní toky, důležitých komunikačních uzlů, horských soutěsek atd.

Hlavním cílem součinnosti je maximálně využít všech sil a prostředků, zejména jaderných ke zničení nepřítelů. Proto je třeba se ke splnění tohoto cíle odpovědně připravovat. Jen důkladným pochopením zámyslu nadřízeného velitele, přesnou znalostí svého úkolu, schopností předvídat vývoj situace, udržováním těsné spolupráce s ostatními druhy vojsk a sousedy můžeme dosáhnout vítězství nad nepřitelem.

K tomu můžeme využívat všech plánovaných opatření přípravy velitelů a štábů, odpovědně a systematicky se v této oblasti zdokonalovat.

CHARAKTERISTIKA JIŽNÍ ČÁSTI ZÁPADNÍHO VÁLČIŠTĚ

Pro úspěšné řešení cílů války má velký význam nejen správné vyhodnocení, ale především správné využití prostoru jako faktoru, který může přispívat k dosažení vítězství, nebo je ztěžovat. Vlastností prostoru jako je rozměr, rozmístění hmotných objektů a předmětů i dalších skutečností využívá vojenská geografie při zkoumání válčišť, při hodnocení strategických, operačních a taktických směrů. Přitom bere v úvahu nejen rozměry válčiště, ale i vzájemné působení takových prvků jako je reliéf terénu, přírodní a umělé překážky a úkryty, půda, stav komunikací, přírodní a surovinové bohatství.

Za velmi důležitý prvek hodnocení válčiště považujeme hustotu a stav obyvatelstva, stupeň rozvoje výrobních sil, vědy, charakter společenského a státního zřízení, produktivitu práce a efektivnost využívání lidských a materiálových zdrojů a výrobních možností. Hlavním předmětem zájmu vojenské geografie je tedy **studium, rozbor a vyhodnocování válčišť, strategických a operačních směrů a prostorů.**

Podle své polohy a charakteru povrchu mohou být válčiště kontinentální, oceánská a mezikontinentální. Poslední výzkum a využívání orbitálních stanic umožňuje i vymezení pojmu kosmické válčiště.

Velké rozměry soudobých válčišť vytvářejí velmi různorodé podmínky v jed-

notlivých prostorech válčiště, což souvisí i s nerovnoměrným rozmístěním ekonomických zařízení, surovinových zdrojů a objektů operační přípravy válčiště. Vzhledem k tomu je struktura válčišť různorodá a vychází z objektivních podmínek území jednotlivých států v prostoru daného válčiště.

Struktura evropských válčišť

Z vojenskopolitického a vojenskogeografického hlediska jsou pro vedení možné války rozhodující evropská válčiště. Tato mají vzhledem k poloze Evropy (tvoří s Asií jeden celek, od ostatních kontinentů jsou oddělena oceány a moři) velký vojenský význam, zejména v souvislosti s existencí dvou protichůdných vojenskopolitických uskupení v této části světa.

Evropský prostor tvoří v souladu se zásadami vymezení a určování válčišť v soudobých podmínkách vedení operací tzv. evropskou skupinu válčišť, která zahrnuje tři kontinentální válčiště (západní, severozápadní a jihozápadní) s odlišnými podmínkami pro vedení pozemních, vzdušných i námořních operací.

Nejdůležitějším z nich je **západní válčiště**, na jehož území je řada vyspělých socialistických a kapitalistických států se značně rozvinutou ekonomikou a velkým vojenským potenciálem. Zahrnuje Bělorus-

kou SSR, části Ukrajinské a Litevské SSR, PLR, NDR, ČSSR, Rakousko, Švýcarsko, Španělsko, Irsko a státy koalice NATO — NSR, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Francie, V. Británie a Portugalsko.

Součástí západního válečného pásu jsou důležité strategické prostory západní Evropy, Britských ostrovů a západního Středomoří. Jejich dosažení umožňuje výhodný strategický směr Berlín—Paříž—Madrid a celá skupina operačních směrů frontového a armádního typu. Západní válečné zahrnuje tedy převážnou část evropského kontinentu s přílehlými prostory moří o celkové ploše více než 4,5 mil. km². Jeho délka je ve směru severovýchod—jihozápad asi 4000 km a šířka se pohybuje od 750 do 2000 km.

Značná část válečného pásu vzhledem k přírodním terénním podmínkám, dostatečné hustotě i kapacitě komunikační sítě, výhodným podmínkám pro pohyb, rozvíjení, manévru, využití bojové techniky a součinnosti druhů vojsk umožňuje vedení pozemních i vzdušných operací velkého rozmachu a ve vysokém tempu. Významné mořské průlivy jako je La Manche, Gibraltar, Skaderrak, Svatojiřský a Severní průliv umožňují vedení rozsáhlých námořních operací i součinnost námořních sil s pozemními silami ve všech přímořských oblastech západního válečného pásu.

Severozápadní válečné pásové (které navazují na západní válečné pásové) zahrnuje severozápadní části území SSSR, Finsko, Švédsko a státy NATO — Norsko, Island a Dánsko

Základní charakteristika jižní části západního válečného pásu

Přes všechny snahy států socialistického společenství o mírové soužití států s různým společenským zřízením se agresivita imperialismu nesnížila. Její projevy a formy jsou naopak mnohotvárnější. Vojenská síla i nadále zůstává hlavním prostředkem nátlaku imperialismu při prosazování jeho mocenskopolitických záměrů. Nadále pokračuje v intenzivní přípravě ozbrojených sil všeobecného i speciálního určení a v přípravě území států západní Evropy na vedení války. V tomto smyslu se připravuje NSR, jako čelní představitel aliance NATO na evropském kontinentu.

Přímé sousedství naší ČSSR s NSR naznačuje, že sledovaným prostorem ČSLA je a bude jižní část západního válečného pásu. Tento prostor můžeme vymezit na severu jižními okraji Středoněmecké vysočiny a na jihu hřebety Alp. Šířka prostoru je asi 240—300 km a hloubka okolo 400—500 km. Celková rozloha 140 000 km² představuje

s přílehlými moři. Jeho význam zvýrazňuje strategické prostory skandinávských a baltských průlivů.

Jihozápadní válečné pásové tvoří část Ukrajinské SSR, Moldavská SSR, MLR, RSR, BLR, SFRJ, ALR, Řecko, Itálie, západní část Turecka, západní část Arabského poloostrova a východní část pobřeží Afriky. Jádro tvoří Středozemní moře s jeho ostrovy, zálivy a pobřežními oblastmi středomořských států. Podle názoru představitelů NATO stává se Středozemní moře rozhodujícím strategickým prostorem jihozápadního válečného pásu. Je to pochopitelné zvláště z hlediska snah NATO o udržení vlivu v Africe, na Středním východě a ve Středomoří.

Strategicky důležité jsou mořské úžiny a průlivy, které zabezpečují námořní cesty mezi Blízkým východem, Asií a přístavy v jižní a západní Evropě. Významné postavení zaujímá ostrov Malta, který spojuje s ostrovem Pantelleria střeží Sicilský průliv.

Evropská skupina válečných pásov se územně prolíná, válečné pásové se navzájem doplňují a vytváří tak v podmínkách koalicičního charakteru války jeden z rozhodujících prostorů možné války. Tomu odpovídá rovněž i stav operační přípravy válečného pásu, rozmístění a přípravy vojsk obou koalicí. Místo a úloha vlastních ozbrojených sil v rámci koalice vychází z jednotné klasifikace válečných pásov, jejich prostorového vymezení a rozdělení.

asi 55 % území NSR, kde žije asi 45 % jejího obyvatelstva. Prostor zahrnuje i část území za řekou Rhein o hloubce asi 80 až 110 km. Na východě navazuje na tento prostor území ČSSR.

Pestrost terénních tvarů prostoru skýtá odlišné podmínky pro vedení operací a umožňuje rychlé tempo v úzkých pásích na jednotlivých směrech. To je dáno pásy horských překážek, zvýrazněnými vodními toky a narůstající zastavěností prostoru.

Roviny a mírně zvlněný terén představuje asi 20 %, vrchovina 30 % a hornatiny asi 10 % popisovaného území. Pahorkatiny zaujímají souvislé plochy území Bayern, Baden-Württemberg a předhůří Alp. Hlavní překážky manévru, kde je pohyb omezen převážně na komunikace, jsou zalesněná pohoří Böhmerwald, Schwarzwald, Odenwald, Spessart, Pfälzerwald a Vosges, hluboká od 20—60 km.

Osídlení oblasti je poměrně husté, avšak nerovnoměrné. Převážná část prů-

myslu je soustředěna do celé řady větších sídlišť a jejich okolí (jako např. MÜNCHEN, NÜRNBERG, STUTTGART, KARLSRUHE atd.). Méně osídleny jsou prostory pohorí, kde obyvatelstvo žije převážně v údolních obcích a menších městech.

Na popisovaném území ztěžuje manévry značné množství vodních toků. Řeky středního a velkého rozměru jsou od sebe vzdáleny asi 100 km, menšího rozměru do 30 kilometrů. Pro možné zpomalení pohybu a ztížení manévru budou určující řeky Rhein, Donau, Main, Neckar a Mosel. Ostatní řeky mohou zpomalit tempo operací jen na směrech a v prostorech, kde tekou hluboce zařiznutými údolími a bažinatými prostory, nebo po dlouhotrvajících deštích. Dunajské přítoky pak v období tání alpských ledovců a sněhu. Umělé kanály, které vedou často podél vodních toků, zvyšují obtížnost překonání řek a budou vyžadovat úpravu přístupových cest.

Klimatické podmínky odpovídají podmínkám v ČSSR, v některých oblastech jsou mírně drsnější. Nejvíce vodních srážek je v červenci a srpnu. Sněhová pokrývka závisí na nadmořské výšce a v průměru trvá tři měsíce. Směrem na západ průměrné teploty stoupají. Časté mlhy v jarních měsících i na podzim a nízká vrstevnatá oblačnost bude ztěžovat průběh operací, použití letectva a součinnost s ním.

Lesní porosty pokrývají necelých 30 % plochy a soustřeďují se převážně do horských oblastí. Jsou ponejvíce jehličnaté, nebo smíšené, v nížinných polohách a dále na západ listnaté. V údolích řek převládají vlhké, lužní lesy s málo únosnou půdou.

Komunikační podmínky jsou výhodné a hustota silniční a železniční sítě odpovídá požadavkům soudobých operací. Základ tvoří dálnice a spolkové silnice, na které navazují zemské a okresní silnice. Převážná část silnic má těžký povrch vozovky (asi 56 %), ostatní silnice lehký povrch (asi 34 %). Většina velkých měst má zřízené objezdy. Průměrná vzdálenost mezi podélnými silničními tahy je 8–10 kilometrů, v horských oblastech 15–20 kilometrů. Rokadní pohyb i manévry vojsk zabezpečuje dostatek výkonných komunikací ve směru sever–jih.

Významnou roli hraje vnitrostátní říční doprava, na niž připadá 30,4 % veškeré vnitrostátní dopravy, především vysokotonážních, velkorozměrových a sybkých materiálů.

Systém dálkových potrubí umožňuje dopravu ropy a jejích derivátů, zemního ply-

nu i svítiplynu a dalších produktů petrochemie. Jeho délka (asi 1600 km) umožňuje dopravu 80–90 miliónů tun ropy a asi 10 miliónů tun dalších produktů ročně. Tyto jsou také hlavním prostředkem dopravy pohonných hmot pro ozbrojené síly NATO na západním válečném frontě. Značně rozvinuta je i letištní doprava, jejíž všechna větší letiště mohou být použita pro vojenské účely. Nejvyšší letiště jsou vybudována v povodí řeky Rhein a v letištním rajónu kolem města MÜNCHEN a v prostoru Strasbourg, to je v hloubce 150–350 km na území NSR a v hloubce asi 500 km na území Francie.

Po stránce vojenskoeconomické tvoří jižní část NSR významnou součást ekonomiky NSR. Charakteristickým rysem je koncentrace průmyslu ve velkých centrech a průmyslových střediscích, zejména v údolí řeky Rhein. Východní část země Bayern je zemědělsko-průmyslovou oblastí. Válečná ekonomika je velmi zranitelná především v oblasti dopravy základních surovin (ropy, uhlí, rud) a energetiky.

Nejdůležitější oblastí energetiky je území Saarland, které představuje asi 10 % celostátní produkce. Těžba hnědého uhlí, ropy a zemního plynu v jižní části NSR, kromě prostoru Saarland nemá podstatný vliv. Uranové rudy jsou v pohorí Fichtelgebirge, v jižní části pohorí Schwarzwald a u Birkenfeld, kde je ložisko nejmohutnější.

Tepelné elektrárny dodávají asi 95 % elektrické energie a jsou rozmístěny převážně v blízkosti uhelných zdrojů a v průmyslových oblastech. Z vodních elektráren je 60 % rozmístěno na území Bayern převážně na vodních dílech alpských řek a horním toku řeky Rhein. Z celkového počtu jedenácti jaderných elektráren je jich na popisovaném území sedm. Jaderné reaktory mohou dodávat štěpný materiál pro desítky jaderných náloží ročně.

Rozšířený je zde i zbrojní, letecký, chemický, automobilní i elektronický průmysl, který se rámcově podílí z 1/3 na celostátní produkci.

Vojenskopolitické podmínky potvrzují skutečnost, že v jižní části NSR jsou rozmístěny útvary a svazky 2. a ze značné části i 3. a západoněmecké armády a části 5. a 7. a USA. Kromě toho je zde značná část západoněmeckého a amerického letectva a jednotky teritoriální obrany. Největší koncentrace vojsk je ve spolkové zemi Rheinland-Pfalz a v pohraničním prostoru s ČSSR.

Operační příprava prostoru stále pokračuje a v současné době je zaměřena na zvýšení odolnosti objektů leteckých sil, zvyšování kapacity skladů a zlepšení pod-

mínek uskladnění zásob. Dokončují se úpravy záložních letišť na dálnicích a pokračuje údržba vybudovaných zařízení jako palebných postavení PLRS, stanovišť radiolokačních prostředků, prostředků radioelektronického boje a objektů k řízení leteckého provozu.

V ekonomické oblasti je důraz kladen na odolnost objektů proti účinkům jaderných i klasických zbraní, na vytváření podmínek k rychlému a organizovanému přechodu národního hospodářství na válečnou ekonomiku a k využití přírodních objektů k ukrytí živé síly i výrobních kapacit.

Objekty operační přípravy k zabezpečení pohybu vlastních vojsk (brody, náhradní přepraviště a úprava komunikací) a ke ztížení pohybu a manévru protivníka (zátarasy, objekty připravené k ničení) byly zřizovány v minulých etapách výstavby.

Nyní je úsilí zaměřeno na jejich údržbu, modernizaci a zkvalitňování. Největší množství těchto objektů je v pohraničním prostoru, v oblasti pohoří Schwarzwald, v povodí řek Donau a Neckar a v údolí řeky Rhein.

Tento stručný přehled vojenskogeografických podmínek jižní části západního válečného území ukazuje na poměrně dobré podmínky pro vedení operací. Řada výhodných prostorů s dobrými komunikačními poměry umožňuje rychlý pohyb, rozvinutí a manévry vojsk. Avšak značná část nevýhodných prostorů spolu s opatřeními operační přípravy území bude klást vysoké nároky na přípravu a organizaci odpovídajícího manévru i na jeho vlastní řízení.

Všechny údaje svědčí o intenzivní operační přípravě území v tomto prostoru, kterou organizují jak orgány NATO, tak i velení západoněmecké armády.

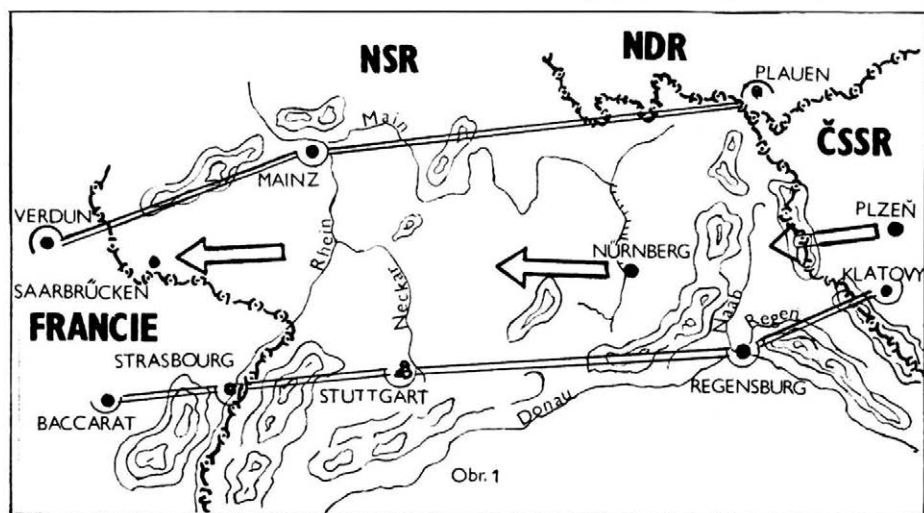
Operační směry jižní části západního válečného území

Jižní částí západního válečného území vede pražsko-sárský (norimberský) a přálpský (mnichovský) operační směr. Oba operační směry jsou armádního typu a jsou součástí hornorýnského operačního směru frontového významu. Jako výhodnější z nich se jeví pražsko-sárský operační směr.

Vychází ze severní části území ČSSR a vede územím spolkových zemí Bayern, Baden-Württemberg, překračuje řeku Rhein a ústí do Sársko-lotrinské průmyslové oblasti — viz obr. 1.

Šířka pásma je 130–160 km a jeho hloubka kolem 400 km. Terén je převážně zvlněný, dobře průchodný, plně umožňuje součinnost vojsk. V jednotlivých částech pásma jsou však podmínky rozdílné. Západně státní hranice ČSSR do hloubky 25–50 km převládají horské hřbety Fichtelgebirge a Oberpfälzer Wald, kde je pohyb bojové techniky vázán na komunikace a podmínky pro rozvíjení vojsk jsou omezené.

V údolí řeky Naab (šířka 50–100 m, hloubka až 1,5 m) je terén poměrně pří-

Obr. 1

znivý, avšak další postup poněkud ztěžuje vysočina Fränkische Alb svými zalesněnými svahy a zařiznutými údolími. Mezi sídlišti Bamberg a Nürnberg je souběžně s řekou vybudován Main Donau kanál (šířoký 55 m, hluboký 4–4,25 m), místy zařiznut až 15 m pod okolním terénem, nebo veden k překonání údolí i nad úrovní terénu v akvaduktech. Sklon jeho břehů je 1 : 3. Řeka Naab spolu s východními výběžky Fränkische Alb vytváří výhodnou obrannou čáru. Prostor severně Nürnberg je široce zastavěn.

Dále na západ až po řeku Neckar (šířka 65–100 m, hloubka 2–3 m) jsou podmínky pro vedení operace výhodné. Řeka Neckar a zalesněná pohoří Spessart a Odenwald vytvářejí přírodní obrannou čáru na přístupech k řece Rhein a do výhodného prostoru území k Raichgau, které tvoří dobře průchodná pahorkatina mezi jižními svahy Odenwald a severními výběžky Schwarzwald.

Řeka Rhein (na tomto směru široká 200–400 m, hluboká 4–6 m) spolu s Grand Canal D'Alsace (šířokým 120 až 150 m, hlubokým 6–9 m) a následným pohořím Vosges a Pfälzer Wald vytváří překážku operačního významu. Při násilném přechodu je nutné počítat s možnostmi umělých záplav, plochami mokřin a nedostatkem únosných cest v prostorech lužních lesů. Poměrně dobré podmínky pro zřizování přepravišť jsou v úsecích Karlsruhe–Rastatt, jižně Freistett a severně Marckolsheim.

Komunikace na pražsko-sárském ope-

račním směru jsou hustě rozvinuty. Základ tvoří 4 kvalitní, výkonné silniční tahy a 3 železniční tahy. Rokádních silnic a železničních spojek je dostatek. Nejzranitelnějšími místy komunikační sítě jsou dopravní uzly a mosty přes řeku Rhein a Neckar.

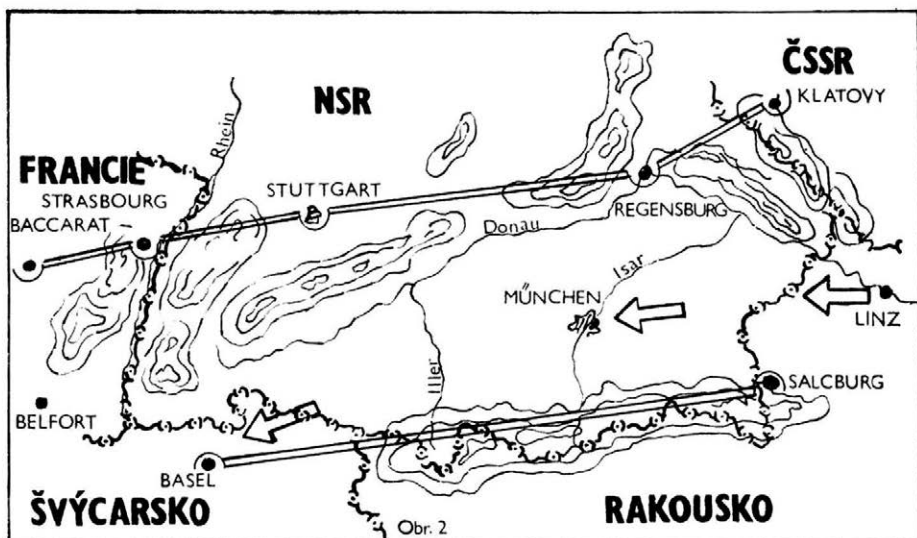
V pásmu směru jsou významné průmyslové oblasti (Saarland), řada průmyslových a ekonomických center (Nürnberg, Stuttgart, Frankfurt a. M., Mannheim a další). Kromě toho jsou zde rozmístěny vojenské sklady, jaderné elektrárny a mnoho letišť.

Vedení operace na pražsko-sárském směru předpokládá překonání 1–2 horských překážek o značné hloubce, jednu velkou a 2–3 střední řeky a větší množství malých řek.

Přálpský operační směr — viz. obr. 2.

Vychází z prostoru jižních Čech a přilehlého prostoru Rakouska a vede jižní částí Bavorska a Bádenska-Württemberska přes údolí horního Rýna a ústí v prostoru Belfortské (Burgundské) brány.

Šířka pásma se pohybuje od 140–170 kilometrů a hloubka je asi 550 km, k řece Rhein pak 400 km v severní a 500 km v jižní části pásma. Terénní podmínky jsou na přálpském operačním směru složitější, než na pražsko-sárském. Výrazné překážky od státní hranice po řeku Donau tvoří pohoří Šumava a Bayerische Wald, které spolu s vybudovanými zařízeními pro ničení a zatarasení vytváří s řekou Donau

těžko prostupný prostor, kde je pohyb bojové techniky omezen na komunikace.

Řeka Donau v úseku Regensburg—Passau je široká 120—180 m, hluboká 2,5 až 4 m. Přístupy k ní ztěžují četné mokřiny a lužní lesy. Směrem proti proudu od Regensburg po Kelheim má řeka rychlý tok a poměrně příkré břehy. V rámci operační přípravy území jsou zde vybudované přístupové komunikace a náhradní přepraviště.

Terén jižně řeky Donau je zvlněný až rovinatý. Pohyb však omezují pravobřežní přítoky Donau svými zařízeními a balvanitými řečišti, které v době tání sněhu v pohoří Alp mají prudký tok a zvýšený stav vody. Řeky Isar a Lech tvoří výhodné obranné čáry a destrukcí přehrad na jejich horních tocích lze jejich obranný charakter zvýšit.

Průchodnost rozsáhlých bažinatých a zamokřených prostorů severně Münchenu byla melioracemi podstatně zvýšena. Destrukce připravovaných zařízení lze však oblast znovu zatarasit.

V prostoru horního toku Donau omezuje rozsáhlé jezero Bodensee a jižní část Schwäbische Alb prostor pro manévry a rozvinování vojsk. Na západě ztěžuje přístup k řece Rhein pohoří Schwarzwald, které je hustě zalesněné, s komunikacemi v hloubce zařízení údolích s velkým

nedostatkem objížděk. Pro překonání je poněkud výhodnější jeho jižní a z části i střední část. Neprůchodnost prostoru mohou zvýšit destrukční opatření na jednotlivých přechodech Schwarzwald.

Řeka Rhein spolu s kanálem D'Alsace je i v tomto pásmu obtížně překonatelným prostorem. Její šířka se zde pohybuje od 140—150 m a hloubka kolísá od 1,5 do 4 m. Vlastní kanál má charakter obdobný jako na pražsko-sárském směru.

Základ komunikační sítě tvoří 3 výkonné dálkové tahy. Nejzranitelnější jsou komunikační uzly München, Ingolstadt, Augsburg a Ulm, dále mosty přes Donau, Rhein, Isar a Lech.

Prostor jižní části západního válečného vytváří pro vedení operací poměrně výhodné podmínky. Omezená možnost manévru je do hloubky 25—60 km od státní hranice ČSSR. Celé území je dobře operačně připraveno a hustá silniční i železniční síť umožňuje jak manévry, tak zásobování vojsk.

V celém popisovaném území je připraven rozsáhlý systém zatarasů, který v pásmu podél hranice ČSSR dosahuje hloubky 40—100 km. Další pásmo zatarasů je připraveno na přístupech k řece Rhein a v pohoří Schwarzwald, Odenwald a Spessart.

HROMADNÁ PALBA DĚLOSTŘELECTVA ARMÁDY

Raketové vojsko je v soudobé operaci rozhodující palebnou silou vševojskové armády. Při centralizovaném použití je schopno omezit použití prostředků jaderného napadení nepřítele, způsobit v krátké době rozhodující ztráty hlavnímu uskupení nepřátelských vojsk a tak výrazně ovlivnit splnění cílů operace.

Při plnění cílů operace má však značný význam i **centralizace palebné činnosti** pozemního dělostřelectva na směru hlavního nebo druhého úderu armády, která je konkrétní aplikací obecného principu soustřeďování sil a prostředků na rozhodujícím směru. Tato centralizace má praktické vyjádření v přípravě vedení **hromadných palb** dělostřelectva armády, uskutečňovaných jednorázově nebo postupně ve stanoveném časovém sledu.

Hromadnou palbu dělostřelectva armády můžeme definovat jako palbu, kterou vedou současně nejméně dva vykonavatelé a řídí centrálně náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády. Jejím cílem je způsobit v krátkém časovém intervalu rozhodné ztráty jednomu nebo několika důležitým objektům v sestavě nepřítele.

Za vykonavatele hromadné palby dělostřelectva armády považujeme dělostřelectvo vševojskové divize nebo armádní dělostřelectvou (raketometnou) skupinu. Z toho vyplývá, že o hromadné palbě dělostřelectva armády hovoříme v tom případě, počítáme-li k jejímu vedení dělostřelectvo nejméně dvou vševojskových divízi nebo dělostřelectvo jedné vševojskové divize spolu s armádní dělostřelectkou nebo raketometnou skupinou.

Pro hromadnou palbu dělostřelectva armády vybíráme z množství zjištěných cílů takové cíle, na které z jakýchkoli důvodů nemůžeme použít jaderné údery, ale jejich vyřazení je pro rozvíjení operace nezbytné. V každém případě však hromadnou palbu dělostřelectva armády musíme sladit co do

prostoru a času s raketovými jadernými údery, činností letectva a bojovými úkoly vševojskových svazků.

Kromě hromadných paléb může dělostřelectvo armády plnit palebné úkoly i samostatnými palbami jednotlivých vykonavatelů.

Hromadné palby dělostřelectva armády mohou být **plánované** a **neplánované**.

Plánované hromadné palby připravujeme předem:

- v útoku do hloubky úkolu dle divízi 1. sledu,
- v obraně do hloubky dostřelu většiny dělostřelectva.

Charakteristickými plánovanými hromadnými palbami v útoku jsou:

- dělostřelecká příprava útoku,
- dělostřelecká podpora útoku,
- palby k ovládnutí mezilehlých obranných postavení z chodu,
- palby ve prospěch zasazení druhých sledů,
- palby k odrážení nepřátelských protiúderů,
- palby k ovládnutí vodních překážek z chodu apod.

V obraně jsou plánované hromadné palby dělostřelectva armády součástí celkového palebného systému a můžeme je připravovat jako hromadné palby na vzdálených i blízkých přístupech k vlastní obraně, k odrážení agrese (včetně protipřípravy) a pro přechod do útoku.

Neplánované hromadné palby dělostřelectva armády připravujeme a vedeme v průběhu operace (v závislosti na vzniklé situaci) k ničení a umlčování nepřítele při plnění dílčích operačních úkolů.

Podle způsobu přípravy a vedení dělíme hromadné palby dělostřelectva armády na:

- hromadnou palbu vykonavatelí „náložmo“, schéma — viz **obr. 1**,
- hromadnou palbu s rozdělením cílů (úseků) mezi vykonavatele, schéma — viz **obr. 2**.

Hromadnou palbu dělostřelectva armády vykonavatelí „náložmo“ používáme k umlčení (ničení) jednoho nebo několika cílů spojených v jeden úsek, jehož rozměry nepřesahují:

- 800×800 m při palbě pěti až devíti oddílů hlavního dělostřelectva,
- $1\,200 \times 1\,200$ m při palbě deseti a více oddílů hlavního dělostřelectva,
- $1\,500 \times 1\,500$ m při palbě raketometných oddílů, nezávisle na jejich počtu.

Hromadná palba dělostřelectva armády vedená vykonavatelí „náložmo“ zabezpečuje vysokou hustotu střel v cíli, zvyšuje účinnost palby a její příprava ve srovnání s hromadnou palbou s rozdělením úseků mezi vykonavatele vyžaduje méně času. Při přípravě hromadné palby vykonavatelí „náložmo“ je účelné respektovat tyto poznatky z teorie střelby:

- Palba „náložmo“ je velmi účinným a ekonomickým druhem dělostřelecké palby. Proto bychom ji měli používat všude tam, kde je to možné.
- Při palbě na úseky o rozměrech větších než 400×400 m může být celková spotřeba střel na cíl nižší až o $\frac{1}{4}$ normy, aniž by došlo k výraznějšímu snížení očekávaného palebného účinku. V praxi tohoto poznatku využíváme

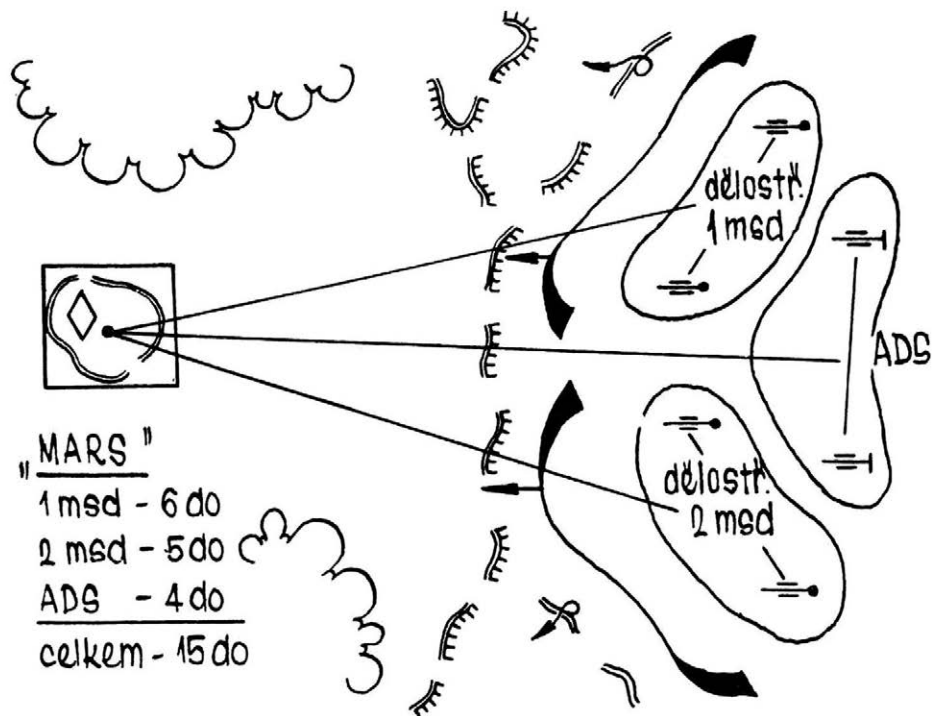
tím, že při hromadných palbách „náložmo“, vedených na dálky větší než 10 km, nezvyšujeme spotřebu střel. Aby bylo velitelům přibíraných oddílů jasno, kdy mají tohoto pravidla využívat, uvádíme v povelu pro přípravu hromadné palby návěští „náložmo“.

— Pokud to situace dovoluje, je účelné přibírat k palbě takové oddíly, které zabezpečují střelbu na relativně krátkých dálkách střelby, z různých směrů a prostředky různých ráží. Tím dosáhneme rovnoměrnějšího rozmístění výbuchů v cíli a poněkud zvyšujeme i účinnost palby.

Použijeme-li k vedení hromadné palby dělostřelectva armády „náložmo“ současně s oddíly hlavního dělostřelectva i raketometné oddíly, stanovíme maximální rozměry úseku pro palbu „náložmo“ podle zásad pro oddíly hlavního dělostřelectva.

Hromadnou palbu dělostřelectva armády s rozdělením cílů (úseků) mezi vykonavatele používáme k současnému umlčení (ničení) několika samostatných, vzájemně se nedotýkajících cílů, nebo k umlčení (ničení) jednoho cíle, jehož rozměry přesahují rozměry maximálních úseků pro palbu „náložmo“. Kromě toho je vhodné tohoto způsobu hromadné palby používat i na cíle, které mají protáhlý a nepravidelný tvar a jejichž postřelování palbou „náložmo“ by bylo neekonomické.

Při rozdělování cílů (úseků) mezi vykonavatele musíme přihlížet k jejich palebným možnostem. Pokud to situace dovoluje, přidělujeme každému vyko-

Obr. 1

navateli takový úsek, který by mohl vykonavatel postřelovat „náložmo“, a který bychom nemuseli dále dělit.

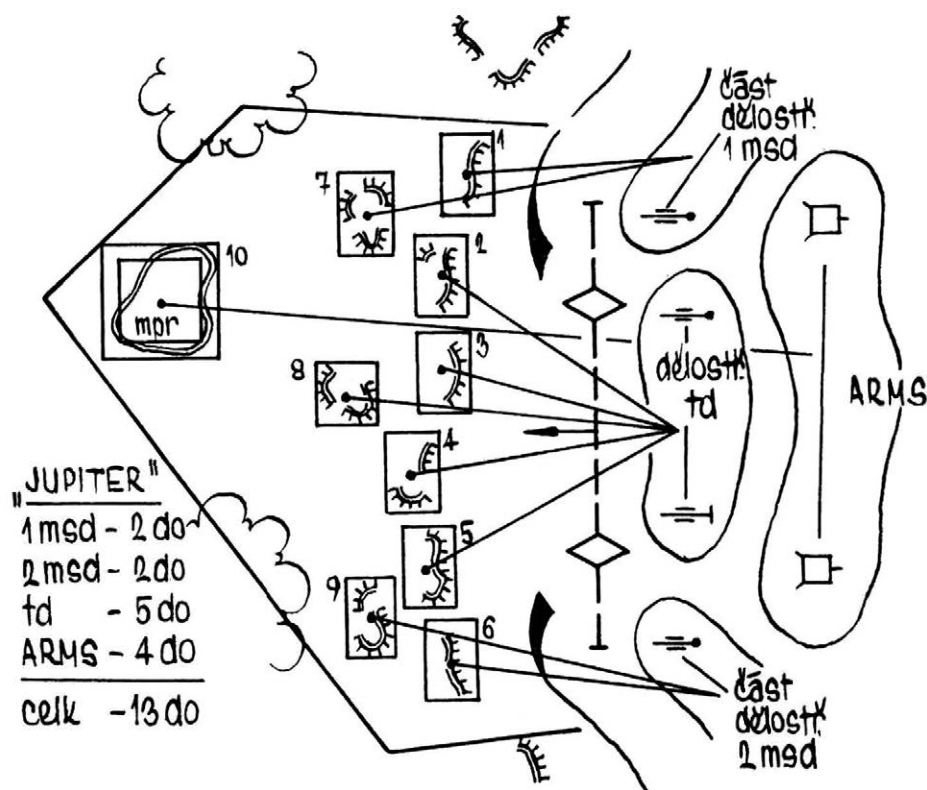
Rozhodnutí o přípravě a vedení hromadné palby dělostřelectva armády vydává velitel armády, zpravidla na základě návrhu náčelníka raketového vojska a dělostřelectva armády. V závislosti na situaci, kvalitě průzkumových údajů o nepřátelských objektech, situaci dělostřelectva armády a času potřebném k přípravě hromadné palby může velitel armády vydat buď konkrétní úkoly, nebo je stanovit obecnou formou.

Náčelník raketového vojska a dělostřelectva armády organizuje práci svého štábu na přípravě a vedení hromadné palby podle stupně konkrétnosti úkolů, které obdržel od velitele armády. Při přípravě a vedení hromadné palby je náčelník raketového vojska a dělostřelectva povinen:

- ujasnit si charakter, polohu a rozměry cílů v prostoru připravované hromadné palby, jakož i požadovaný stupeň vyřazení cílů,

- v případě potřeby vydat náčelníkovi průzkumu RVD úkol k upřesnění charakteru, souřadnic a rozměrů cílů v prostoru připravované hromadné palby,

- osobně nebo prostřednictvím štábu RVD stanovit objem palebných úkolů, počet oddílů přibíraných k palbě od jednotlivých vykonavatelů a jejich

Obr. 2

palebné možnosti, hustotu umlčení cílů a spotřebu střel, způsob vedení hromadné palby a rozdělení cílů mezi vykonavatele, jakož i dobu pohotovosti k palbě,

- předložit veliteli armády návrh na vedení hromadné palby, v němž uvést: pojmenování hromadné palby, počet postřelovaných cílů, počet oddílů přibíraných k palbě, spotřebu střel a dosahovanou hustotu umlčení, dobu pohotovosti k palbě a v případě potřeby i pořadí plnění palebných úkolů,

- osobně nebo prostřednictvím svého štábu předat vykonavatelům povel pro přípravu hromadné palby a upřesnit úkoly pro kontrolu účinné střelby a stanovení výsledků palby,

- osobně nebo prostřednictvím svého štábu kontrolovat pohotovost dělostřelectva přibíraného k vedení hromadné palby, hlásit připravenost dělostřelectva veliteli armády a podle jeho pokynů nebo ve stanovený čas vydat povel (signál) k zahájení hromadné palby,

- vyhodnotit výsledky účinné střelby a hlásit veliteli armády splnění palebného úkolu.

Štáb raketového vojska a dělostřelectva armády je při přípravě a vedení hromadné palby povinen:

- uskutečňovat sběr, rychlé zpracování a vyhodnocení průzkumových údajů a objektech nepřítele v prostoru připravované hromadné palby,

- po porovnání se zpravodajským oddělením armády předložit náčelníkovi raketového vojska a dělostřelectva armády upřesněné údaje o objektech (cílech) v prostoru hromadné palby,

- připravit výpočty k určení objemu palebných úkolů, palebných možností přibíraného dělostřelectva, dosahované hustoty umlčení cílů, spotřeby střel, způsobů vedení hromadné palby, rozdělení cílů mezi vykonavatele, stanovení doby pohotovosti k vedení hromadné palby a na základě propočtů připravit náčelníkovi raketového vojska a dělostřelectva armády nezbytné údaje k rozhodnutí,

- připravit a podle nařízení náčelníka raketového vojska a dělostřelectva armády předat povely a signály k přípravě a vedení hromadné palby vykonavatelům,

- uskutečňovat kontrolu správného převzetí a pochopení vydaných povelů u jednotlivých vykonavatelů,

- stanovit úkoly silám a prostředkům dělostřeleckého průzkumu ke kontrole účinné střelby a zjištění výsledků palby,

- vyhodnotit výsledky kontroly účinné střelby a údaje o výsledcích palby a hlásit je náčelníkovi raketového vojska a dělostřelectva armády,

- průběžně vést potřebné mapy a dokumenty.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva armády řeší potřebné otázky přípravy a vedení hromadné palby v těsné součinnosti s operačním a zpravodajským oddělením armády a s náčelníkem skupiny bojového velení letectva armády.

Z výčtu povinností náčelníka a štábu raketového vojska a dělostřelectva armády jednoznačně vyplývá, že objem prací, které je nutné při přípravě a vedení hromadné palby dělostřelectva armády vykonat, je značný. Avšak čas, spotřebovovaný na tuto činnost, musí být co nejkratší. Proto je nutné, aby náčelníci a štáby raketového vojska a dělostřelectva armády věnovali soustavnou pozornost nácvikům řízení palby RVD armády, tak jak jim to ukládá směrnice náčelníka RVD.

K PŘÍPRAVĚ VELITELŮ A ŠTÁBŮ RAKETOVÉHO VOJSKA A DĚLOSTŘELECTVA

Rozvoj vědy a techniky vystupuje v současných podmínkách jako pokračování revolučního procesu, který začala uskutečňovat naše Komunistická strana Československa vybojováním politické moci, změnou výrobních podmínek a vztahů. Postupně zasahuje a mění všechny stránky života společnosti, přináší zásadní a hluboké přeměny v povaze lidské práce, lidského života i ve struktuře společnosti. To je také cesta, která odpovídá základnímu historickému poslání dělnické třídy, která si klade za svůj cíl změnit všechny společenské a technické podmínky a prosadit všestranný rozvoj sil a schopností všech pracujících.

Pod vlivem vědeckotechnického pokroku dochází k zásadním změnám i ve výstavbě a rozvoji armády. Vojenskotechnická revoluce změnila rozvoj všech druhů ozbrojených sil, zvýšila jejich bojovou sílu, vnáší mnoho nového do způsobů vedení ozbrojeného zápasu i do řízení a velení vojskům.

Tyto změny se v plném rozsahu odrážejí v rozvoji raketového vojska a dělostřelectva ČSLA. Uvedu jen některé:

- byla zavedena raketová technika, která podstatně ovlivnila bojovou sílu vojsk,

- postupně se zvyšuje bojová síla pozemního dělostřelectva zaváděním nové progresivní dělostřelecké techniky a to má svůj odraz i v

- nových metodách řízení a velení jak v raketovém vojsku, tak v dělostřelectvu zaváděním mechanizační a automatizační techniky.

Vědeckotechnická revoluce zasahuje a nadále bude zasahovat do všech oblastí výstavby raketového vojska a dělostřelectva, ovlivňuje přípravu kádřů, tvorbu předpisů i organizační strukturu RVD ČSLA.

Hluboké pochopení rozhodujícího významu vědeckotechnické revoluce pro další výstavbu raketového vojska a dělostřelectva a potřeby rychlého zavádění progresivních metod a prostředků do praxe je rozhodujícím předpokladem dalšího zvýšení bojeschopnosti raketového vojska a dělostřelectva ČSLA. Víme, že náš velitelský i vědeckopedagogický sbor, který řídí přípravu kádřů raketového vojska a dělostřelectva, má bezprostřední vliv na růst politického uvědomění velitelů a štábů RVD. Toto uvědomění je potom jedním z hlavních faktorů vědeckotechnické revoluce a v tomto smyslu není pouhým důsledkem, ale i příčinou rostoucího tempa pokroku vědy a techniky u raketového vojska a dělostřelectva. Péče a pozornost stranických a státních orgánů vytváří velkou perspektivu pro využití všech možností současného vědeckotechnického pokroku v raketovém vojsku a dělostřelectvu.

V souladu s rozvojem vědy a techniky se projevují v raketovém vojsku a dělostřelectvu nové jevy:

— hluboké kvalitativní změny v soudobé bojové technice. Není nutné zde vyčíslovat všechny. Postačí např. uvést raketomet 122 mm vz. 70, systémy protitankových řízených střel atd.,

— stále se rozvíjí automatizace činností jak při obsluze raketové a dělostřelecké techniky, tak i v oblasti velení, v získávání informací a podkladů, v jejich zpracování, v oblasti průzkumu, přípravě prvků pro účinnou střelbu i při řízení palby,

— konečně i progresivní změny v oblasti velení a řízení. Bojová činnost raketového vojska a dělostřelectva a její řízení je stále složitější a náročnější. Růst dynamiky boje vede k pronikavému zvětšení objemu potřebných informací, které je nutné rychle a přesně analyzovat tak, abychom mohli přijmout optimální rozhodnutí.

V průběhu bouřlivého rozvoje vědy a techniky se dnes zkracuje cyklus mezi vývojem, výrobou a použitím. Naši velitelé a příslušníci štábů RVD dnes mohou zažít v průběhu své služby ve štábech a u jednotek i několik postupných zásadních změn, které úzce souvisí s vědeckotechnickým rozvojem.

Vědeckotechnická revoluce [a toho si musí být vědomi všichni vedoucí funkcionáři štábů a vojsk i pedagogické kádry vojenských škol] zákonitě mění i charakter pracovní činnosti velitele a příslušníka štábu. Velení našim svazkům, útvarům a jednotkám i řídicí práce ve štábech raketového vojska je stále více tvůrčí činností. Jestliže jsme dříve byli zvyklí, že pracovní schopnosti našich velitelů a příslušníků štábů byly mnohdy redukovány na návyky, pak dnes v době prudkého rozvoje vědy a techniky si musíme uvědomit, že výsledky práce našich velitelů a štábů závisí stále větší měrou na vzdělání, kvalitaci a tvůrčích schopnostech každého velitele a příslušníka štábu.

Jinak řečeno, změny v obsahu a charakteru pracovní činnosti našich velitelů a příslušníků štábů RVD zákonitě vedou i k podstatným změnám osobnosti, ke změnám vzájemného způsobu spojení jejich intelektuálních, morálních i emocionálních dispozic a společenských funkcí. Konečně všichni jsme si vědomi toho, že v růstu komunistického přesvědčení nabývá stále rostoucího významu schopnost tvůrčího myšlení, iniciativy a aktivity.

V podmínkách pronikavého rozvoje raketového vojska a dělostřelectva nabývá nového pojetí i otázka rozvoje tvůrčího myšlení osobnosti a přípravy našich veli-

telů a štábů vůbec. Objem požadovaných znalostí každého jednotlivce narůstá nebývalým tempem a příprava kvalifikovaného velitele i příslušníka štábu vyžaduje stále více času.

Tento prudký rozvoj dále způsobí, že i v přípravě našich velitelů a štábů zanikla relativní stabilita znalostí. Jestliže dříve stačily znalosti získané v dělostřeleckém učilišti celou řadu let, dnes již to není zdaleka pravda.

Z těchto objektivních skutečností vyplývá velmi závažný závěr, který musí přípravu kádrů raketového vojska a dělostřelectva podstatně ovlivnit. Spočívá v tom, že naši velitelé a příslušníci štábů musí ovládnout návyky samostatného získávání znalostí, které jim umožní vyvíjet se v souladu s urychlujícím se vědeckotechnickým rozvojem. Zde jsou plně na místě slova generálního tajemníka ÚV KSSS a předsedy prezidia Nejvyššího sovětu SSSR soudruha L. I. Brežněva: „Úkol spočívá v tom, abychom naučili mladé lidi tvořivě myslet, abychom je připravili k životu, k praktické práci.“

Zvyšování úrovně vzdělání, vyzbrojování velitelů a štábů RVD vědeckými znalostmi je charakteristickým rysem rozvoje osobnosti v období vědeckotechnické revoluce. Proto také chceme, aby každý velitel i příslušník štábu raketového vojska a dělostřelectva uměl tvořivě myslet, dialekticky analyzovat jevy a události, uměl z nich vyvozovat praktické závěry pro vlastní práci a pro přípravu podřízené jednotky, útvaru, svazku či štábu.

Usilujeme o to, aby každý velitel a příslušník štábu raketového vojska a dělostřelectva zvládl základy marxisticko-leninského učení, aby jasně chápal politické cíle naší strany a státu a jejich vojenskou politiku, aby měl širokou vědeckou i praktickou přípravu a dokonale ovládal svoji profesi.

Usilujeme o to, aby dnešní velitel raketové či dělostřelecké jednotky, útvaru či svazku, jakož i příslušník štábu byl dovedným organizátorem, schopným v praxi aplikovat vědecké principy organizace práce, aby uměl pracovat s lidmi, vážil si kolektivních zkušeností, uměl naslouchat mínění ostatních, zkušenějších soudruhů a kriticky hodnotil dosahované výsledky.

Svoji úlohu a místo v tomto procesu přípravy kádrů raketového vojska a dělostřelectva mají i odborné katedry vojenských škol. Jsme si však vědomi toho, že vybavit posluchače vědomostmi na celou dobu jejich praxe ve štábech a vojscích dnes není možné. Příprava ve školách však musí zabezpečit, aby absolventi získa-

li nezbytné minimum teoretických znalostí i praktických návyků, které by jim umožnily rychlou adaptaci do procesu bojové a politické přípravy vojsk a plnit odpovědně jejich funkční povinnosti. To vyžaduje, aby naši vědeckopedagogičtí pracovníci dobře znali obsah funkce a funkčních povinností, pro které jsou absolventi připravováni a aby také znali podmínky, za kterých naši velitelé u jednotek pracují.

Pozornost, kterou věnovalo plénum ÚV KSČ z května 1974 rozvoji v oblasti vědeckotechnického pokroku, jen zdůrazňuje skutečnost, že před našimi odbornými katedrami stojí významný úkol — s využitím vědeckých poznatků a technických prostředků připravovat vysoko kvalifikované specialisty raketového vojska a dělostřelectva. A to není úkol malý.

To však stejnou měrou platí i o praxi velitelské přípravy ve štábech a útvech RVD. Ani zde nemůžeme zaostát se starými metodami a prostředky. Soudobý rozvoj vojenské vědy a techniky nutí zvládnout daleko více znalostí a v daleko kratším čase. Proto se musíme vážně zamýšlet nad problémem, jak dále zkvalitňovat přípravu velitelů a štábů, jak ji ještě více přiblížit potřebám praxe a jak ji dále zefektivnit. V současné době rapidně vzrostla úloha technických vyučovacích prostředků. Je tedy třeba v daleko větší míře využívat mechanická a elektromechanická zařízení, vyučovací filmy, různá projekční zařízení, audiovizuální pomůcky, různé imitátory a тренаžéry, technické prostředky kontroly, programování a jiné dostupné prostředky. Využití technických prostředků v přípravě velitelů a štábů je dnes objektivní nutností, protože podstatně zvyšují její efektivnost. Dnes musíme obsáhnout v určeném čase více znalostí, než tomu bylo dříve. Toho však nedosáhneme, budeme-li se opírat o staré metody.

Jak ukazují zkušenosti např. ve vyšších vojenských učilištích Sovětské armády, optimalizuje využívání technických prostředků ve výuce celý proces v mnohých ukazatelích. Rovněž i výsledky psychologických a fyziologických výzkumů potvrzují, že největší část informací získává člověk zrakovým vjemem (okolo 80 až 90 %). Je prokázáno, že posluchač je schopen při ústním výkladu přijmout za 1 minutu do 1000 informačních jednotek, kdežto s využitím zrakových orgánů je schopen přijmout až stokrát více. Podle údajů organizace UNESCO si člověk zapamatuje sluchem asi 15 % ústních informací, kolem 25 % vizuálně získaných informací a kombinací obou asi 65 % jemu předkládaných informací. To jsou pádné argumenty pro další zefektivnění přípravy kádru raketového vojska a dělostřelectva jak ve školách, tak i u vojsk.

V přípravě raketového vojska a dělostřelectva by neměly např. chybět тренаžéry, které umožňují modelovat různé situace v průběhu bojové činnosti, tyto situace buď zjednodušovat nebo vytvářet stále složitější podmínky, měnit různé parametry a dobu vykonání úkonu apod.

Trenažéry umožňují imitovat i havarijní situace, uvádět úkony po částech, opakovat situace a pěstují u posluchačů návyky k řešení obdobných situací.

V této stručné úvaze k přípravě kádru raketového vojska a dělostřelectva ve vojskách a školách chtěl jsem zdůraznit potřebu jejího zkvalitnění v souvislosti s prudkým rozvojem vědy a techniky, který se zákonitě promítá i do oblasti vojenství. Příprava kádru je dnes velmi důležitým úkolem při zdokonalování systému řízení vojsk. Důsledně realizaci tohoto úkolu musíme podřídit i přípravu velitelů a štábů raketového vojska a dělostřelectva ČSLA.

SOUČINNOST FRONTOVÉHO LETECTVA S POZEMNÍMI VOJSKY

Součinnost frontového letectva s pozemními vojsky organizujeme v zájmu co nejúčinnějšího splnění bojových úkolů. Spočívá ve sladění společné činnosti svazů, svazků a útvarů letectva a pozemních vojsk podle času, úkolů, směrů, čar, objektů a způsobů plnění bojových úkolů se zaměřením k dosažení stanovených cílů boje a operace.

Velení frontovému letectvu ze středisek a skupin bojového velení štábů vševojskových svazů, svazků a protiletadlových raketových útvarů pozemního vojska má i některé zvláštnosti a nové prvky v organizaci součinnosti.

Součinnost frontového letectva s pozemním vojskem např. na stupni vševojskové armády dříve zabezpečovala letecká operační skupina (LOS) nebo představitel letecké armády, styční důstojníci průzkumného leteckého pluku a vrtulníkového pluku u zpravodajského náčelníka a náčelníka raketového vojska a dělostřelectva. Kromě toho byl u náčelníka PVO vševojskové armády i představitel stíhací letecké divize. Ke vševojskové divizi byli odesíláni představitelé (návodčí) stíhací bombardovací letecké divize. Tento způsob součinnosti [zabezpečovaný uvedenými skupinami a představiteli] zajišťoval odděleně vždy dílčí plnění úkolů. Byl roz-

tříštěný, náročný na řízení a důslednou koordinaci a odčerpával značné síly a prostředky leteckých svazků a útvarů. Nebyl také přitom položen důraz na bezpečnost vlastních vojsk a letectva před vzájemným napadením.

Nový systém velení frontovému letectvu odstraňuje dřívější nekoordinovanost v součinnosti. Všechny druhy součinnosti jsou soustředěny ke střediskům bojového velení, která jsou k tomuto účelu předurčena a vybavena i příslušnými technickými prostředky. Skupiny bojového velení u motostřeleckých (tankových) divizí a naváděcí stanoviště u protiletadlových raketových útvarů jsou nedílnou součástí středisek bojového velení letecké armády.

Součinnost frontového letectva na stupni vševojskové armády zajišťuje Středisko bojového velení letecké armády (SBV LA). Kromě plánování bojové činnosti frontového letectva ve prospěch vševojskové armády (které zabezpečovala i bývalá LOS) klade důraz i na řízení frontového a vojskového letectva ve vzduchu. Nově je zabezpečován přehled o vzdušné situaci k zajištění bezpečnosti letů vlastního letectva v prostoru palby vojsk PVO a navádění letectva na cíle na bojišti.

Bude proto vhodné, aby SBV LA bylo umístěné u štábu vševojskové armády

v bezprostřední blízkosti náčelníka PVO. Je to vhodné proto, že SBV LA nemá vlastní systém uvědomování o vzdušné situaci a dále proto, aby byla zajištěna těsná součinnost při řízení bojové činnosti v prostoru odpovědnosti SBV LA.

S velitelem a štábem vševojskové armády SBV LA řeší rozdělení přiděleného bojového úsilí frontového a vojskového letectva, upřesnění úkolů vzdušného průzkumu, vedení úderů jadernými i klasickými prostředky na nepřátelské objekty v souladu s postupem pozemních vojsk, uskupení vojsk, na jejichž obranu soustředíme hlavní úsilí, úkoly pozemních vojsk ve prospěch letectva, organizace společných míst velení, stanovení signálů vzájemného rozpoznávání a udávání cílů, způsob vyznačování čáry dotyku, uvědomování o vzdušném nepříteli a jeho jaderných úderech, způsob použití radiotechnických prostředků, způsob předkládání požadavků štábu letecké armády a informací pro leteckou armádu o situaci pozemních vojsk.

Oproti dřívějšímu způsobu vzájemné součinnosti SBV LA řídí činnost letectva v pásmu vševojskové armády, **neorganizuje však odposlech zpráv vzdušného průzkumu.** Tuto činnost na stupni vševojskové armády organizuje zpravodajský náčelník. Rovněž zpravodajský náčelník vševojskové armády i divize může zabezpečit vyhodnocování leteckých snímků, které doručí letectvo nevyhodnocené. Tím sledujeme podstatně zrychlení pronikání zpráv vzdušného průzkumu a jejich vyhodnocování z hlediska konkrétního zájmu daného stupně velení.

Mimořádný význam má organizace součinnosti s náčelníkem PVO vševojskové armády. **SBV LA a jmenovitě jeho stanoviště bojového velení s náčelníkem PVO upřesňují** zásady a způsob součinnosti vojsk PVO se stíhači v jednom prostoru a různých podmínkách situace, způsob výměny informací všeho druhu, způsob zabezpečení průletu vlastních letounů a vrtulníků prostory bojové činnosti vojska PVO a zásady použití stíhačů v různých fázích boje. SBV LA nepřetržitě informuje náčelníka PVO vševojskové armády o letech vlastního letectva v pásmu armády.

Oproti dřívějšímu způsobu součinnosti dochází k rozšíření informovanosti náčelníka PVO vševojskové armády o činnosti nejen stíhačích letectva (které dříve uskuťčoval s představitelem stíhačích letecké divize), ale o činnosti všech druhů letectva, včetně vrtulníků, které prolétávají při plnění bojových úkolů pásmem vševojsko-

vé armády. Cílem je zajištění bezpečnosti vlastního letectva.

Na stupni motostřelecké (tankové) divize součinnost s frontovým a vojskovým letectvem zajišťují skupiny bojového velení (SkBV). Tyto skupiny zabezpečují vzájemné rozpoznávání letectva a pozemních vojsk, navedení letadel na pozemní cíle v pásmu divize v bezprostřední blízkosti předního okraje pozemních vojsk. Při organizaci součinnosti rozdělujeme vyčleněné bojové úsilí vojskového letectva, které bylo divizi přiděleno, na úkoly a slaďujeme jeho činnost s raketovým vojskem a dělostřelectvem. S PVO divize slaďujeme postup a způsob vyrozumívání jednotek PVO o letech vlastních letadel v prostoru palby prostředků vojskové PVO.

K zajištění vzájemné bezpečnosti a zjišťování cílů zabezpečujeme jednak označování předního okraje vojsk pro letadla a jednak vzájemné označování objektů mezi letectvem a pozemními vojsky. K označování můžeme používat rádiové, radiotechnické a vizuální prostředky; dýmové, osvětlovací a signální pumy a střely, miny (střely) se stopovkou i manévry letadel. Označení zabezpečuje jak pozemní vojsko, tak letectvo ve prospěch pozemních vojsk, zejména při zjištění důležitých neumčených objektů. Jestliže informace má být předána rádiovými pojítky, zprostředkuje ji SkBV. V ostatních případech musíme signály pro označení dohovít.

Oproti dřívějšímu způsobu součinnosti je umožněna těsnější součinnost s náčelníkem PVO divize, který musí být informován o činnosti vlastního letectva v pásmu divize. Rovněž větší pozornost je věnována vytyčování předního okraje vlastních vojsk a vzájemnému rozpoznávání. Při přidělení vrtulníkové jednotky divizi, plánuje její využití a řídí bojovou činnost na bojišti. V rozsahu viditelnosti navádí SkBV letadla vojskového i frontového letectva na pozemní cíle.

Dalším místem pro součinnost pozemního vojska s letectvem je **naváděcí stanoviště (NS).** Umísťuje se zpravidla společně s VS protiletadlových raketových útvarů a organizuje bezprostřední součinnost stíhačích letectva s protiletadlovým raketovým vojskem armády. Kromě navádění vlastního letectva na pozemní a vzdušné cíle předává protiletadlovému raketovému útvaru informace o letech vlastního letectva v prostoru jeho bojové činnosti.

Organizace naváděcích stanovišť společně s protiletadlovými raketovými útva-

ry je novým prvkem v organizaci součinnosti. Tato stanoviště shromažďují a zpracovávají informace o vzdušné, radiační a chemické situaci. Navádí do prostoru bojové činnosti (na pozemní cíle) úderné skupiny a průzkumné letouny. Včas uvědomují SkBV o průletu vlastního letectva nad bojovými sestavami vojsk přiblížení letectva nepříteli.

Organizace součinnosti na uvedených stupních velení pozemního vojska s frontovým a vojskovým letectvem probíhá za účasti vševojskových velitelů s orgány letectva. V současné praxi probíhá v obecné rovině, což nezabezpečuje často dostatek konkrétních prostorových a hlavně časových údajů pro přesnější zplánování činnosti letectva. To má za následek, že letectví velitelé jsou nuceni stanovit podřízeným převážně plnění úkolů „na výzvu“ bez konkrétního časového určení. Způsob plnění úkolů na výzvu používá letectvo především na nově zjištěné cíle, zejména při činnosti proti raketovým jaderným prostředkům nepříteli a při náhlé změně dynamiky boje. Nemůže to být jediný způsob bojové činnosti. To by ve skutečnosti vytvořilo složitou situaci v plánování bojové činnosti a vzhledem k požadované vysoké operační pružnosti zásahu letectva by to kladlo vysoké nároky na včasné pronikání rozkazů ke vzletům do všech zainteresovaných součinnostních orgánů. Mohlo by se také stát, že pro plnění závažných úkolů by letectvo nemělo dostatek sil. Proto s cílem zvýšit plánovitost bojové činnosti letectva, zajistit včasnou informovanost součinnostních orgánů letectva a pozemního vojska a hlavně zajistit vzájemnou bezpečnost je nutné, aby pozemní vojsko zpřesnilo plánování jednotlivých fází boje a součinnostní orgány letectva to u štábů pozemního vojska vyžadovaly.

Novým orgánem velení a součinnosti na stupni frontu je **Středisko bojového velení stíhacímu letectvu letecké armády (SBV SL LA)**, které nahrazuje dosavadní představitele LA na VS PVO frontu. SBV SL LA se rozmisťuje společně s VS PVO frontu a je orgánem letecké armády s pravomocí organizovat součinnost a řídit bojovou činnost stíhacího letectva v souladu s rozhodnutím velitele letecké armády. Musí mít také vytvořeny podmínky a přehled o veškeré činnosti vlastního letectva v pásmu frontu, aby mohlo informovat VS PVO frontu a organizovat opatření k zajištění bezpečnosti vlastního letectva před palbou prostředků PVO pozemního vojska. V čele SBV SL LA je vždy zástupce velitele letecké armády.

Frontové letectvo a pozemní vojsko při odrážení náletů nepřátelského letectva působí buď v různých prostorech bojové činnosti, nebo v jednom prostoru. Při působení v různých prostorech bojové činnosti součinnost organizujeme s důrazem na styk obou prostorů. Nejsložitější je organizace součinnosti stíhacího letectva a PVO pozemního vojska v jednom prostoru bojové činnosti, kterou zabezpečujeme rozdělováním úsilí **podle výšek** (např. v malých a velkých výškách působí prostředky PVO vojsk a ve středních výškách stíhací letectvo), **podle směru** (sektorů), **podle čar, podle času a podle cílů**.

Na VS PVO frontu řešíme se střediskem bojového velení stíhacímu letectvu LA a se silami a prostředky protivzdušné obrany státu způsob velení součinností silám při odrážení hromadných úderů, malých skupin i jednotlivých letadel nepříteli, stanovení úkolů bojovým prostředkům, místa velení a navedení a způsoby součinnosti.

Zajištění bezpečnosti vlastního letectva při plnění úkolů v prostoru protiletadlového raketového vojska je jedním z hlavních úkolů součinnosti. Zahrnuje komplex opatření, jejichž cílem je zabránit odpálení protiletadlových řízených raket proti vlastním letadlům. To zabezpečujeme nepřetržitou součinností na místech velení letectva a PVO, naváděcích stanovištích a v oddílech PVO s osádkami letadel.

Velitelé a důstojníci štábů všech stupňů velení a navedení a osádky letadel musí spolehlivě znát bojové možnosti součinnostních útvarů a jednotek a způsoby jejich bojového použití, vzdušnou situaci a zvláště polohu vlastního letectva, přesné a včasné rozpoznání vzdušných cílů, způsoby a signály součinnosti.

Mezi zainteresovanými místy velení a navedení musíme mít nepřetržité spojení, včasnou a přesnou informovanost nejen o vzdušné situaci, ale i o přijatých rozhodnutích příslušných velitelů.

Osádky letadel musí respektovat zákaz vletu do prostoru účinné působnosti PLRV a zákaz přiletu na vlastní letiště přistání v tomto prostoru ze směru náletu vzdušného nepříteli mimo stanovené koridory s výjimkou letadel v nouzi a s malou zásobou paliva.

Piloti stíhacích letounů musí respektovat omezení dálky sblížení se skupinovými cíli postřelovanými PLRV na hodnotu minimálně 5 km a nutnost energického odpoutání od cíle po zteči ze zadní polohy nebo na rozkaz z VS.

Pro průlet vlastního letectva, zejména

dálkového a frontového bombardovacího se mohou prostorem bojové činnosti PLRV na vlastním území určovat vzdušné koridory, které zpravidla navazují na průletiště na čáře dotyku.

Je-li obsazené letiště v prostoru účinné působnosti vlastního PLRV, pak určíme

i letištní koridory. **Letištní koridory** volíme ve směru vzletové a přistávací dráhy o šířce cca 30 km a jejich délka sahá po hranice prostoru účinné působnosti prostředků PLRV. Koridory určuje velitel letecké divize (samostatného leteckého útvaru).

Přesná organizace součinnosti mezi frontovým letectvem a pozemním vojskem je nejdůležitějším předpokladem úspěšného splnění společných bojových úkolů. V současných podmínkách, kdy probíhá nepřetržitý proces technického zdokonalování prostředků vzdušného napadení, kdy časový faktor nabývá stále většího významu jsou kladeny zvýšené požadavky na zajištění součinnosti při společné bojové činnosti letectva s pozemními vojsky. Rychlému růstu a kvalitativnímu zdokonalení bojových prostředků pravděpodobného nepřítele můžeme čelit dokonalejší technikou, ale i pružnějším systémem velení a součinnosti.

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ TAKTICKÝCH CVIČENÍ

Týlové zabezpečení vojsk je jedním z druhů bojového zabezpečení a zahrnuje řadu úkolů — velení týlu; rozmísťování a přemísťování týlových útvarů a jednotek; určování, obsluhu, údržbu a obnovu komunikací; skladování a manipulaci s materiálem a doplňování vojsk materiálem; poskytování zdravotnické pomoci, evakuaci a léčení raněných; veterinární zabezpečení; kořistní službu; organizaci úklidu bojiště a materiální zabezpečení zajatců; ochranu a obranu týlů; odsuny a opravy materiálu.

Široký rozsah týlového zabezpečení od velitelů, štábů a týlových funkcí nářů vyžaduje značné úsilí a umění při jejich organizaci. Řešení týlového zabezpečení je důležitou složkou každého zámyslu a plánu bojové činnosti.

Úloha týlu v současných podmínkách vedení bojové činnosti neustále vzrůstá a proto chci některé zkušenosti z činnosti týlu získané při divizních a plukovních cvičeních zobecnit.

Velení týlu

Velení týlu je nedílnou součástí velení vojskům a svými silami, prostředky, způsoby a formami musí odpovídat charakteru boje. Jestliže je soudobý boj charakterizován rychlostí, rozhodností, manévrovostí, náhlými změnami situací, pak prostředky a metody velení týlu musí být takové, aby splňovaly podmínky pro úplné a včasné zabezpečení vojsk ve všech situacích.

K tomu slouží metodiky práce na TVS svazků a útvarů. Náčelníci týlu — ZV svazků a ZT útvarů vycházejí z toho, že jejich činnost se určitých obměnách denně opakuje a většinou si zpracovali schéma denní činnosti — viz **tabulku 1.**

Schéma denní činnosti dává přehled o úkolech, které musí týl denně plnit. Nemůže však dát návod plnění, který bude záviset na druhu bojové činnosti a na vývoji bojové a týlové situace.

Stále trvá řada nejasností v činnosti styčné skupiny týlu na VS. Po zrušení funkce jednoho z pomocníků náčelníka organizačně plánovací skupiny a ubytovacího důstojníka na týlu svazku je její vyčlenění z TVS na VS složitější. Praktické zkušenosti ukazují, že je výhodné ze všech složek rozmístěných na TVS vyčleňovat společnou styčnou skupinu. Může mít toto složení: výstroj-

Převzetí přísunu od PAZ	Kontrolní činnost	02,00
	Hlášení o převzetí přísunu	04,00
	Situační hlášení	06,00
	Upřesnění taktické situace	08,00
		10,00
		12,00
Odeslání týlového průzkumu	Upřesnění taktické situace	14,00
	Situační hlášení	16,00
Přesun TVS, automobilního praporu a skladů		18,00
Příprava zásobovacích proudů s přísunem k útvarům a do výdejního místa Odeslání průzkumů	Upřesnění přísunu z PAZ	20,00
	Upřesnění taktické situace	22,00
	Upřesnění přísunu útvarům a do výdejního místa	
Odeslání zásobovacích proudů k útvarům a do VM	Zpracování a předložení týlového souhrnného hlášení	
	Přesun TVS	
Návrat zásobovacích proudů do nového prostoru	Plánování na příští den - hlášení o převzetí TN - hlášení od útvarů o převzetí TN a převzetí zásob	

Tabulka 1

ní náčelník svazku, náčelník farmacie a zdravotnické techniky svazku, nebo jeden lékař ze zdravotnického praporu, jeden až dva příslušníci technického oddělení, jeden příslušník výzbrojní služby.

Jako nevhodné se ukázalo zařadit do styčné skupiny na VS veterinárního lékaře, neboť jeho pracovní činnost úzce souvisí s proviantní službou a jako jediný odborník své profese u svazku musí mít vytvořeny podmínky pro kontrolní činnost v divizním skladu proviantu, u útvarů i podmínky pro činnost v terénu.

Trvalé stanoviště NT-ZV svazku (ZT útvaru) je na TVS. Na VS vyjíždí pouze při plánování na příští den, nebo při zásadní změně v bojové činnosti. Přejíždí-li častěji mezi TVS a VS, stává se spojkou a ztrácí drahocenný čas. Běžné úkoly na VS řeší podle jeho pokynů styčná skupina TVS.

Při plánování bojového úkolu divize na příští den vyjíždí na VS plánovací skupina, zpravidla ve složení NT-ZV, NZS a NZPHM, jeden až dva příslušníci technického oddělení a jeden příslušník výzbrojní služby.

Má-li tato skupina všechno zplánovat v rozmezí 2—3 hodin (podle metodiky práce štábu divize), musí mít velmi konkrétně rozpracován postup práce, připravenou formalizovanou dokumentaci a mít příslušné materiální zabezpečení.

Rozhodující pro plánování týlového zabezpečení je přednesení zámyslu týlového zabezpečení předpokládané bojové činnosti veliteli, který po jeho schválení je základním prvkem, z něhož NT-ZV svazku (ZT útvaru) vychází při zpracování plánu týlového zabezpečení i dalších dokumentů a který ovlivní velení i řízení týlu.

Zámysl o týlovém zabezpečení bojové činnosti na příští den je výhodné mít připraven jako formalizovanou dokumentaci. Jeho šířka bude záviset na vyhrazeném čase (nebude vždy stejný), jak velitel zná týlové zabezpečení a na konkrétní situaci. V návrhu veliteli půjde zásadně o závěry, vývody a návrhy, neboť na detaily nemá velitel dostatek času a pokud se o ně bude zajímat, dá k nim doplňující otázku.

V zámyslu týlového zabezpečení musí NT-ZV svazku zdůraznit to, co je v dané konkrétní situaci rozhodující co musí velitel rozhodnout osobně, co je nutné řešit v součinnosti s ostatními náčelníky druhů vojsk, to co bude uvedeno v rozhodnutí velitele, požadavky na velitele a na závěr uvést, zda týl je schopen bojový úkol zabezpečit, popř. za jakých podmínek.

Někteří velitelé svazků a útvarů se vyhýbají tomu, aby ve svém rozhodnutí vyhlásili hlavní zásady organizace týlu podle předpisu Vševojsk-1-1, čl. 551 s odůvodněním, že ve stejném předpise čl. 52 (obsah rozhodnutí velitele) toto uvedeno není, že není dostatek času a že jeho rozhodnutí je pak příliš rozsáhlé. Velitel by měl respektovat předpis a ve svém rozhodnutí uvést podle konkrétní situace třeba i zkrácené organizaci týlu, zásobovací činnosti a zdravotnické zabezpečení.

Zpracování týlového nařízení při cvičeních zpravidla není problémem a obsahově odpovídá předpisu Týl-1-1, čl. 44 a 45. Nedostatky jsou v jeho opožděném doručování k vykonavatelům. Je třeba trvat na zásadě, že doručení musí být rychlé a musíme je zdvojit. Jeho převzetí musí podřízený potvrdit. Jen tak můžeme vytvořit podmínky pro souběžné plánování týlu se vševojskovým štábem.

V časové tísní je reálné zpracovávat týlové nařízení na VS a doručit je současně s bojovým rozkazem podřízeným. K hlavním útvarům kurýrem, kte-

rý doručuje bojový rozkaz, a k ostatním prostřednictvím náčelníků druhů vojsk. Zdvojujeme je signální tabulkou rádiem. Útvarům, s kterými má spojení TVS, je předáme přímo, ostatním v rádiové síti náčelníků druhů vojsk z velitelského stanoviště.

Další možnost předání je při doručování písemného týlového souhrnného hlášení (k době doručení týlového souhrnného hlášení ale zpravidla není ještě nařízení zpracováno), nebo je pošleme samostatným kurýrem.

Ve všech případech to předpokládá mít na VS cyklostyl, týlové nařízení rozmnožovat a doručovat přednostně vševojskovým útvarům, které plní rozhodující bojovou činnost.

Po vydání týlového nařízení na VS a organizaci nejdůležitější součinnosti se plánovací skupina vrací na TVS, kde dopracuje ostatní dokumenty již za účasti ostatních náčelníků služeb a funkcionářů.

Plán týlového zabezpečení na stupni svazku rozpracuje plánovací skupina na VS a dokončuje po návratu na TVS a po ukončení další součinnosti v rámci TVS i VS. Současně s ním zpracovává NT-ZV týlový rozkaz.

Někteří týloví funkcionáři svazků si dosud neujasnili, proč mají na TVS vést tři mapy — pracovní mapu NT-ZV, výkazovou mapu a plán týlového zabezpečení.

Pracovní mapa NT-ZV slouží k jeho osobní potřebě a musí v ní mít zakreslenou poslední taktickou i týlovou situaci a základní údaje z plánu týlového zabezpečení, které potřebuje k rozhodování (předpokládané prostory rozvinutí svého, nadřazeného i podřízených týlů a zdravotnických zařízení, rozvíjení přísunových a odsunových cest atd.). Vede ji osobně NT-ZV.

Výkazová mapa slouží k zaznamenávání bojové i týlové situace a vede se pro celé TVS. V ní je zakreslena podrobně situace nepřítelů, vlastního týlu o dva stupně níže a nadřazeného týlu, popř. teritoriální zařízení. Vede ji náčelník organizačně plánovací skupiny, nebo důstojník týlu pro dopravu.

Plán týlového zabezpečení se zpracovává na období plnění stanoveného úkolu a musí být na samostatné mapě, neboť je na něm zakreslena předpokládaná bojová činnost a předpokládaná činnost týlů. Plán týlového zabezpečení je trvale na TVS a na zpracování se podílejí všichni funkcionáři za řízení NT-ZV.

Každá z uvedených map má svoji nezaměnitelnou funkci. Upřesnění rovněž vyžaduje činnost náčelníka divizních skladů. Osvědčilo se, aby jeho stanoviště bylo u náčelníka organizačně plánovací skupiny, za jehož řízení se podílí na zpracování plánu přísunu, plánu převzetí (odběru) materiálu od nadřazeného, organizuje součinnost s náčelníky služeb umístěných na TVS, přenáší dílčí úkoly na velitele automobilního praporu a náčelníky skladů. Vede operativní přehled materiálu divizních skladů. Se štábem automobilního praporu se podílí na zpracování rozkazů pro přísuny, pro zřízení výdejního místa, rozkazů pro průzkum a přesun divizních skladů, plánech ochrany a obrany TVS. Osobně řídí převzetí zásob od nadřazeného týlu a sestavení přísunových proudů.

Ostatní příslušníci divizních skladů mají pracoviště u skladů, což znamená výbrojního s první automobilní rotou, pohonných hmot u třetí automobilní roty a ostatní u druhé automobilní roty.

Materiál divizních skladů, předepsaný jejich tabulkami počtů, včetně mechanizačních prostředků se veze na vozidlech automobilního praporu, neboť divizní sklady své dopravní prostředky nemají.

Rozmísťování a přemísťování týlu

Podle předpisu Oper-2-1, čl. 33 a Týl-1-1, čl. 48 týlové velitelské stanoviště je prvkem velení vojskům, kde činnost řídí zástupce velitele svazku (útvary) pro týl a rozmísťuje se zpravidla v prostoru týlových útvarů (jednotek). Toto ustanovení předpisů je nutné důsledněji při cvičení přenášet do praxe a pokud to situace velení týlu vyžaduje rozmísťovat TVS i mimo divizní (plukovní) sklady. Zatím jen málo NT-ZV (ZT) rozmísťuje a přemísťuje TVS samostatně a stereotypně se drží zásady mít TVS u skladů.

Mnozí týloví funkcionáři vzhledem k tomu, že týly většinou cvičí na snížených počtech, podceňují průzkum prostorů rozmístění, rozmístění a přemístění TVS. TVS divize se sklady, automobilním praporem a polními pekárny představuje přibližně do 500 osob, do 250 vozidel a 100 přívěsů. K jeho rozmístění je třeba prostor nejméně 7×8 km ($50-60$ km²) nebo 3-4 vesnice (zpravidla na 1 ha se rozmístí 8-10 vozidel, jednotlivé sklady mají mezi sebou vzdálenost 300 až 500 m).

Základním požadavkem na rozmístění TVS divize je zabezpečení spolehlivého spojení s VS, s TVS podřízených a nadřízených stupňů i uvnitř TVS, musí umožňovat pohyb vozidel a zabezpečovat jeho odolnost (nezamořený prostor, ochranu a obranu atd.).

Rozmístění TVS, divizních skladů a polních pekáren vyplývá z jeho organizace a předurčení činnosti. V podstatě se rozmístí ve 4-5 kolektorech — viz **obr. 1**. Způsob rozmístění musí zabezpečit týlový průzkum a současně rychlé zaujetí prostoru TVS.

Týlový průzkum organizujeme prakticky i vícekrát denně a proto složení průzkumné skupiny, úkoly a metodika činnosti budou většinou obdobné. Je tedy výhodné určené funkcionáře průzkumné skupiny neměnit.

Uvedu možné složení týlové průzkumné skupiny: velitel (zpravidla jeden z příslušníků štábu automobilního praporu), velitel čtyř týlového zabezpečení automobilního praporu, chemický instruktor praporu, výkonní praporčíci automobilních rot a z každého skladu jeden příslušník a jeden příslušník polních pekáren. Průzkumu se přiděluje jedno nákladní vozidlo střední a rádiová stanice R-105. Na vozidle je naložen vytyčovací materiál.

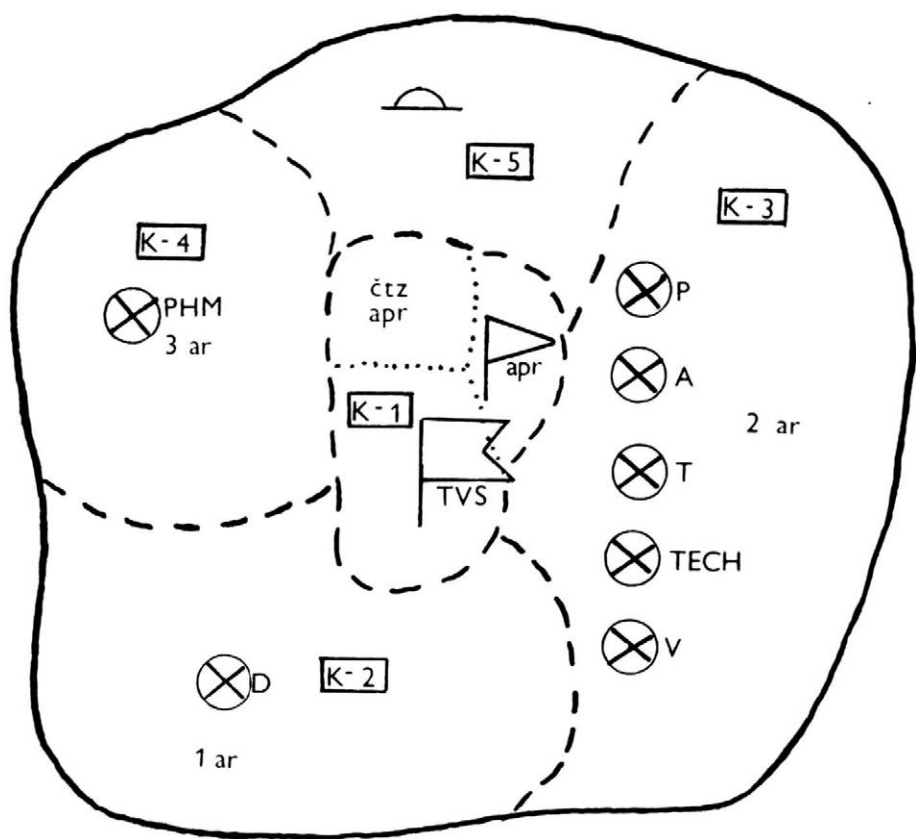
Velitel průzkumné skupiny zabezpečí průzkum osy přemístění a prostoru rozmístění kolektoru 1. Průzkum prostoru rozmístění ostatních kolektorů zabezpečí výkonní praporčíci s příslušníky skladů.

Velmi důležitou úlohu pro průzkum a rychlé zaujetí prostoru rozmístění TVS a týlu má úplné materiální vybavení průzkumné skupiny. Jsou to směrovky, označení kolektorů (zpravidla značkami a písmeny A, B, C, D, E) a tabulky s evidenčními čísly vozidel, které se umísťují přímo na předpokládané stanoviště vozidla.

Při zaujímání prostoru nikdy není dostatek orgánů na závadění vozidel na určená stanoviště a vytyčení je plně nahradí, neboť řidiči se podle něho orientují a své stanoviště najdou samostatně.

Průzkum v předpokládaném prostoru rozmístění TVS a divizních skladů a vytyčení stanovišť trvalo průzkumné skupině asi 60-90 minut (v závislosti na vhodnosti prostoru pro rozmístění).

Vzhledem ke sníženým počtům osob a vozidel při cvičeních se do vědomí týlových funkcionářů vžilo, že přemístění TVS, automobilního praporu se sklady a polních pekáren musí probíhat vcelku. To je ovšem jedna z možných variant. Při soudobých požadavcích na nepetržitost velení a skrytý manévr

Obr. 1

je reálnější přemístit TVS jako prvek velení samostatně a za ním přesunovat automobilní prapor se sklady a polními pekárny.

Při předpokládaném denním postupu vojsk za útoku 40–60 km se bude TVS a divizní sklady přesunovat zpravidla 2× denně (každý přesun na vzdálenost 20–30 km) a polní pekárny většinou 1× denně.

TVS jako prvek velení představuje asi 15 vozidel (bez velení apr a jeho týlu). Jeho svinutí a rozvinutí trvá cca do 20 minut a proud dosáhne délky cca 600 m, což umožňuje jeho rychlý pohyb po komunikacích. Vzdálenost 30 km překoná za 50–60 minut a tím celkový čas na přemístění nepřesáhne 90–100 minut. Bude-li se TVS přesunovat s divizními sklady, nedosáhne rychlosti jako při samostatném přesunu a tím částečně ztrácí svoji akceschopnost.

Z tohoto hlediska je výhodnější přesunovat TVS jako prvek velení za řízení jednoho z jeho příslušníků a v dalším sledu přesunovat velení apr a automobilní roty se sklady za řízení velitele apr. Polní pekárny přesunovat samostatně.

Kdy bude probíhat přesun TVS a divizních skladů, nemůžeme přesně stanovit. Můžeme ale předpokládat, že první přesun proběhne v poledních hodinách

a druhý ve večerních hodinách. Přitom večerní přesun bude probíhat v jiné organizaci.

Vzhledem k nutnosti doplnit materiál ve večerních hodinách od svazku k útvarům a k ránu převzít armádní přísun, musíme již v prostoru rozmístění týlu v odpoledních hodinách organizovat přísunové proudy k útvarům, popř. i do výdejního místa svazku. Tyto proudy musí vyjíždět kolem 18.00 hodiny, aby byly u útvarů kolem 20.00 hodiny, do 22.00 hodin předaly zásoby útvarům a do 24.000 hodin se vrátily do nového prostoru rozmístění týlu svazku a připravily se k převzetí přísunu armády. Po odeslání přísunových proudů k útvarům a do výdejního místa svazku se teprve přemístí zbytek divizních skladů. TVS bude nutné přemístit v závislosti na VS tak, aby TVS bylo schopné včas zahájit plánování týlového zabezpečení na příští den.

Tento systém potvrdila i zkušenost, že přísunové proudy od svazku k týlům musí být připraveny k 18.00 hodin. V tuto dobu přijíždějí na TVS od týlů útvarů styční funkcionáři s týlovým situačním hlášením. Po předání týlového situačního hlášení si odvedou jim určené přísunové proudy. Výhodou tohoto systému je, že není nutné stanovovat místa styku a že styčné orgány nejlépe znají poslední prostor rozmístění svého týlu i osu přesunu a mohou rychle přísunový proud k němu dovést.

Prvý sled týlu se bude za útoku přemísťovat samostatně. Zdravotnické etapy budou postupovat bezprostředně za vojsky a zastavovat nebo rozvíňovat se budou podle skutečného počtu raněných. Vyčleněné zásoby materiálních prostředků do prvního sledu týlu (zpravidla jednodenní norma spotřeby munice, PHM a proviantu u svazku pro pluk, u pluku pro prapor) se budou přesunovat skoky za některým z týlů pluku (praporu). Po předání zásob se prázdná vozidla vrátí ke svému týlu.

Polní pekárny je výhodné z hlediska jejich funkční činnosti přesunovat jednou denně a tím jim zabezpečit čas na pečení chleba. Upečený chléb pro přísun v daný den musí být přesunut tak, aby byl v proviantním skladě svazku k 15.00 hodině, kdy se začnou tvořit přísunové proudy k útvarům a do výdejního místa.

Zkušenosti ukazují, že přemístění TVS a divizních skladů i polních pekáren má své zákonitosti a požadavky a nelze je opomíjet, neboť tím by týl divize nemohl splnit svůj úkol.

Zásobování materiálem

Při zkušebním nakládání některých druhů materiálu na typy vozidel z národního hospodářství jsme získali poznatky, že tato vozidla budou částečně ovlivňovat zásobovací činnost. Ložné plochy velkotonážních vozidel a návěsů jsou 160 cm i více od vozovky. To znamená, že při nakládání materiálu z ramp (jsou většinou 120 cm vysoké) a při nakládání na střední a těžká vozidla nemůžeme používat nízkozdvíhací vozíky, rudly a malou mechanizaci. K překládání můžeme využívat pouze vysokozdvíhací vozíky, autojeřáby nebo hydraulické ruky.

Bočnice velkotonážních vozidel jsou převážně 0,5—1 m vysoké, kovové, dělené a nejdou sklopit. Při odstrojování je nutné klanice bočnic vyjmout. Konstrukce pro vozové plachty jsou náročné na demontáž. Při současné praxi, že vozidla odstrojujeme v prostoru před naložením a ustrojujeme v prostoru po naložení, to předpokládá mít vyčleněnou skupinu lidí s vozidlem, která pomůže řidiči s odstrojením a ustrojením a oblouky s plachtami mezi oběma prostory v době nakládání materiálu převezte.

Značná šířka, délka a váha návěsů jim neumožní pohyb mimo pevné komunikace, ztěžují otáčení a couvání. Vyžaduje to překládat materiál pouze na tvrdých překladištích, nejezdit na polní a lesní cesty a do terénu (např. žádání z návěsů nedojet s municí do palebných postavení dělostřelectva umístěných na travnaté louce na mírném svahu).

Pro manipulaci s paletovým materiálem u kontejnerů museli jsme používat na složení zadním čelem vysokozdvíhový vozík s nosností nad 1000 kg.

Výška kontejnerů naložených na návěsech dosahuje 3,90 m Z toho vyplývá požadavek určovat pro přesun kontejnerů samostatnou osu s dostatečnou únosností a se světlou podjezdovou výškou nejméně 4 metry.

Při nakládání munice na velkotonážní vozidla jsme dosahovali značně rozdílný koeficient vytiženosti — viz **tabulku 2**.

Při hromadném doplňování pohonných hmot do bojové techniky, zejména do tanků, se opět potvrdilo, že nejrychlejší je, když se rozvinou technické prostředky pro doplňování (souprava hromadného doplňování — SHD 10, nebo plniče pozemní techniky — AC 138) a bojová technika k nim přijíždí. Při této metodice lze v závislosti na technice služby PHM doplnit tankový prapor ve výši 0,5 náplně do 10 minut.

Velmi se osvědčilo používání pro konzervaci munice přípravku REVAX 30, čímž odpadá odkonzervace tankových a dělostřeleckých nábojů. Tím se snižují časy doplnění a přípravy munice ke střelbě až o 50 %.

Značné zkušenosti jsme získali při rozvíjení výdejních míst materiálu na stupni svazku. Jednoznačně se potvrdilo, že zřizovat výdejní místo vyžaduje značnou organizaci, vyčlenění sil a prostředků a že není účelné je vytvářet denně na vzdálenost 10—15 km před prostorem rozmístění divizních skladů. Pokud nejsou narušeny komunikace a v pásmu bojové činnosti nejsou závažnější překážky (řeky, horské průsmyky, zamořené prostory), je výhodnější, aby si některé samostatné prapory (oddíly) odebíraly materiál přímo v divizních skladech. Jako nejvýhodnější doba odběru je při doručování týlového souhrnného hlášení kurýrem na TVS.

Při praktickém doplňování zásob se potvrzuje požadavek přehodnotit současný stav rozložení pohyblivých zásob munice a částečně pohonných hmot. Zásobovací činnost by značně zjednodušila, kdyby u motostřeleckého a tankového praporu, u pluku a u divize byla výše pohyblivých zásob stanovena ve výši průměrné denní spotřeby. To by umožnila doplňovat materiál jednou denně a návaznost výše zásob na jednotlivých zásobovacích stupních.

Činnost týlu mohou kladně ovlivňovat velitelé svazků a útvarů tím, že je budou považovat za nedílnou součást velení vojskům, že budou svým zástupcům pro týl včas ukládat úkoly a vytvářet podmínky pro jejich splnění, vyžadovat od nich udržování nepřetržité součinnosti s ostatními náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, a že budou kontrolovat jimi plněné úkoly. Vždyť předpis Vševojsk-1-1 v čl. 549 jim ukládá: „... Všestranné a plynulé týlové zabezpečení vojsk je jednou z rozhodujících podmínek úspěšného vedení bojové činnosti a nejdůležitější povinností velitelů.“

Týloví funkcionáři musí iniciativně hledat a prosazovat progresivní metody práce s cílem zkracovat časové normy ve velení týlu a v materiálním i zdravotnickém zabezpečení.

Naložení munice na velkotónážní vozidla

Tabulka 2

Vozidlo					Druh munice	Rozměry a váha truhlíku				Počet ložených truhlíků	Hmotnost nákladu v kg	Koeffi- cient vytížení
typ	nosnost	ložná plocha		bočnice		d	š	v	kg			
		d	š									
Š 706 MT V-5	8,6	6,1	2,42	1,0	122 JROF	3,0	0,32	0,26	105	56	5.768	0,67
					100 JOF	1,22	0,41	0,23	73	120	8.460	0,98
					57 JOSr	0,6	0,55	0,17	42	204	8.568	0,99
					122 EOF H-38	1,0	0,42	0,23	73	120	8.760	1,02
AV 7 t -S	7,0	5,0	2,34	0,48	122 JROF	Rozměry a váha truhlíku stejná				14	1.424	0,2
					100 JOF					40	2.920	0,41
					57 JOSr					84	3.528	0,5
					122 EOF H-38					66	4.818	0,68
Š 100.05	7,8	6,1	2,42	1,0	122 JROF					70	7.280	0,93
					100 JOF					105	7.665	0,98
					57 JOSr					264	11.088	1,42
					122 EDF H-38					110	8.030	1,02
AV 11 t	11,0	7,4	2,42	1,0 + 1,0	122 JROF					84	8.736	0,78
					100 JOF					150	10.950	1,0
					57 JOSr					264	11.088	1,0
					122 EDF H-38					200	14.600	1,32
Š 706 TN	N-15	8,1	2,40	0,80	122 JFOF					84	8.736	0,58
					100 JOF					155	11.350	0,75
					57 JOSr					336	14.112	0,94
					122 EDF H-38					190	13.870	0,92

Vojenská metrologie

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka-inženýra R. P. Pokrovského, uveřejněný v sovětském časopise „VOJENNAJA MYSL“ čís. 9/1978.

V systému vzájemně závislých a rozvíjejících se odvětví znalostí o válce a armádě neustále vznikají nové vědecké směry, jejichž vznik podmiňuje vědeckotechnický pokrok ve vojenství a změna charakteru soudobé války. Jedním z takových směrů je vojenská metrologie (= nauka o mírách velikosti různých fyzikálních a technických veličin, metronomie, Slovník cizích slov, SPN, Praha, 1966, s. 229), která vznikla v důsledku zvětšení rozsahu a úlohy měření parametrů a charakteristik různých objektů a procesů v průběhu bojové přípravy a bojové činnosti vojsk. Bez měření není možná výroba, zkoušky a exploatace soudobé složité výzbroje a bojové techniky. K jejich ohodnocení jsou nezbytné početné a přesné měřicí přístroje.

Hodnocení kvality práce a účinnosti výzbroje a vojenské techniky musí probíhat ve všech etapách jejich životnosti — v době rozpracování, ve výrobě, při zkouškách,

v procesu převzetí do armády a v exploataci. Nezabezpečíme-li přitom vysokou kvalitu měření, dochází k možným velkým ztrátám v účinnosti výzbroje.

Další rozvoj vědy, techniky a vojenství zákonitě vedl k nezbytnosti hlubokého teoretického chápání procesů měření, jejich vlivu na účinnost výzbroje, vojenské techniky a v celku na splnění bojových úkolů, vědeckého zdůvodnění metod plánování a měření u vojsk, tj. ke vzniku a formování nového specifického odvětví vědeckých znalostí — vojenské metrologie. Cílem tohoto článku je objasnit hlavní aspekty tohoto odvětví vědy, objasnit

- úlohu měření ve vojenství,
- předmět, obsah a metody vojenské metrologie,
- specifické rysy vojenské metrologie a její místo v systému vědeckých znalostí,
- některé otázky podstaty a dalšího rozvoje vojenské metrologie.

Měření parametrů a charakteristik různých objektů a procesů se staly zákonitými jako důsledek vědeckotechnického pokroku ve všech sférách lidské činnosti, včetně vojenství.

Účinné řízení boje a přijetí správného rozhodnutí velitele k použití zbraní v současné době jsou nemyslitelné bez hodnověrných informací o stavu výzbroje a vojenské techniky, osob, prostředí a mate-

riálních prostředků, používaných v průběhu bojové činnosti. Získat můžeme tyto informace zpravidla jen na základě přesných a početných měření, která se stala neoddelitelnou součástí činnosti vojsk a podstatně se projevují na jejich bojové pohotovosti a účinnosti výzbroje. Při přípravě a v průběhu bojové činnosti používají vojska v širokém měřítku topograficko-geodetické a meteorologické přístroje, měřicí prostředky chemického a radiačního průzkumu, lékařské měřicí přístroje i početné prostředky měření taktických a technických parametrů výzbroje, fyzikálně chemických vlastností a kvalitativních charakteristik materiálně technických prostředků.

Zvláště mnoho měřicích přístrojů používají při exploataci soudobé výzbroje, která slučuje zpravidla velký počet systémů, zařízení a agregátů různého principu činnosti. V současné době prakticky ani jeden vzor výzbroje (např. raketový nebo letecký komplex) nemůžeme použít, neuskutečnili-li na něm měření mnoha parametrů a charakteristik. Ke zhodnocení jeho technického stavu, určení správné činnosti, zjištění závad, nesprávností a stanovení jejich příčin, prognózování bezpečnostní práce, seřízení a regulace na jednom typu výzbroje a vojenské techniky střední složitosti často měříme desítky tisíc parametrů s využitím mnoha set měřicích přístrojů. Podle propočtů při bojové a technické obsluze elektronických systémů asi 70 % vynaložené práce připadá na vykonání měřicích operací.

Vzrostly i požadavky na přesnost měření, jejich spolehlivost a rozsah. Požadovaná přesnost měření většiny fyzikálních veličin, které určují bojové kvality výzbroje a vojenské techniky, je vyšší v posledních 20—25 letech sto až tisíckrát. Jestliže dříve relativní chyby měření frekvence elektromagnetického vlnění,

hodnocené veličinou $10^{-5} - 10^{-6}$ (tisíciny procenta), byly plně dostatečné a uspokojovaly prakticky všechny spotřebitele, pak v současné době např. pro kontrolu vysoce stabilních generátorů, používaných v navigačních a některých spojovacích systémech, jsou zapotřebí měřicí přístroje s relativní chybou $10^{-10} - 10^{-11}$ a menší (tj. milióntiny procenta). Časové intervaly, které bylo třeba měřit s vysokou přesností, tvořily dříve od 0,001 do 100 sekund. Nyní v systémech navigace musíme měřit od miliardtin sekundy do mnoha stovek sekund.

Stále rostoucí technické vybavení armád a zavedení nových druhů bojové techniky do výzbroje vyzvaly nutnost měřit optické, tepelné, magnetické, světelné a jiné fyzikální veličiny. Zvýšil se rovněž význam včasných a přesných měření složení a vlastností celé řady plynů a kapalin, které používáme v soudobé bojové technice. Existující metody a prostředky měření podchycují asi 500 druhů veličin a ukazatelů kvality.

Proto dosažení požadované kvality měření u vojsk se stalo cílem specifické činnosti k metrologickému zabezpečení bojové přípravy a bojové činnosti útvarů a svazků armád. Rozmanitost a důležitost úkolů takového zabezpečení ke zvýšení bojové pohotovosti útvarů a svazků měly za následek nezbytnost rozpracování a vědecké zdůvodnění způsobů zvýšení účinnosti měření u vojsk.

Tak na styku vojenství, obecné metrologie a měřicí techniky začala se formovat metrologie, která se nyní proměnila v samostatné odvětví vědy o měřeních, metodách a prostředcích dosažení jejich potřebné kvality s cílem zabezpečit bojovou pohotovost a bojeschopnost vojsk, vysokou účinnost výzbroje a vojenské techniky.

Předmětem zkoumání vojenské metrologie je metrologické zabezpečení vojsk. V úzkém slova smyslu zahrnuje tento pojem zabezpečení vojsk potřebnou měřicí aparaturou a metodikami měření. V širokém slova smyslu metrologické zabezpečení představuje cílevědomou činnost ke stanovení a použití komplexu vědeckých a organizačně technických principů, pravidel, norem, metod a prostředků k dosažení požadovaného rozsahu a kvality měření parametrů a charakteristik vojenské techniky, prostředí, materiálně technic-

kých prostředků a rovněž stavu zdraví osob.

Do komplexu opatření k metrologickému zabezpečení vojsk patří:

— rozpracování vědeckých základů a organizačně technických principů dosažení jednoty a přesnosti měření,

— zabezpečení vojsk potřebnými měřicími přístroji, systémy, komplexy a metodikami měření,

— zdůvodnění a zahrnutí požadavků na metrologické zabezpečení nově zpracova-

né a modernizované vzory výzbroje a vojenské techniky do úkolů,

- metrologická expertiza výzbroje a vojenské techniky v jednotlivých etapách rozpracování, výroby a exploatace,

- hledání a zavedení nových metod měření a zdokonalování způsobů kontroly parametrů výzbroje a vojenské techniky,

- rozpracování požadavků na prostředky měření a měřicí kontroly, systém a předávání rozměrů jednotek fyzikálních veličin od etalonů k pracovním měřicím přístrojům (tzv. zkušební schéma),

- exploatace prostředků měření a jejich oprava,

- zdokonalování řídicí a normativně technické dokumentace,

- příprava kádrů vojenských metrologů.

Mezi těmito vyjmenovanými opatřeními má prvořadý význam zabezpečení vojsk soudobými vysoce přesnými a spolehlivými prostředky měření. Po organizační stránce plní tento úkol odpovídající objednávající správa.

Předmětem vědeckých výzkumů při formování jednotné nomenklatury prostředků měření, přeúčtených pro měření u vojsk, jsou především metody hodnocení technického stavu, diagnostiky a prognózování praceschopnosti vzorů a komplexů výzbroje a vojenské techniky. K tomu, abychom omezili růst počtu měřených parametrů a charakteristik v procesu exploatace, hledáme takové nové metody, které umožňují měřením minimálního počtu parametrů (ideálně jednoho) získat hodnověrné informace o technickém stavu objektů.

Složení měřených (kontrolovaných) parametrů a charakteristik výzbroje obvykle určujeme již v etapě projektování. Proto musíme rozpracovat metody minimálně nezbytného počtu měřených parametrů, minimalizace jejich souhrnu a prověrky správnosti volby. Tyto úkoly musíme plnit při zdůvodňování požadavků na rozpracované vzory a komplexy výzbroje a vojenské techniky, jejich projektování a rovněž v průběhu metrologické expertizy projektů.

S tímto problémem souvisí úkol rozpracování vysoce přesných a spolehlivých metod měření, kterých bychom mohli používat u vojsk. Zvláště složité a ne zcela řešené jsou úkoly měření složení a vlastností kapalin a plynů, zrychlování, velkých a malých hmot, dále i akustická a lékařská měření.

Obecným úkolem vojenské metrologie je rozpracování vědeckometodických a organizačně technických základů metrologi-

kého zabezpečení vojsk, zkoumání zákonitostí měření u vojsk, formování a zdůvodňování požadavků na metody a prostředky měření. Tento úkol zahrnuje řadu vědeckých problémů, ke kterým patří:

- rozpracování vojenských metodických základů plánování, organizace a řízení metrologického zabezpečení vojsk v míru a v bojových podmínkách,

- hledání kritérií a metod kvantitativního hodnocení vlivu metrologického zabezpečení na účinnost výzbroje a bojeschopnost vojenských jednotek,

- hledání a rozpracování metodologie systémového přístupu k určení složení a charakteristik vojenských prostředků měření, předurčených ke stanovení taktických parametrů komplexů výzbroje a vojenské techniky.

Řešení těchto problémů souvisí s rozpracováním metodologických základů určení požadavků na metrologické zabezpečení rozpracovávaných a modernizovaných vzorů a komplexů výzbroje a vojenské techniky, vědeckých základů exploatace a zkoušek vojenských měřicích prostředků a systémů, principů unifikace a standardizace metod a prostředků měření, které odpovídají požadavkům vojsk, dále s hledáním způsobů účinnosti a spolehlivosti metod předávání rozměrů jednotek fyzikálních veličin od etalonů k pracovním měřicím prostředkům u vojsk.

Jednou ze zvláštností metrologických problémů ve vojenství je komplexní charakter měření. To vyžaduje zkoumat tyto problémy z jednotného hlediska, dosáhnout nejvyšší bojové pohotovosti a bojeschopnosti vojsk. Proto metodologickým základem vojenské metrologie je systémový přístup k hledání součinnosti prostředků a objektů měření vojenského určení. Hlavními rozlišovacími rysy takového přístupu jsou:

- analýza existujících a perspektivních objektů metrologického zabezpečení (včetně vzorů a komplexů výzbroje a vojenské techniky),

- hledání jeho zvláštností v podmínkách soudobé války a perspektiv vývoje kontrolní a měřicí aparatury.

Analýza a určení perspektiv rozvoje systému metrologického zabezpečení vojsk, rozpracování požadavků na něj v celku a na jeho jednotlivé články, stanovení hlavních směrů rozvoje vojenské kontrolní a měřicí techniky jsou možné jen na základě přesných znalostí spojitostí mezi efektivností a ukazateli kvality metrologického zabezpečení. Proto specifickou metodou vojenské metrologie je rozpracování

a optimalizace modelů procesů metrologického zabezpečení (včetně měření a měřené kontroly výzbroje) s cílem rozpracování a zdůvodnění požadavků na metody a prostředky měření. Matematickým základem metod, používaných ve vojenské metrologii, jsou teorie operačního výzkumu, účinnosti, pravděpodobnosti, matematické statistiky, hromadné obsluhy a velkých systémů.

Radu problémů a úkolů vojenské metrologie těžko můžeme ovlivnit formalizací a nemůžeme řešit přesnými matematickými metodami. Proto je pro ni charakteristické široké používání metod modelování, znaleckého zhodnocení, experimentu v průběhu vojenských cvičení, zkušební exploatace atp. Zobecnění zkušeností metrologických orgánů a praxe exploatace měřicích přístrojů u vojsk jsou nezbytnými podmínkami úspěšného plnění metrologických úkolů, prověrky správnosti výsledků teoretických výzkumů. Analýza výsledků zkoušek vojenských prostředků měření a údajů, získaných při jejich ex-

ploataci, představuje spojení svérázné „zpětné vazby“ mezi teorií a praxí a umožňuje zhodnotit kvalitu vojenských metrologických výzkumů.

Výsledkem výzkumů k problémům vojenské metrologie jsou nové, dokonalejší organizačně metodické a technické formy metrologického zabezpečení vojsk, které jsou obsahem základních dokumentů: norem, směrnic, předpisů, návodů atp. V průběhu výzkumů rovněž dochází k rozpracování doporučení a návrhů na zdokonalení metod a prostředků metrologického zabezpečení, obecných požadavků na ně. Na základě těchto dokumentů se realizují objednávky vojenských prostředků měření, jejich zkoušky a exploatace u vojsk.

Zakotvení praxí prověřených výsledků vědeckých výzkumů a získaných pokrokových zkušeností v řídicích a normativních dokumentech normalizuje metody a prostředky metrologického zabezpečení, napomáhá zvyšování jejich účinnosti a racionálnějšímu snižování nomenklatury vojenských měřicích přístrojů.

Praxe měření u vojsk se podstatně liší organizačními, metodickými a technickými aspekty od praxe měření v národním hospodářství nebo ve vědeckých výzkumech.

Měřicí přístroje pro národní hospodářství zdaleka ne vždy můžeme využít u vojsk. Potíže vznikají zejména při zabezpečování vhodnosti prostředků měření se vzory výzbroje. Vysoké požadavky na bojovou pohotovost výzbroje podmiňují ve vojenských měřicích přístrojích používat taková technická řešení, která snižují na minimum pomocné operace k přípravě přístrojů a zkracují dobu samotného měření. Toho zpravidla dosahujeme jejich automatizací. Zvláštnosti použití vojenských přístrojů vyplývají z nutnosti současného měření řady parametrů a charakteristik s tím, abychom podle jejich vzájemné závislosti a uspořádání mohli zhodnotit charakter průběhu procesů ve vzorech výzbroje. Vojenské měřicí přístroje můžeme charakterizovat odolností vůči působení vnějších i umělé vytvářených faktorů, tj. vibrací při přepravě, nízkých a vysokých teplot, značné vlhkosti, tlakové vlny atd.

Při rozpracování požadavků na perspektivní vojenské prostředky měření musíme počítat se všemi zvláštnostmi jejich použití u vojsk. Úkol formování a zdůvodnění těchto požadavků můžeme řešit jen v průběhu vědeckých výzkumů s přihlédnutím k vědeckotechnickým výsledkům v oblasti

měřicí techniky a k požadavkům vojsk.

Specifické jsou také organizačně technické formy metrologického zabezpečení vojsk. Na rozdíl od metrologických orgánů národního hospodářství, které působí na základě teritoriálního principu, odpovídající orgány u vojsk odrážejí strukturu ozbrojených sil.

Nutnost zabezpečení měření v podmínkách bojové přípravy a bojové činnosti vojsk vyžaduje rozpracování a široké zavedení zabudovaných kontrolních měřicích přístrojů i systémů, měřicích pojezdových komplexů a laboratoří.

Zdokonalování organizačně technických základů metrologického zabezpečení vojsk vyžaduje vědecká zkoumání, která berou v úvahu vojenskou strukturu, charakter přípravy a bojové činnosti útvarů a svazků.

Zvláštnosti metrologického zabezpečení vojsk určují obsah vědeckých výzkumů v tomto směru a umožňují zformulovat hlavní rozdíly vojenské a obecné metrologie. Obecná metrologie je věda o měření, metodách a prostředcích zabezpečení jejich jednoty a přesnosti. Jejím obsahem je

— zkoumání teoretických základů systému jednotek, etalonů a vzorových měřicích prostředků;

— rozpracování teorie předávání rozměrů jednotek měření od etalonů k prostředkům měření v činnosti, teorie chyb,

obecných principů a pravidel experimentálního měření, teorie spolehlivosti prostředků měření, nových principů a metod měření,

— vytvoření a zdokonalování vědeckých základů jednoty mír a měření ve státě, atd.

Rozbor úkolů a metod obecné metrologie a jejich porovnání s vědeckými výzkumy, které jsou nutné k řešení problému metrologického zabezpečení vojsk, ukazuje, že ve vojenské metrologii je velmi důležitým úkolem zabezpečením vysoké kvality měření u vojsk s cílem dosáhnout a udržovat požadovanou bojovou pohotovost a bojeschopnost útvarů. To vyžaduje, abychom kromě přesnosti a jednotnosti hodnotili i další faktory, které větší nou v obecné metrologii nebereme v úvahu. K těmto faktorům patří:

— délka trvání měření,

— možnost jejich plnění ve vojenských podmínkách,

— minimálně potřebný rozsah měření na jednotlivých částech výzbroje.

Přitom na úroveň automatizace měření máme požadavky, které vyplývají nejen z ekonomických faktorů, jak je tomu v obecné metrologii, ale také z nutnosti zabezpečení požadované úrovně bojové pohotovosti, ze snížení počtů osob, které neplní bojové úkoly, a z pomocných operací.

Protože organizace a metody měření u vojsk závisí ve značné míře na charakteru bojové činnosti, ve vojenských metrologických výzkumech bereme v úvahu takové, pro vojensky důležité faktory (časť však druhořadé v úkolech obecné metrologie), jako extrémní podmínky mě-

ření, charakteristické pro bojovou situaci, utajení, odolnost prostředků měření proti rušení atd. Metody a prostředky, dále i organizační formy metrologického zabezpečení vojsk rozpracováváme z hlediska nutnosti měření v průběhu soudobé výsoké manévrové bojové činnosti, která se vyznačuje velkým prostorovým rozmachem a náhlými změnami situace.

Vojenská metrologie tedy

— zkoumá vojenské aspekty metrologického zabezpečení,

— počítá s vlivem taktických a operačních faktorů na plánování i měření parametrů a charakteristik objektů,

— zkoumá charakter a určuje nejvýhodnější formy a metody využívání metrologických orgánů v bojových operacích,

— řeší celý komplex úkolů spojených s měřením u vojsk, které začínají zdůvodněním možného rozsahu, přesnosti a délky trvání měření, určením účelné nomenklatury vojskových měřicích prostředků, rozpracováním požadavků na nové měřicí přístroje a končí otázkami zdokonalování činnosti metrologických orgánů, exploatací vojskových prostředků měření, unifikací a standardizací prostředků a metod měření u vojsk.

Vojenská metrologie je tedy specifickým („vojenským“) odvětvím obecné metrologie, která však současně v řadě aspektů vychází za její rámec. Vojenská věda ve vztahu k vojenské metrologii je hraničícím, spojujícím odvětvím. Řeší úkoly, spojené s přípravou armády na válku, s výrobou systému výzbroje, které zabezpečují přípravu a vedení ozbrojeného zápasu.

Rozsáhlé zavedení měření do všech sfér a oblastí vojenství, rostoucí význam kvality vojskových měření nás nutí věnovat značnou pozornost rozvoji vojenského metrologického výzkumu. Přitom současně s řešením úkolů, které jsou společné pro různé druhy ozbrojených sil a druhy vojsk, je potřebný výzkum i v konkrétních otázkách metrologického zabezpečení určitých druhů výzbroje a vojenské techniky, nebo specifických druhů bojové činnosti. Dokonalé zkoumání těchto otázek na nejvyšších vojenských školách, současně se zabezpečením dalšího rozvoje

vojenské metrologie, prospěje přípravě kádru vojenských metrologů.

Otázky metrologické přípravy kádru mají velký význam. Tato příprava je nezbytná pro různé vojenské odbornosti, např. pro představitele správ, které objednávají vojenský materiál, pro spolupracovníky zkušebních zařízení, která bezprostředně používají výzbroj a vojenskou techniku atd.

K formování úplných a všestranných znalostí v oblasti vojenské metrologie musíme organizačně a metodicky přehodnotit výuku tohoto předmětu na vojenských

školách. V současné době přijatý systém výuky metod a prostředků měření předpokládá studium řady témat a součástí v různých učebních disciplínách (ve fyzice, elektronice, teoretické radiotechnice, teorii provozu atd.). Tento přístup k výkladu učební látky vede nejen ke zdvojení mnohých otázek, ale i k tomu, že mimo zorné pole učitelů zůstávají některé obecné vědecké a metodické otázky vojenské metrologie. Studující přitom nezískají ucelenou představu o obsahu a metodách metrologického zabezpečení, o principech a způsobech vyžadování metrologických požadavků na nově konstruovanou výzbroj, na obsah a metody metrologických expertiz, na místo, úlohu i činnost kontrolních schémat. V souvislosti s tím je účelné sloučit odpovídající součásti do jednoho učebního předmětu, např. „metrologické zabezpečení vojsk“, nebo „metrologické zabezpečení výzbroje a vojenské

techniky“, v závislosti na charakteru školy.

Ve své činnosti se s měřením setkává prakticky každý voják. Proto musíme věnovat větší pozornost otázkám metrologického zabezpečení vojsk při plánování a organizaci vojenskovo vědecké práce u vojsk. Cílem vojenského metrologického výzkumu mohou být problémy plánování a řízení činnosti metrologických orgánů v různých podmínkách, zdokonalování procesů exploatace vojskových prostředků měření, rozpracování návrhů na snížení rozsahu a délky trvání měření parametrů a charakteristik výzbroje a vojenské techniky v procesu její exploatace, zdokonalování metod metrologické expertizy objektů atd.

Rozšíření vojenského metrologického výzkumu, zdokonalování metrologické přípravy vojáků všech odborností umožní účinněji a kvalitněji řešit otázky zvyšování bojové pohotovosti vojsk.

Výcvik letců útvárů frontového letectva k překonávání PVO nepřítele

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora N. Davydova a plukovníka A. Avtuchova, uveřejněný v „Informačním sborníku štábu a technického výboru spojených ozbrojených sil“ čis. 14/1977.

Frontové letectvo v soudobých operacích plní bojové úkoly v podmínkách aktivního působení protivzdušné obrany nepřítele, která má různé soudobé prostředky vedení boje se vzdušnými cíli.

Na tom, jak úspěšně se ji našemu letectvu podaří překonat, v mnoha směrech závisí splnění bojových úkolů. Nedocení možnosti PVO nepřítele vede často k nepodstatným ztrátám bojové techniky a leteckého personálu. Zkušenosti z války ve Vietnamu a na Blízkém východě potvrzují, že velké ztráty letectva měly ty strany, které nedoceníly možnosti soudobých prostředků PVO a které používaly letectvo bez ohledu na vzniklou situaci.

Velení armád států — účastníků bloku NATO věnují značnou pozornost zvýšení účinnosti sil a prostředků protivzdušné obrany vojsk. Jsou toho názoru, že pozemní vojska mohou jen tehdy úspěšně plnit úkoly, budou-li spolehlivě bráněna před údery vzdušného nepřítele. Přitom za hlavní aktivní prostředky PVO vojsk považují protiletadlové raketové komplexy a stíhací letectvo. Kromě toho k boji se vzdušnými cíli široce používají protiletadlové dělostřelectvo a kulomety, dále prostředky radioelektronického boje.

Armády států NATO věnují velké úsilí vytvoření a zdokonalování protivzdušné obrany vojsk na bojišti, která by odpovída-

la soudobým požadavkům boje se vzdušným nepřítelem, především v malých a velmi malých výškách. Pracují na projektech nových a na modernizaci zastaralých komplexů PVO, na zdokonalování jejich organizace a bojového použití. Ke zvýšení účinnosti boje s nízkými letícími cíli jsou v pozemním vojsku vytvářeny smíšené jednotky protiletadlových raketových komplexů a malorázového protiletadlového dělostřelectva.

V soudobých podmínkách vedení bojové činnosti je překonávání PVO nepřítele nej důležitější podmínkou úspěšného splnění bojových úkolů útvary a svazky frontového letectva.

Musíme ji organizovat pro každý bojový let skupin i jednotlivých letounů a uskutečňovat ji s využitím různých taktických způsobů a zabezpečujících opatření.

Mezi hlavní taktické zásady překonávání nepřátelské PVO frontovým letectvem patří:

- let na nejvýhodnější trati letu a vyhnout se prostorům, nejspolehlivěji bráněným protiletadlovými prostředky PVO;

- určení nejvýhodnějších bojových sestav a využívání nejvhodnějších výšek a profilu letu, které zabezpečí průlet letounů mimo prostory radiolokačního pozorování nepřítele a jejich nejmenší zranitelnost;

— použití protiraketového, protiletadlového a protistíhacího manévru v prostoru palby prostředků PVO.

Mezi zabezpečující opatření patří:

— zjištění uskupení a charakter bojové činnosti sil a prostředků PVO nepřítele;

— radioelektronické umlčení jeho sy-

stému velení vojskům a zbraním PVO;

— zničení prostředků PVO na trati letu a v prostoru cíle (bojové činnosti);

— stíhací ochrana bojových sestav skupin jiného druhu letectva před útokem stíhacích letounů nepřítele;

— klamná a maskovací činnost.

Otázky organizace výcviku letců k překonávání PVO nepřítele zahrnují opatření, která můžeme rozdělit do tří hlavních skupin:

1. Příprava a zdokonalování výcvikové základny.

2. Teoretické studium prostředků PVO nepřítele a způsobů jejího překonávání.

3. Praktický výcvik letců k manévru v průběhu letu k překonávání činnosti prostředků nepřátelské PVO.

Tyto úkoly mohou být plněny postupně nebo paralelně v souladu s plněním úkolů letecké přípravy.

Přípravu a zdokonalování výcvikové základny je účelné dělat včas a neustále. Opatření s tím spojená by měla zahrnovat řešení těchto hlavních organizačně metodických otázek:

— včasné a cílevědomé vybavení učeben názornými pomůckami;

— udržování leteckých trenažérů v provozu;

— výběr a přípravu instruktorů a vedoucích školení;

— určení prostorů pro vzdušné střelby, manévry a přepad vzdušných cílů;

— vybudování cvičišť s pozemními prostředky PVO pravděpodobného nepřítele;

— organizaci součinnosti se sousedními leteckými, protiletadlovými raketovými a dělostřeleckými útvary ke společnému procvičení jednotlivých úkolů;

— zabezpečení leteckých útvarů, velitelských stanovišť a míst navedení nutnými prostředky k překonávání PVO.

K dosažení názornosti při studiu prostředků PVO pravděpodobného nepřítele je účelné vybavit učebny taktické (předběžné) přípravy různými (elektrizovanými) tabulemi a maketami, které zobrazují reálnou protivzdušnou obranu pravděpodobného nepřítele a reliéf terénu v prostoru možné bojové činnosti, dále schémata, která zobrazují prostory zjištění vzdušných cílů v závislosti na výšce a předpokládaných směrech letu. Kromě toho mohou být připraveny odpovídající obrazy a tabule s takticko-technickými daty pro-

středků PVO a návody k použití nejvýhodnějších způsobů jejich překonávání v různých podmínkách bojové situace s přihlédnutím ke slabým a silným stránkám systému PVO nepřítele.

Dostatek provozuschopných a soudobých trenažérů a leteckých útvarů umožňuje vysoce přesně vykonávat dynamiku letu k překonávání PVO a zabezpečuje formování pevných návyků potřebných ke splnění odpovídajících manévru. Přitom účinně využívání trenažérů k procvičení činnosti letce k protiraketovému, protiletadlovému dělostřeleckému a protistíhacímu manévru umožňuje snížit počet letů k výcviku ve vzduchu. Kromě toho použití trenažérů při výcviku umožňuje instruktorovi rozdělit složitou činnost, kterou má plnit cvičící v průběhu letu, na jednotlivé prvky a procvičovat každý z nich samostatně. K účinnému využití trenažérů při výcviku bylo by vhodné vybavit dosavadní přístroje světelnou, zvukovou a speciální signalizací k imitaci práce radiolokačních prostředků nepřítele. Návky je nutné organizovat podle speciálně rozpracovaných programů, které odpovídají dosažené úrovni přípravy letců.

Pro praktický výcvik letců má dále velký význam vybudování cvičišť s pozemními prostředky PVO nepřítele. Za výhodných podmínek je účelné v prostoru cvičiště (na hlavních směrech přiletu letounů na cvičiště) rozmístit protiletadlové raketové a dělostřelecké útvary (jednotky). Tím vytvoříme reálné podmínky pro takový manévry letce, který zabezpečí úspěšné překonávání těchto prostředků a účinné zničení objektů na cvičišti. Kromě toho je účelné maximálně využívat protiletadlové raketové a dělostřelecké útvary a stíhací letectvo, dislokované v prostoru letů, organizovat s nimi těsnou součinnost ke společnému procvičení jednotlivých úkolů k překonávání prostředků PVO, odesílat na jejich velitelská stanoviště vlastní představitele k určování účinnosti používaných manévru letců k překonávání systémů PVO.

Zvláštní pozornost musíme věnovat přípravě prostředků objektivní kontroly, kte-

ré nám umožňují správně zhodnotit účinnost používaných manévru letce k překonání prostředků PVO. K tomu můžeme používat různé přístroje [záznam na filmech automatických zápisů na cvičných raketách a trenažérech, fotografie obrazovek radiolokátorů, magnetofonové záznamy rádiové korepondence a prostředky objektivní kontroly na protiletadlových raketových komplexech]. Ke zvýšení kvality analýzy splnění různých druhů manévru na učebnách (kabinetech) objektivní kontroly je účelné mít odpovídající přístroje, fotokopie a speciální šablony.

Teoretická příprava a studium prostředků PVO pravděpodobného nepřítele a způsobů jejich překonání se uskutečňuje v systému velitelské přípravy podle speciálního plánu, rozpracovaného diferencovaně pro každý druh frontového letectva. Je účelné, aby plán obsahoval postupné zvládnutí otázek spojených s určením nejvýhodnějších tras a profilů letu, bojových sestav skupin a úkolů s plněním protistíhacího, protiraketového a protiletadlového dělostřeleckého manévru. Zaměstnání je účelné zahajovat studiem prostředků PVO nepřítele, jejich takticko-technických dat, možností zjišťování přepadu a ničení vzdušných cílů. Studium prostředků PVO můžeme organizovat podle fotografií, obrazů, maket a jejich pozorováním ve vzduchu na leteckých a dělostřeleckých cvičištích. V dalším studujeme organizaci, systém velení, silné a slabé stránky prostředků PVO, způsoby a formy jejich účinného překonávání.

V průběhu studia teoretických otázek bychom měli soustředit zvláštní pozornost na ujasnění fyzické podstaty bojové činnosti prostředků PVO a působení na ně manévrem letounů, rušením a prostředky ničení v dynamice vedení bojové činnosti, dále na zvládnutí metod propočtu parametrů manévru vedeného v průběhu letu v komplexu s použitím prostředků radioelektronického boje.

Na hlavní organizační formy zaměstnání určeného ke zvládnutí teoretických otázek překonávání PVO považujeme přednášky, samostatnou přípravu, semináře, skupinová zaměstnání a taktické letučky.

Samostatná příprava je nejučinnější forma, která zabezpečuje hluboké studium a promyšlení nejsložitějších otázek překonávání prostředků PVO nepřítele. Samostatná příprava musí být plánovitá, za řízení nejbližších velitelů se širokým využitím konzultací specialistů. Jednou z podmínek její vysoké účinnosti je vhodná učebna, speciálně vybavená ke studiu prostředků PVO nepřítele, včasný výběr a

zabezpečení studujících potřebnou literaturou, metodickými přípravami, schématy a grafy.

Semináře je účelné vést k nejdůležitějším tématům překonávání PVO nepřítele. Na zaměstnáních musíme od účastníků dosáhnout přesné a zdůvodněné odpovědi na každou otázku bez použití konspektů a literatury. To umožňuje docílit toho, aby uměli rychle zhodnotit situaci a přijmout zdůvodněné rozhodnutí k překonávání PVO.

Skupinová zaměstnání prohlubují znalosti účastníků a napomáhají získávat návyky pro činnost při překonávání prostředků PVO v určené funkci a situaci. Na těchto zaměstnáních je účelné využívat modelů prostředků PVO, maket, schémat, rádia a promítacích přístrojů. Tím vytvoříme situaci PVO, maximálně blízkou reálným podmínkám. Rozhodnutí a odpovědi účastníků zaměstnání na jednotlivé situace být byt krátké, jasné a přesné. Závěry musí být podloženy propočty, články z řádů, předpisů a směrnic. Na zaměstnáních je výhodné účastníkům dávat úkoly na zjištění prostorů, které nejsou v palbě baterií protiletadlových řízených raket, směrů a výšek letu při největších úhlech zaclonění radiotechnických prostředků a prostředků velení, atd. S přihlédnutím k těmto okolnostem učít je určovat způsob a taktické zásady překonávání PVO.

Taktické letučky považujeme za nejaktivnější formu procvičení jednotlivých prvků překonávání PVO nepřítele. Tato zaměstnání je účelné připravovat na konkrétní příklady dislokace letectva a rozmístění sil a prostředků PVO nepřítele. Na základě určených podmínek letů vlastních letounů se učí letci určovat a zakreslovat do mapy čáry zjištění letounů radiolokátoru nepřítele, prostory odpálení raket, prostory ničení pravděpodobné čáry zteče stíhacích letounů nepřítele a další prvky.

V teoretické přípravě musí letci získat hluboké znalosti prostředků PVO pravděpodobného nepřítele, zvládnout zvláštnosti vedení palby různými prostředky a možnosti jejich bojového použití. Znat rychle určovat silné a slabé stránky v systému PVO, znát požadavky na parametry protistíhacího, protiraketového a protiletadlového dělostřeleckého manévru v závislosti na výšce, délce a kursu střelby (zteče) a bojové možnosti obranného komplexu vlastního letounu při odrážení útoků stíhacích letounů nepřítele, zmaření odpálení a navedení protiletadlových raket v různých vzdálenostech. Na základě získaných znalostí musí letci umět určit nejvýhod-

nější směry, rychlost a profil letu, k překonávání PVO nepřítele, čáry zahájení a ukončení bojového manévrování a použití prostředků radioelektronického boje.

Praktický výcvik letců k překonávání prostředků PVO nepřítele organizujeme na bojových (cvičných bojových) letounech a jeho cílem je naučit letce bojovému manévrování (protiraketový, protiletadlový dělostřelecký a protistíhací manévr), vytvářet racionální bojové sestavy a využívat individuálních prostředků radioelektronického boje. Výcvik uskutečňujeme s pomocí speciálních cvičení v kursech pro bojovou přípravu druhů frontového letectva. Procvičujeme bojové manévrování, skupinové lety a leteckotaktickou přípravu. Dále probíhá praktický výcvik na leteckých cvičeních a cvičeních pozemních vojsk, konaných společně s letectvem.

Chceme zdůraznit, že lety ke splnění různého manévru k překonávání prostředků PVO jsou spojeny s pilotáží letounu v režimech, které jsou blízké maximálně přípustným s plněním jednoduché a složitě pilotáže. Proto nejdůležitější podmínkou úspěšného výcviku letců k bojovému manévrování je vysoká kvalita individuální techniky pilotáže a sladění létání ve skupinách. Dále musí být letec připraven k letům v malých a velmi malých výškách.

Každému letu k procvičení bojového manévrování musí předcházet dokonalá příprava letců na zemi. To umožní podstatně zkrátit nedostatek času ve vzduchu, vyvolaný rychlostí plnění úkonů a zabezpečit opatření k bezpečnosti. V procesu přípravy k letu musí letec podrobně

prostudovat charakter změn hlavních parametrů plněného manévru, zvládnout účelné pořadí rozdělení pozornosti při jeho plnění a procvičit na тренаžeru poslušnost, rychlost a přesnost realizace potřebné činnosti.

Při přípravě k letům je účelné vytvářet pro cvičící určitou taktickou situaci, na jejímž základě se budou rozhodovat k překonávání prostředků PVO. To napomáhá rozvíjet taktické myšlení letců. V souladu s podmínkami plánovaného letu a s vytvořenou taktickou situací je účelné, aby letec samostatně propočítal čáry zjištění letounů radiotechnickými prostředky, stanovil úkoly pro baterie protiletadlových řízených raketových střel (protiletadlovému dělostřelectvu), připraveným střelám letounům, hranice prostoru ničení různých prostředků PVO čáry zahájení a ukončení plněného manévru, zakreslili je na mapu a vypracoval schéma plnění letu. Kromě toho při procvičování PVO i dalších prvků bojového použití je účelné používat předběžné modelování letu.

Neustálé a všestranné studium prostředků, systémů a organizace PVO vojsk nepřítele, vyhodnocení jejich slabých a silných stránek, rozhodná a aktivní činnost, která směřuje ke zjištění, zničení a radioelektronickému umlčení systému velení protiletadlových řízených raketových střel a stíhacího letectva, uplatnění různých taktických zásad při plnění bojového letu umožňuje frontovému letectvu úspěšně překonávat protivzdušnou obranu nepřítele a splnit stanovený úkol.

z kapitalistických armád

CHEMICKÉ ZBRANE PRAVDE- PODOBNÉHO NEPRIATEĽA

Imperialistické kruhy spoliehajú sa aj v budúcich vojnách na použitie zbraní hromadného ničenia, medzi ktorými čelné miesto patrí chemickým zbraňam.

Zvláštnosti chemických zbraní dovoľujú potenciálnym nepriateľom ich skrytú a tajnú výrobu, skúšanie, hromadenie a skladovanie zásob. Tieto skutočnosti nás nútia byť v stálej pohotovosti na ochranu proti neočakávanému napadnutiu chemickými zbraňami pravdepodobného nepriateľa.

Správna organizácia a vykonávanie chemického zabezpečenia bojovej činnosti vojsk je hlavnou úlohou orgánov chemického vojska a všetkých štábov. Pre správnu realizáciu tejto úlohy treba bezpodmienečne poznať akými prostriedkami a spôsobmi môže nepriateľ použiť otravné látky (OL) a aké môžu byť dôsledky na vlastné vojská.

Čo sa chápe pod pojmom „chemické zbrane“? V súlade so všeobecnou charakteristikou chemických zbraní chápeme chemické zbrane ako bojové prostriedky, ktorých ničivý účinok je založený na využívaní toxických vlastností otravných látok. Preto základ chemických zbraní tvoria OL — t.j. toxické chemické zlúčeniny, ktoré sú schopné v bojových podmienkach spôsobiť masové ničenie živej sily prostredníctvom bezprostredného (prvotného) účinku OL alebo v dôsledku druhotného účinku prostredníctvom zamorenia terénu, bojovej techniky a iných objektov a materiálnych prostriedkov.

Chemické zbrane ľubovoľného štátu (armády) sú vždy zaradené do konkrétneho systému chemických zbraní. Sám systém chemických zbraní predpokladá celý komplex prostriedkov, ktoré zabezpečujú bezprostredné pôsobenie OL na objekt ničenia: je to súhrn rôzneho streliva, nábojov, bojových hlavíc, bômb a bojových prístrojov rôzneho typu, ktoré sú predurčené na použitie s využitím určitých nosičov, ktoré zabezpečujú ich dopravu na cieľ (objekt) ničenia.

Systém chemických zbraní armád pravdepodobného nepriateľa pozostáva zo:

— systému otravných látok, ktoré boli zavedené do výzbroje a ktorými sa plnia náboje a bojové prístroje,

— systému nábojov a bojových prístrojov, ktoré boli zavedené do výzbroje ako prostriedky ničenia a majú za úlohu dopravu OL na cieľ alebo zabezpečenie prevodu OL do bojového stavu.

Systém chemických zbraní má v jednotlivých kapitalistických armádach svoje zvláštnosti a rozdielnosti. Najviac typickým a najrozpracovanejším systémom je systém chemických zbraní ozbrojených síl USA. Tento systém bol rozpracovaný v závislosti od požiadaviek vedenia boja a operácií v súčasných podmienkach s využitím dostupných metód s dôrazom na splnenie úloh ničenia cieľov rôznorodého charakteru a dôležitosti. Pri rozpracúvaní a zdokonaľovaní systému sa bral plne do úvahy princíp vzájomnej súvislosti možnosti systému na jeho účelové predurčenie. Rozvoj systému chemických zbraní ozbrojených síl USA sa uskutočňoval a v súčasnosti sa uskutočňuje na základe terajšieho rozvoja všetkých jeho častí: otravných látok, nábojov a bojových prístrojov s prihliadnutím na rozvoj prostriedkov bojového použitia a tiež na základe zdokonaľovania metód a spôsobov bojového použitia chemických zbraní. Rozvoj systému chemických zbraní ozbrojených síl USA sa vyznačuje veľkou pružnosťou a schopnosťou prispôbena sa charakteru a podmienkam vedenia vojny a bojovej činnosti. Toto možno zdokumentovať napr. aj americkými „skúsenosťami“ pri vedení chemickej vojny v juhovýchodnej Ázii. Počas 9 rokov agresie USA vykonal agresor viac ako 19 000 vzletov s úlohou pôsobiť na lesné masívy a úrodné lány Južného Vietnamu, pričom bolo úplne zničené viac ako 2 milióny hektárov lesa. S povrchu zeme bolo vymazaných okolo 120 000 hektárov pobrežných lesných kroviniek a zničených 200 000 ha ryžových pólí. S druhotnými účinkami po použití toxických prostriedkov možno sa stretnúť aj dnes u obyvateľstva tejto časti sveta.

Systém chemických zbraní ozbrojených síl USA je charakterizovaný skutočnosťou, že je rozšírený na všetky druhy ozbrojených síl (pozemné vojsko, vzdušné sily, vojenské námorníctvo a námorná pechota) a na rôzne druhy vojsk; dovoľuje im riešiť samostatne jednotlivé úlohy s prihliadnutím na špecifiku podmienok vedenia bojovej činnosti.

V rámci ozbrojených síl USA zahrnuje systém chemických zbraní veľké množstvo konštrukčne vypracovaných, do značnej miery unifikovaných vzorov nábojov a bojových prístrojov, ktoré dávajú možnosť využívať široký rozsah fyzikálno-chemických a toxických prostriedkov rôznych typov otravných látok.

V zahraničí v rámci agresívnych vojenských blokov možno pozorovať snahu po zvýšení štandardizácie a unifikácie prostriedkov vedenia vojny, pričom si USA zachováva vedúcu úlohu. Tieto princípy sa zákonite uplatňujú aj pri rozpracúvaní systému prostriedkov chemického napadnutia.

V porovnaní s armádami ďalších kapitalistických štátov je systém chemických zbraní ozbrojených síl USA najdokonalejší a početné vzory chemickej výzbroje USA boli zavedené aj do výzbroje ich spojencov. To všetko dovoľuje súdiť, že v prípade začatia vojny s použitím prostriedkov hromadného ničenia budú mať spojenci USA vo svojom bojovom arzenáli jednotypové alebo minimálne analogické prostriedky chemického napadnutia.

Systém chemických zbraní ozbrojených síl USA môže sa podľa pôsobnosti k jednotlivým druhom ozbrojených síl deliť na:

- systém chemických zbraní pozemných vojsk,
- systém chemických zbraní vojensko-vzdušných síl,
- systém chemických zbraní námorných síl a námornej pechoty.

Chemické náboje a bojové prístroje možno tiež rozdeliť na základe spôsobu prevodu OL do bojového stavu a podľa toho deliť na druhy nábojov a prístrojov. V americkej armáde systém chemického streliva a bojových prístrojov je klasifikovaný tiež podľa tabuľkovej kategorizácie. Sú vyčlenené dve skupiny: tabuľkové a čiastočne tabuľkové strelivo a bojové prístroje. Tabuľkové sa ďalej delia na základné tabuľkové — skupina „A“ a záložné tabuľkové — skupina „B“. K tabuľkovým sa počítajú najmodernejšie vzory, ktoré najplnšie zodpovedajú TTP a súčasne sa masovo vyrábajú a to tak v miere (pre tvorbu mobilizačných zásob) ako je predpoklad vyrábať ich i vo vojne.

K záložným tabuľkovým patrí strelivo a bojové prístroje predchádzajúcej skupiny „A“, ktoré ešte neboli modernizované. Podľa svojich takticko-technických charakteristík sú na nižšej úrovni než základné tabuľkové, ale môžu ich čiastočne nahradiť, predovšetkým za podmienok rozsiahleho použitia chemických zbraní. Prostriedky tejto skupiny môžu byť aj v mobilizačných zásobách.

Čiastočne (obmedzene) tabuľkové strelivo a prístroje patrí k skupine „C“. Vzory tejto skupiny boli vyradené z výroby, ale zostávajú do spotrebovania zásob vo výzbroji.

Okrem vymenovaných skupín streliva a bojových prístrojov jestvujú vzory chemic-

kej výzbroje, ktoré sú konštruované pre zabezpečenie vojsk, ktoré pôsobia v špecifických podmienkach. Tieto sa počítajú do kategórie bojových prostriedkov obmedzenej výroby a sú predurčené pre zabezpečenie zvláštnych úloh, ktoré môžu nastať v priebehu vedenia bojovej činnosti. K tejto kategórii sa fakticky počíta značná časť prostriedkov ničenia, ktoré pôsobia dráždivým účinkom a ktoré boli použité americkými vojskami vo Vietname.

Aké sú možné smery a perspektíva rozvoja systému chemických zbraní pravdepodobného nepriateľa?

Vychádzajúc z histórie rozvoja, zmien toxických a fyzikálnochemických charakteristík a bojových vlastností otravných látok v priebehu posledných desaťročí od času, keď boli objavené prvé typy OL do zavedenia vysoko toxických organofosforových zlúčenín, toxínov a dočasne zneschopňujúcich OL, možno sformulovať dve stabilné tendencie rozvoja:

a) zmeny toxických vlastností OL smerovali k zvýšeniu inhalačnej a pokožkovorezorbívnej toxicity,

b) zmeny bojových vlastností OL boli sprevádzané neprestajnou snahou pridať im taký charakter účinku a najsť také cesty vniknutia do organizmu človeka, ktoré by dovoľovali prekonať dosiahnutý stupeň rozvoja prostriedkov a spôsobov ochrany proti OL.

S cieľom objaviť nové typy OL uskutočňuje sa rozsiahly výskum toxických zlúčenín v rámci rôznych organických zlúčenín živočíšneho a rastlinného pôvodu.

Od času, keď sa vo forme OL používali chlór, fosgén, yperit, kyanovodík, inhalačná toxicita najnovších OL, vrátane OL typu VX a toxínu botulizmu, vzrástla o niekoľko rádov. Toxické charakteristiky rôznych toxínov sú zatiaľ hranicou pre najbližšiu budúcnosť. Najpravdepodobnejší bude rozvoj bojových vlastností OL v najbližších 10–15 rokoch nasmerovaný na hľadanie nových látok v rozmedzí toxicity medzi OL typu VX a toxínov.

Rozbor výskumov, ktoré sa uskutočňujú za hranicami socialistického spoločenstva ukazuje, že k najviac perspektívnym smerom v oblasti tvorby nových OL smrtiaceho účinku možno počítať:

- ďalší výskum toxínov,
- vyhľadávanie OL v oblasti vysoko jedovatých zlúčenín prírodného pôvodu,
- ďalší výskum jedovatých zlúčenín karbamidov,
- tvorbu nových látok v skupine organofosforových zlúčenín,

— výskumné práce v oblasti „fuzných“ jedov.

Všeobecný smer všetkých prác v oblasti samotných OL, ako už bolo povedané vyššie, spočíva v objavení látok so zvýšenou toxicitou, s rýchlejšim účinkom na organizmus človeka, ktoré vyžadujú nové protilátky (antidotá) na neutralizáciu vnútri organizmu a nové prostriedky a spôsoby odmorovania.

Výskum toxínov v ozbrojených silách USA sa začal v priebehu päťdesiatych rokov. Hlavná pozornosť sa sústreďovala na toxín botulizmu. Počas viac ako 25-ročného obdobia výskumu podarilo sa určiť ich podstatu, štruktúru, fyzikálne, chemické a toxikologické vlastnosti a rozpracovať spôsoby priemyselnej výroby, špeciálnej očisty a základné spôsoby bojového použitia. Práce v oblasti toxínov však pokračujú aj naďalej. V roku 1968 bol objavený nový typ toxínu (typ I), ktorý sa odlišuje nepretržitým, stabilným výťažkom pri priemyselnej výrobe. Za receptúry, ktoré boli použité pri skúškach v streľbe, boli vytaté najtoxickejšie typy botulotoxínu — typ A a E. Rozbor výskumných prác, a to ako kladných tak i záporných vlastností toxínov, vzájomné porovnanie ich vlastností s vlastnosťami súčasných OL, dovoľuje vysloviť názor, že v najbližšom desaťročí budú náboje plnené toxínami prijať do výzbroje ozbrojených síl USA. Jeden z nich, toxín botulizmu (XR) je už v súčasnosti predurčený ako náplň do chemických bojových hlavíc operačne-taktických rakiet.

Uskutočňovanie vedeckých výskumov v oblasti vysoko toxických zlúčenín prírodného pôvodu možno registrovať v priebehu posledných tridsiatich rokov. Zvýšený záujem v tejto oblasti je zdôvodňovaný skutočnosťou, že možno v nej nájsť mimoriadne toxické látky, ktoré v mnohých prípadoch prevyšujú toxicitu známych OL.

Praktické výsledky, ktoré by oprávňovali zaradiť do výzbroje nejakú látku alebo skupinu látok medzi bojové látky otravné, však doteraz neboli dosiahnuté. Avšak vzhľadom na to, že hlavná úloha v oblasti výskumu týchto látok je štúdium mechanizmu smrtiacich účinkov pri rôznych spôsoboch vnikania do organizmu, je reálna možnosť považovať vykonávané práce v základe ako etapu základného výskumu a preto v najbližších 10–15 rokoch je nereálne ich zavedenie do výzbroje ako bojových OL v masovom meradle.

Práce v oblasti nových OL typu organofosfátov intenzívne pokračujú. Štúdium látok — analogov VX a zavedenie VX do výzbroje ako bojových OL neprerušili ďalší

výskum v tejto oblasti, aj keď sa názory na riešenie tejto problematiky rôznili. Jedna skupina vedcov obhajovala názor, že bolo dosiahnuté maximum toxicnosti a že ďalšie výskumy môžu maximálne mať praktický výsledok v tom, že budú syntetizované látky, ktoré budú z hľadiska toxicity veľmi blízke VX.

Druhá skupina špecialistov považuje za reálnu možnosť objav ešte toxickejších látok, ktoré budú odlišné od OL typu VX zložitejšou štruktúrou molekúl.

Posledné údaje potvrdili názor perspektívnosti práce v tejto oblasti, v oblasti organofosfátov a preto je pravdepodobné, že v najbližších 10–15 rokoch môžu byť získané a zavedené do výzbroje látky, ktoré budú v celom komplexe účinnejšie než skupina OL typu VX. Konkrétnejšie závery však nemožno zatiaľ urobiť. Zložitosť spočíva v tom, že látkam tohto typu s vyššou toxicnosťou musia byť dané aj ďalšie vlastnosti a to komplexne: optimálna prchavosť, vysoká schopnosť prenikať pokožkou spolu s efektívnymi ukazovateľmi pri výrobe, jednoduchosť pri technológii výroby a exploatačné vlastnosti. Všetky vyššie vymenované ukazovatele sú v praxi horšie realizovateľné než dosiahnutie vysokej toxicnosti. Preto v súčasnosti stupeň rozvoja chemických zbraní, OL typu GB (sarín) a VX zatiaľ sú vedúcimi predstaviteľmi v systéme OL pravdepodobného nepriateľa a zostanú ako základné OL smrteľného účinku aj do perspektívy 10–15 rokov. Na druhej strane zostáva otázka miesta somanu (GD) v systéme OL ozbrojených síl USA aj naďalej otvorená.

Výskumy v západných štátoch v oblasti binárnych zmesí nemôžu priniesť zásadné zmeny pri zhodnotení chemických zbraní pravdepodobného nepriateľa, predovšetkým z hľadiska narastania bojových ukazovateľov v porovnaní s jestvujúcimi i perspektívnymi organofosfátmi. Ich hlavnou prednosťou je a zostáva predovšetkým schopnosť kvalitnejšej, bezpečnejšej exploatacie a ekonomické ukazovatele pri výrobe.

Výskumy v západných štátoch zlúčenín v skupine karbamidov a osobitne v skupine tzv. „fuzných“ jedov ako toxických látok prírodného pôvodu zatiaľ majú charakter základného výskumu. Preto nové objavy v skupine „fuzných“ jedov, ktoré by zodpovedali požiadavkám na bojové OL sú v najbližšej budúcnosti nepravdepodobné. Naproti tomu, v skupine karbamidov, môžu byť niektorí predstavitelia, ktorí môžu spĺňať požiadavky na bojové OL, predovšetkým v pevných formách a ktorí môžu byť použiti v chemickom streľive, zvlášť

v streľive, ktoré má tzv. „mixtový“ účinok, t. j. črepinový.

Druhým samostatným smerom rozvoja systému OL, predovšetkým v rámci ozbrojených síl USA, je smer výskumu v oblasti OL, ktoré dočasne vyradujú z bojovej činnosti a ktorý bol začatý na počiatku päťdesiatych rokov. Potreba a jeho význam vyplýva fakticky z doktrínálnych záverov na použitie chemických zbraní v rámci rôznorodých konfliktných vojenských situácií a z existencie cieľov a úloh, ktoré možno vyriešiť len OL tohto typu. Výskumy nových dočasne zneschopňujúcich OL zahŕňujú nasledujúce tri skupiny látok:

- a) psychotomické látky,
- b) narušujúce fyzický stav ľudského organizmu — disregulátorov,
- c) spôsobujúcich silné bolesti — algogénov.

Všeobecnou požiadavkou na dočasne zneschopňujúce OL, okrem vysokej toxicnosti, čo najmenšieho tzv. „skrytého“ pôsobenia, časovo ohraničeného ničivého pôsobenia a možnosti prevodu do bojového stavu, je vlastnosť návratnosti do normálneho stavu pri minimálnej úmrtnosti postihnutých.

Zo širokej skupiny psychotomických látok bola v r. 1962 prijatá do výzbroje armády USA ako OL látka pod znakom BZ. Vlastnosti tejto látky sú hlboko preskúmané a fakticky aj realizované v rade typov chemického streľiva. V ďalších rokoch však dodatočne boli získané údaje o niektorých vlastnostiach tejto látky, ktoré sú v rozpore s požiadavkami kladenými na látky dočasne zneschopňujúce. Podľa prístupných prameňov, ktoré však musia byť overené, látka BZ bola prevedená do skupiny záložných tabuľkových OL. Tomuto predchádzal výskum analogov BZ pod značkami BZ 1, BZ 2 a EA 3443. Výskumné práce týchto analogov BZ boli uskutočňované aj vojenskými chemikmi Švédska.

USA a ďalšie krajiny NATO venovali veľkú pozornosť látkam iných tried chemických zlúčenín, ktoré majú psychochemický účinok, napr. lyzerigiovej kyseliny. Látka LSD-25 podľa súhrnných vlastností a ekonomických ukazovateľov plne konkuruje BZ a nie je vylúčená možnosť jej využitia ako OL.

V súčasnosti len v USA bolo syntetizované niekoľko sto psychoaktívnych látok. Práce v tejto oblasti sa vedú na širokom fronte, opierajú sa o širokú vedec-kú, výrobnú a ekonomickú základňu. Vcelku je rozvoj a perspektíva psychotomických OL taká, že v ľubovoľnom čase možno očakávať zavedenie do výzbroje novej OL tohto typu ako zámenu BZ.

Plány rozvoja OL skupiny „disregulátorov“ a algogénov sa v dostupných prameňoch hodnotia veľmi pozitívne. Ku koncu sedemdesiatych a začiatkom osemdesiatych rokov treba očakávať objavy OL, ktoré predstavujú zástupcov týchto skupín látok.

Zo skupiny dráždivých OL najperspektívnejšou, tak ako predtým, zostáva látka CS, ktorá si s najväčšou pravdepodobnosťou zachová svoje miesto — hlavného predstaviteľa dráždivých látok v systéme OL ozbrojených síl USA na najbližšie desaťročie.

Tretí smer výskumných prác — získanie látok, ktoré by boli schopné prekonať ochranné vlastnosti súčasných ochranných masiek — vzhľadom na predchádzajúce smery nemožno považovať za nový smer, ale úplne doista si zachová svoju aktuálnosť.

Aká je perspektíva rozvoja chemického streliwa a bojových prístrojov v rámci ozbrojených síl USA?

Zvýšené požiadavky na systém chemických zbraní a rozpracovanie smerov jeho ďalšieho rozvoja je formulované v USA na základe splnenia úloh ničenia cieľov rôznorodého charakteru a stupňa dôležitosti. V informačných materiáloch sa kladie dôraz na nevyhnutnosť riešiť úlohy ničenia s rôznymi hodnotami ukazovateľa efektívnosti:

1. Ničenie cieľov s celkovou plochou do 1 km² chemickým strelivom, plneným rýchlo účinkujúcimi OL s dosiahnutím 30 % strát živej sily, ktoré sa má dosiahnuť s ich prekvapivým použitím a krátkodobými palebnými prepádmi.

2. Ničenie cieľov s celkovou plochou do 100 km² s využitím všetkých palebných prostriedkov divízií a taktického letectva. Straty živej sily napadnutých cieľov musia dosiahnuť nie menej ako 50 %. Celková doba vykonania úderov nemá prekračovať 24 hodín, počas ktorých musia byť vykonané najmenej 2 hromadné palebné prepady.

3. Ničenie cieľov s celkovou plochou do 100 000 km² s využitím toxínov a bakteriologických prostriedkov, ktoré sú schopné pôsobiť s vysokou inhalačnou toxicitou. Požadované straty musia byť v rozmedzí 50–80 % živej sily.

Vymenované úlohy v podstate formulujú hlavné požiadavky na chemické a bakteriologické (biologické) zbrane. Súčasné prostriedky použitia tabuľkových OL dovoľujú nepriateľovi kladne vyriešiť prvé dve úlohy. Použitím perspektívnych vzorov výzbroje s novými OL znížila by sa potreba síl a prostriedkov pri plnení uložených

úloh. Ničenie cieľov na ploche do 100 000 km², ktoré možno fakticky porovnať s plochou veľkých štátov Európy, súčasnými i perspektívnymi prostriedkami chemického napadnutia v najbližších rokoch je málo pravdepodobné. Ak by sa mala táto úloha doviest do praktickej realizácie, vyžadovalo by to v podmienkach vedenia bojovej činnosti z hľadiska stavu ekonomiky štátov nasadenie ohromného množstva síl a prostriedkov.

Správne určenie smerov rozvoja prostriedkov chemického napadnutia za situácie, keď nie sú k dispozícii overené informácie, je veľmi zložitá úloha. V danej etape posudzovania perspektívy rozvoja chemického streliwa a prístrojov pravdepodobného nepriateľa je možné de facto formulovať v najobecnejšej podobe, vlastne len v rozsahu možnej realizácie, bojové vlastnosti perspektívnych OL v určitých typoch prostriedkov použitia.

Perspektíva rozvoja OL pravdepodobného nepriateľa, zdá sa, nezahrnuje principiálne nové typy chemického streliwa a prístrojov okrem známych a prijatých do výzbroje v súčasnosti, pozemných vojsk, vzdušných síl, námorných síl a námornej pechoty USA, ak nebudeme považovať za principiálne nové prístroje a chemické strelivo, ktoré je predurčené na disperziu práškových OL a toxínov a tiež strelivo s tzv. „mixtovým“ účinkom.

V rozmedzí jestvujúcich typov ďalšie rozpracovanie a príprava na zavedenie do výzbroje nových vzorov chemického streliwa a prístrojov v USA sa vedie veľmi intenzívne a bezpochyby štruktúra systému chemického streliwa a prístrojov sa v najbližších desaťročiach podstatne zmení.

Rozpracovanie vzorov výzbroje na bázi botulotoxínu je vysoko reálne. Experimentálne bojové hlavice E 27 pre raketu „Lance“ je už v štádiu vojskových skúšok s veľmi kladným ohodnotením, čo vytvára podmienky pre jej zavedenie v rámci pozemného vojska, pri čom sa nevylučuje jej zavedenie aj v rámci námornej pechoty ozbrojených síl USA.

Kladné výsledky pri rozpracovaní raketových prostriedkov použitia toxínov môžu mať za následok skonštruovanie leteckých prostriedkov použitia toxínov, predovšetkým postrekových prístrojov typu VAP a taktiež aj leteckých bômbových kaziet a kazetových kontejnérov.

Z počtu delostreleckých prostriedkov je aktuálne novo konštruované strelivo kraketometom, pretože v týchto je najpravdepodobnejšie technicky najľahší spôsob prevodu toxínov do bojovej koncentrácie pri

nižších stratach pri ich rozklade, než pri použití v strelive hlavného delostrelectva.

V rámci hlavného delostrelectva je menšia pravdepodobnosť použitia toxínov vzhľadom na vysoký rozklad v priebehu výbušného spôsobu prevodu toxického produktu do bojového stavu. Nevyhnutnosť použitia silného výbuchu na rozrušenie masivných stien náboja je príčinou značných strát OL bielkovinného pôvodu.

Perspektívy rozvoja OL nervovo-paralytického účinku dovoľujú urobiť niektoré závery o rozvoji prostriedkov ich použitia.

Po prvé — jestvujúce vzory nábojov a prístrojov na bázi GB (sarín) a VX spoločne s prostriedkami na bázi toxínov, ktoré ako bolo uvedené vyššie, môžu byť zavedené do výzbroje pravdepodobného nepriateľa, budú tvoriť základ systému chemického streliva USA perspektívne na 10 až 15 rokov.

Po druhé — v prípade kladnej syntézy látky typu VX s vlastnosťami, ktoré prevyšujú fyzikálno-chemické a toxické vlastnosti VX, treba očakávať zaradenie do výzbroje pravdepodobného nepriateľa celej skupiny nábojov a prístrojov s uvedenými novými OL miesto jestvujúcich a zákonite analogických súčasným nábojom podľa konštrukčného riešenia.

Po tretie — možnosť využitia binárnych zmesí organofosfátov je vysoko aktuálna. Je však samozrejmé, že výmena súčasných nábojov a prístrojov za náboje na bázi binárnych zmesí je spojená s určitými ekonomickými stratami na rozpracovanie nových konštrukcií a s ťažkosťami technického riešenia, osobitne pre veľké kalibre.

Rozpracovanie chemických nábojov na

bázi toxických zlúčenín triedy karbamidov, ktoré majú nervovo paralytický účinok na organizmus človeka, je všeobecne možné. Vojenská chémia s pozornosťou študujú predovšetkým také kladné vlastnosti týchto látok, ako je ich jednoduchosť, hospodárnosť pri výrobe a vysoká vnútorná obehová toxicita, ktorú možno porovnávať s toxicitou OL VX. Nízka prchavosť karbamidov, ktoré sú tvrdými kryštalickými látkami a skutočnosť, že im chýba pokožkovo-rezorbívny účinok, dovoľuje urobiť záver, že budú využité v chemickom strelive s mixtovým účinkom črepiť.

Konštruovanie chemických nábojov a prístrojov na bázi nových dočasne zneschopňujúcich OL a dráždivých OL CS je plne aktuálne. Zmena súčasných typov prostriedkov použitia týchto OL, ktoré by sa líšili od prostriedkov zavedených do výzbroje, je prakticky reálna len za podmienky, že by boli vyriešené tekuté OL tohto typu, ktoré by mali pokožkovo-rezorbívny účinok. A to je zatiaľ málo pravdepodobné.

Požiadavky zabezpečenia bojaschopnosti našich ozbrojených síl a udržiavanie ich vysokej bojovej pohotovosti v podmienkach širokého použitia ZHN nepriateľom, sú podmienené plnením dôležitých úloh v rámci OPZHN tak poľných a teritoriálnych vojsk, ako i obyvateľstva krajiny. Preto problematike ochrany pred účinkami chemických zbraní treba venovať zvýšenú pozornosť a to nielen z hľadiska historického a súčasného, ale byť aj schopní posúdiť aj rozvojové tendencie na objektívnom základe a tak bojovať s prechovávaním možností napadnutia a zveličenými účinkami na strane jednej a s ich podcenením na strane druhej.

ARMÁDY SOUDOBÉHO IMPERIALISMU

Podplukovník
RSDr. Miroslav R y š k a , CSc.

V období zostřené třídního zápasu s odpůrci zmírňování mezinárodního napětí, odzbrojení a mírového soužití je jedním z hlavních úkolů dále zvyšovat úroveň informovanosti a hlubokého marxisticko-leninského poznání našeho potenciálního protivníka. K tomu velmi dobře poslouží práce J. Hraběte: *Armády soudobého imperialismu*, Praha, Naše vojsko 1977, 152 s. Autor z důsledně marxisticko-leninských pozic, hluboce zasvěceně, fundovaně, přesvědčivými argumenty, zajímavě a v mnohém nově vykreslil sociální portrét soudobých ozbrojených sil hlavních imperialistických států v širším kontextu jejich vnitřní a zahraniční politiky, včetně jejich postavení a úlohy v sociální struktuře buržoazní společnosti.

Uplatnění teoreticko-metodologických principů marxisticko-leninské kritiky buržoazní sociologie vojenství, využití odkazu klasiků marxismu-leninismu, kritická práce s rozsáhlým empirickým materiálem, z něhož autor vyvozuje svá zobecnění, prolíná všemi kapitolami knihy. Přísna logická struktura jednotlivých kapitol, členěná ve výrazné formulaci hlavních myšlenek, důkazů a argumentů, výstižných slovních ilustrací, shrnutí a hodnocení v závěrech kapitol spolu s úsporným a srozumitelným jazykem usnadňují čtenáři orientaci v látce i hluboké pochopení hlavních myšlenek.

V jedenácti kapitolách seznamuje autor čtenáře s výběrem hlavních poznatků svého mnohaletého studia ozbrojených sil hlavních imperialistických států.

V první kapitole, „Obecná východiska sociologické analýzy armád soudobého imperialismu“ se autor zabývá základními teoretickými a metodologickými otázkami sociologického přístupu k tématu. Rozvinutí tezí materialistického pojetí dějin v těsné závislosti válek a armád na charakteru společenskoeconomické formace, myšlenek o vzájemné podmíněnosti ekonomiky, politiky a vojenství, je důležitým východiskem přístupu k analýze ozbrojených sil soudobého imperialismu.

Materialistické pojetí dějin prokázalo

na základě analýzy historie vojenství, že tato oblast se rozvíjí podle stejných přírodních historických zákonů jako vývoj celé společnosti. Leninovu analýzu politického profilu imperialismu jako „tendence k násilí a reakci vůbec“ potvrzuje jeho celý dosavadní vývoj. Novým jevem v současných podmínkách je, že se ozbrojené síly imperialistických států z pouhého nástroje politiky postupně staly významným aktérem tvorby politických rozhodnutí.

Druhá kapitola, „Globální strategie soudobého imperialismu a jeho ozbrojené síly“, ukazuje úlohu ozbrojených sil imperialistických států v širším kontextu třídního boje mezi socialismem a kapitalismem ve světovém měřítku. Hlavním posláním této globální strategie je znovu získat ekonomickou, politickou, ideologickou a vojenskou převahu nad revolučními i kontrarevolučními procesy ve světě s cílem zvrátit zákonitý vývoj lidstva k socialismu. Vedoucí úlohu v koncipování a realizaci globální strategie hrají USA.

Globální strategie soudobého imperialismu je jedním z objektivních východisek vojenské politiky socialistického společenství i vojenské politiky naší strany. Zároveň je důležitým předpokladem hlubšího pochopení požadavků, místa a úkolů, které klade členství v koalici na naší zemi a její ozbrojené síly.

Třetí kapitola, „Úkoly a funkce buržoazních ozbrojených sil“, se zabývá zejména změnami v obsahu a cílovém zaměření funkcí armád hlavních imperialistických států. Tendence k politické reakci a násilí je hlavní vývojovou tendencí imperialistických armád v celém dosavadním průběhu historického vývoje. Tato tendence dále zesílila zejména po druhé světové válce, jak o tom přesvědčivě svědčí četná fakta shrnutá v tabulkách (č. 6, 7 a 8).

Na základě zobecnění historického materiálu a uplatnění konkrétně historického a třídního přístupu dělá autor vyčerpávající, výstižnou a precizní klasifikaci hlavních funkcí soudobých imperialistických států.

Čtvrtá kapitola, „Početní stavy buržoaz-

ních ozbrojených sil“, hovoří o soustavě absolutních a relativních ukazatelů místa, významu a úlohy ozbrojených sil v sociální a ekonomické struktuře USA, Francie, Anglie a NSR. Autor zdůrazňuje úlohu relativních ukazatelů. Např. ekonomické ukazatele stupně militarizace svědčí o tom, že ozbrojené síly soudobého imperialismu jsou největší, nejmasyvější a nejmocnější sociální organizací svého druhu. Soustředují totiž tolik pracovních sil, jako žádný jiný podnik a předčí dokonce i celá národohospodářská odvětví. V mocenské struktuře působí jako mohutná skupina sociálního nátlaku. Jsou největší a nejorganizovanější vzdělávací a výchovnou institucí, která ovlivňuje práci a život milionů lidí. V dalších kapitolách jsou přesvědčivé důkazy o tom, že armády soudobého imperialismu vyvíjejí soustavné cílevědomé úsilí, zaměřené k vytvoření optimálních podmínek pro ovlivňování života buržoazní společnosti.

Další, pátá kapitola, „Profesionalizace ozbrojených sil — výraz prohlubující se reakční podstaty soudobého buržoazního vojenství“ a šestá kapitola, „Důstojnický sbor — představitel zájmů a vykonavatel vůle monopolistické buržoazie“ spolu úzce souvisí.

Tendence k profesionalizaci buržoazních armád je univerzální a neustále sílí, neboť nejlépe odpovídá potřebám a zájmům monopolního kapitálu. Monopolní buržoazie je přesvědčena, že profesionální armáda je nejpevnější a nejspolehlivější oporou jejího panství ve věku vědeckotechnické revoluce.

Cíle profesionalizace se odráží v třídním výběru a sociálních charakteristikách důstojnického sboru. Autor na faktech vyvrací mýtus buržoazních sociologů, že složení důstojnického sboru odpovídá sociální struktuře společnosti. Důsledný třídní výběr, zejména do vyšších funkcí, se projevuje i v politické a ideologické orientaci důstojnického sboru. Ta se vyznačuje konzervativností, tradicionalismem a reakční vyhraněnou antikomunistickou orientací. Historické zkušenosti svědčí o těs-

ném sepětí důstojnického sboru buržoazních armád s fašismem, neboť zrod a vývoj fašistických diktatur není možný bez účasti militaristických sil, které disponují prostředky ozbrojeného násilí. Dílčí přesuny ve struktuře důstojnického sboru nic nemění na základní skutečnosti, že důstojnický sbor je představitelem zájmů a spolehlivým vykonavatelem vůle monopolistické buržoazie.

Sedmá kapitola, „Sociologická charakteristika buržoazní vojenské organizace“ řeší tři profilující problémy. První je obecná charakteristika buržoazní vojenské organizace. Druhý problém se týká charakteristiky stratifikačních procesů, rozporů a konfliktů soudobé buržoazní vojenské organizace. Autor sleduje, jak se základní rozpor kapitalistické společnosti promítá do struktury sociálních vztahů uvnitř buržoazní vojenské organizace a determinuje její rozvrstvení. Třetím problémovým okruhem jsou nové jevy v sociální struktuře vojenské organizace vyvolané vědeckotechnickou revolucí ve vojenství. Její důsledky se projevují ve změnách struktury činností, v diferenciaci profesí u důstojnického sboru i mužstva, růstem nároků na koordinaci a řízení, inflací hodnot atd. Sociální důsledky těchto změn se projevují v nových nárocích na řízení a velení, na proces utváření kázně, ve výcviku a výchově a vyvolávají řadu neřešitelných konfliktů, které vyúsťují v permanentní organizační krizi. Tyto konflikty působí na pozadí základního třídního rozporu mezi buržoazií a proletariátem, který prohlubuje jejich vliv na labilitu buržoazní vojenské organizace a staví vojenské autority před řadu neřešitelných dilemat.

V osmé kapitole, „Bojové motivace, postoje k vojenské službě a morálka“ autor analyzuje podstatu krizových jevů v těchto oblastech v ozbrojených silách USA, NSR a Francie. Bojové motivace a morálka každé armády je těsně spjata s charakterem sociálně ekonomického systému, kterému slouží. Do soustavy bojových motivací a morálky vojáků buržoazních armád se promítají důsledky celkové ekonomické, poli-

tické a morální krize buržoazní společnosti. Pokusy překonat tuto krizi vnitřními reformami a pomocí arzenálu antikomunismu selhávají. Tyto neúspěchy vedou znovu k tomu, že východisko krize je hledáno v orientaci na profesionální armádu, v totální manipulaci a donucení, které mají zabezpečit tolik potřebnou sociální soudržnost ozbrojených sil a překonat sociální a třídní konflikty, které rozkládají buržoazní vojenskou organizaci.

V deváté kapitole, „Ideologická výchova v ozbrojených silách soudobého imperialismu“, autor ukazuje zejména přehodnocení dříve opomíjené a podceňované ideologické výchovy vojáků, zvláště v ozbrojených silách USA. Pozornost věnuje zvláště nostem ideologické výchovy v armádách USA, Francie, Velké Británie a NSR.

Docenění ideologické výchovy vojáků je výrazem přiznání rozhodující úlohy lidského činitele v soudobé válce i vážné obavy z procesů, které vyvěrají z všeobecné krize kapitalismu a projevují se v civilní společnosti i v ozbrojených silách. Přes dílčí odlišnost ideologické výchovy v jednotlivých armádách je její podstatou vyhraněný antikomunismus a jeho zvláštní forma — antisovětiismus. Antisovětiismus je hlavní zbraní v ospravedlňování militarizace, vojenských provokací, válek, válečné psychózy, strategických i takticko-operačních záměrů a zdůvodňování dalších kol závodů ve zbrojení.

„Úloha ozbrojených sil v sociální struktuře imperialistických států“ je název desáté kapitoly. Má dvě části. Prvá ukazuje růst odporu revolučních, demokratických a mírumilovných sil proti militarizaci uvnitř kapitalistických zemí. Ve druhé části jsou fakta o hlavních směrech úsilí a výsledcích rostoucí úlohy ozbrojených sil v politické a sociální struktuře hlavních imperialistických států. K boji o získání ideologické nadvlády ve společnosti využívají ozbrojené síly a militaristické kruhy obrovské finanční materiální a technické prostředky.

Mimořádné úsilí vyvíjejí ozbrojené síly k získání politické nadvlády v zahraniční

a vnitřní politice. Využívají a dále aktivizují mimo jiné různé vojenské a polovojenské instituce, které plní řadu funkcí v rámci úsilí o dosažení úplné militarizace společnosti. Významným činitelem, který poskytuje ozbrojeným silám všestrannou podporu, je vojenskoprůmyslový komplex.

Práce vyúsťuje v závěrečné, nejobsáhlejší jedenácté kapitole, „Vojenskoprůmyslový komplex — nástroj reakční politiky monopolistické buržoazie“. V posledních 30 letech došlo k výraznému rozšíření militarismu. Jeho doménou se staly západoevropské státy, především však USA, kde dosáhl nejnebezpečnějších rozměrů.

Pozoruhodná je analýza specifických rysů vzniku a vývoje militarismu v USA, která usnadňuje čtenáři hlouběji porozumět a pochopit politiku střídajících se amerických vládních garnitur. Zároveň si autor všímá militarismu jako mezinárodního jevu. Ukazuje omezenost buržoazní kritiky militarismu, Leninův přínos a východiska marxisticko-leninské kritiky. Pro ně je charakteristický v první řadě konkrétní historický a třídní přístup, komplexnost respektující skutečnost, že militarismus představuje soubor vzájemně se podmiňujících a prostupujících procesů, které vyvěrají především z ekonomické základny kapitalismu; jeho centrem a základnou je aliance nejmocnějších představitelů ekonomiky, politiky a vojenství — vojenskoprůmyslový komplex.

Sociologická analýza ekonomických

zdrojů vzniku, vývoje a růstu vlivu vojenskoprůmyslového komplexu vyúsťuje v závěru, že „militarizace ekonomické základny nutně vede k militarizaci nadstavbové, institucionální sféry buržoazní politické struktury... která zpětně oplivňuje ekonomický život země a urychluje militarizační procesy v něm probíhající...“ (s. 136). Tak novými fakty dokazuje autor obecnou platnost marxisticko-leninské teze o dialektické jednotě ekonomické základny a společenské nadstavby kapitalistické společnosti. Vznik a vývoj vojenskoprůmyslového komplexu je zákonitým jevem, který v současné etapě vedl mimo jiné ke změně politického systému USA v diktaturu nejreakčnějších sil monopolistické buržoazie. Současně přispívá k procesu dalšího zespolečnění výroby, prohlubuje všechny rozpory soudobé kapitalistické společnosti a tím urychluje vytváření materiálních předpokladů zániku imperialismu.

Práce je kritickou marxisticko-leninskou analýzou soudobých armád předních imperialistických států. Přináší další nové, objevené informace o sociálním portrétu ozbrojených sil soudobého imperialismu. Zároveň je příkladem fundované marxisticko-leninské kritiky buržoazní sociologie vojenství. Kniha velmi dobře poslouží všem vojákům, zejména mladým důstojníkům, k prohloubení a rozšíření znalostí vojenskopolitické problematiky soudobého imperialismu i vojenskopolitických aspektů mezinárodních vztahů.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Павел Папач

К новому наставлению о прохождении службы военных кадров 3

Автор объясняет основные установления наставления Вшеоб-П-2 и информирует командный состав о работе с кадрами с точки зрения их обязанностей, прав и требований, которые требует служба в армии. Он подчеркивает, что наставление исходит из: всестороннего анализа воспитания и подготовки командного состава в условиях научно-технической революции, соблюдения нужд армии, а также личных интересов прапорщиков, офицеров и генералов.

Полковник Йиржи Лазна

К новым основным уставам 9

Автор статьи характеризует издание новых уставов, как важнейший этап в дальнейшем развитии ЧНА, в повышении ее боевой готовности и подготовленности. Он знакомит читателей с основными правами и обязанностями солдат в повседневной жизни, в их подготовке, в ходе выполнения боевых задач, а также с принципами организации службы и всей деятельности войск.

Подполковник Ян Главачик, кандидат военных наук

Тридцать пять лет от Карпатско-Дуклинской операции 13

Автор, исходя из военно-политической обстановки, подводит военные итоги Карпатско-Дуклинской операции, которая явилась первой операцией непосредственно направленной к освобождению Чехословакии. Автор разбирает подготовку, ход и итоги указанной операции, а также делает главные выводы в области военного дела и политики.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Зданек Грон, кандидат военных наук, доцент

К отражению агрессии противника 19

Автор, исходя из статьи генерал-майора Я. Яшка, кандидата военных наук, напечатанной в нашем журнале, разбирает способы и формы применения воздушных десантов разного назначения вероятного противника, а затем рассматривает применение воздушных (вертолетных) десантов своих войск в ходе отражения агрессии противника.

Подполковник Йиржи Кржижек

Организация обороны общевойсковой дивизии в особых условиях 26

Автор разбирает особенности организации и ведения оборонительного боя водной преграды и обороны в больших городах мотострелковой дивизией. Он обращает внимание читателей на два основных способа обороны реки, на боевой порядок дивизии и на некоторые особенности ведения оборонительного боя. Разбирая особенности обороны в больших городах, он подчеркивает способы применения ядерных ударов и тактику вероятного противника, далее формы построения обороны, а также способы инженерного обеспечения обороны больших городов.

Подполковник Йиржи Флориян
подполковник Ян Коницар

К организации взаимодействия 33

Авторы рассматривают важнейшее мероприятие в организации боя и операции. Показывают роль и место командиров (командующих) и штабов в организации взаимодействия. Авторы разбирают некоторые практические мероприятия, а именно исходные данные для взаимодействия, разрабатываемые документы и содержание этих документов.

Подполковник Йиржи Буреш

Характеристика южной части Западного театра военных действий 38

Статья касается состояния структуры Европейского театра военных действий и информирует читателей о основной характеристике южной части Западного ТВД, как основного театра в Западной Европе. Автор в общих чертах разбирает оперативные направления южной части Западного ТВД и показывает состояние их подготовки в оперативном отношении.

Полковник Франтишек Сечек, кандидат военных наук, доцент

К ведению массированного огня артиллерии армии 44

Автор статьи подчеркивает значение централизации и массирования огня на направлении главного и других ударов армии. Разбирает плановый и неплановый массированный огонь, а также обязанности командира и штаба ракетных войск и артиллерии в подготовке и ведении массированного огня.

Подполковник Эмил Совак

К подготовке командиров и штабов ракетных войск и артиллерии 49

Автор статьи рассматривает проблематику подготовки кадров ракетных войск и артиллерии в войсках и военных учебных заведениях. Подчеркивает необходимость дальнейшего ее улучшения в связи с резким развитием науки и техники и с дальнейшим усовершенствованием управления войсками.

Подполковник Станислав Горейши

Взаимодействие фронтовой авиации с наземными войсками 52

Автор, исходя из накопленных данных командно-штабных и тактических учений, объясняет вопросы взаимодействия авиации с наземными войсками с точки зрения новых органов управления авиации, то есть центра боевого управления ВА и группы боевого управления.

Полковник Йиржи Ржигла

К тыловому обеспечению тактических учений 56

Автор, исходя из накопленного опыта, разбирает основные мероприятия в области тылового обеспечения, а именно: управление тыла, размещение и его перемещение, а также снабжение материальными средствами.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Военная метрология 65

Подготовка летного состава частей фронтовой авиации для преодоления ПВО противника 71

ИНФОРМАЦИИ

Генерал-майор Ян Франко

Химическое оружие вероятного противника 75

Автор разбирает понятие «химическое оружие» и сущность этого оружия в армиях вероятного противника. Показывает систему распределения химического оружия в вооруженных силах США. Особое внимание он направляет на дальнейшее возмозможности и перспективу развития систем указанного оружия вероятного противника.

Подполковник Мирослав Рышка, кандидат философских наук

Армии современного империализма 81

Автор статьи знакомит читателей с содержанием и основными проблемами отдельных глав книги Й. Грабета «Армии современного империализма», которую выпустило издательство «Наше войско» в 1977 году.